CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGIE, sub redactia profesorului N Ya Grot ANUL TREI Cartea MAI Publicat de A A Abrikosov MOSCOVA Tip-lptografie a T-va foarte aprobat IN Kushnerev and Co Pimenovskaya Ui , Own casa Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CONŢINUT Pagină Filosofia pozitivă și unitatea științei (sfârșit) - B N Chicherina Huxley ca reprezentant al viziunii științifice moderne asupra lumii III-IV -N A Ivantsova Voința în cunoaștere și voința în credință I-III -P E Astafieva Filosofia teocrației creștine în secolul al V-lea Doctrina orașului Dumnezeu să ajute Augustin I-IV -Kn E N Trubetskoy Primul pas -Gr L N Tolstoi Departament special Principalele puncte în dezvoltarea unei noi filozofii IV - N Ya Grota i Psihologie experimentală Legea percepției I-II - N N Lange Critică și bibliografie I REVISTA REVISTELOR Rivista di filosofia scientifica -P V Mokievkago creier -N A Abrikosova Philosophische Studi en -E I Chelpanova Jurnalul Internațional de Etică -G A Documente Monistul - K H Wencela Biblioteca "Runivers" IL RECENZIA CARTEI ΰη, ρ V Serebrennikov - Doctrina lui Locke despre principiile înnăscute ale cunoașterii - A A Kozlova Lloyd Morgan -Viața animală și inteligența- E I Chelpanova X E de Roberty - Agnosticisme -BH Ivanovsky I Pachoekiy -Metoda de clasificare și unitatea științelor - K N Wentzel · A Ganser -Die Freiheit des Willens -AK Bao Cu privire la problema originii și naturii adevărurilor matematice -N A Ivantsova Societatea Psihologică Anunturi Societatea pentru Psihologie Experimentală (în anexă, pp -) Biblioteca "Runivers " Filosofia pozitivă și unitatea științei (Sfârşit) VI "Unitatea științei După ce și-a finalizat studiul științelor de bază cu crearea fizicii sociale, Comte continuă să elucideze unitatea filosofică a tuturor cunoștințelor umane O astfel de unificare, spune el, a fost imposibilă până când sfera morală a fost adusă sub aceleași principii și puncte de vedere ca și domeniul fenomenelor fizice și a continuat să fie guvernată de concepte metafizice Dar acest ultim obstacol a fost distrus odată cu apariția sociologiei, iar acum coordonarea tuturor științelor, pe baza unui principiu cu adevărat capabil să producă o asemenea unificare, a devenit o nevoie intelectuală urgentă Numai aceasta poate scoate gândirea modernă din starea ei anarhică și o poate îndepărta de sub stăpânirea specialităților pur empirice (VI, -) Potrivit lui Comte, "adevărata unitate filosofică necesită în mod necesar predominarea normală completă a unui element mental asupra tuturor celorlalte" (VI,) Prin urmare, întrebarea aici este doar: cărora dintre cele șase științe succesive ar trebui să li se acorde prioritate? Structura ierarhică a științelor arată că poate aparține fie primei, ca sursă, fie celei din urmă, ca rezultat al tuturor celorlalte; prin urmare, sau matematică sau Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN ciologie (Ó) În unele privințe, matematica, datorită simplității și generalității fenomenelor pe care le studiază, poate servi ca un astfel de element unificator Și într-adevăr, la începutul dezvoltării filozofice, ea și-a îndeplinit cu folos această numire Dar acest lucru ar putea fi doar la început, căci cu cât fenomenele devin mai complexe, cu atât elud mai mult definițiile matematice Natura foarte elementară și generală a legilor matematice le face inaplicabile unui anumit domeniu și incapabile de a fi aplicate la punctul de vedere relativ care este însăși esența filosofiei pozitive Sociologia, în schimb, nu suferă de niciuna dintre aceste neajunsuri, ci are toate calitățile necesare pentru a fi în fruntea științelor pozitive Fiind completarea lor, el contine toate metodele anterioare si toate punctele de vedere anterioare; dar, în același timp, le umple cu

altele noi și mai înalte, astfel încât, ascultându-le pe de o parte, ea, pe de altă parte, devine dominatoare asupra lor Toate celelalte științe sunt produse ale evoluției sociologice și își primesc adevărata iluminare din legile acestei evoluții Astfel, sociologia revine la punctul de vedere general care predomină în matematică, dar nu mai într-o formă abstractă, ci într-o formă pur concretă Aceasta este cea mai generală, şi în acelaşi timp cea mai concretă dintre toate ştiinţele (VI, - , b o) Prin urmare, numai ei îi poate aparține "această președinție universală" (cette universelle présidence), a cărei raționalitate este incontestabilă și care singură poate aduce în sfârșit la o unitate reală toate părțile esențiale ale sistemului mental, în timp ce predomina matematica a servit, dimpotrivă, ca o piedică în calea unei astfel de uniri, instituind "pretenția irațională a studiilor inferioare de a le îndruma pe cele superioare și susținând "străduința celui mai simplu și mai sărac punct de vedere de a predomina constant asupra celui mai complex și mai extins" (VI, γοζ Ó) Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI Comte admite însă că la ora actuală, cu o astfel de creaţie recentă a sociologiei pozitive, este posibilă numai a priori să se constate această predominare necesară a acesteia (VI, -) Totodată, el indică faptul că ele au deja cel mai important primat al socialologic au început să fie chiar și în domeniul naturii anorganice, ca și cum, pe înțelegerea dualismului chimic, asupra teoriei ipotezelor fizice, s-ar elimina tot felul de pre-un sistem solar, privind corectarea conceptelor matematice de bază ( ) Dar în toate acestea este greu de observat vreo legătură cu sociologia În orice caz, toate aceste aplicații, după cum se poate observa din expunerea de mai sus, nu numai că sunt lipsite de orice valoare științifică, ci pot fi considerate mai degrabă ca un pas înapoi în dezvoltarea mentală Și acest lucru nu ne poate surprinde, căci știm că sociologia lui Comte se bazează pe Fantezie pură și este incapabilă de a contribui cu nimic altor științe, cu excepția conceptelor false generate de supunerea lor la evoluția imaginară Comte nici nu s-a obosit să-și clarifice poziția de bază, că unificarea științelor necesită în mod necesar dominarea uneia dintre ele asupra celorlalte Atunci de ce nu se poate realiza acest lucru comparând diferitele științe și ridicându-le la puncte de vedere comune? Acesta este modul de inducție, de la particular la general, care se aplică tuturor științelor experimentale și nu există nici cel mai mic motiv pentru care ar trebui să excludem acest mod de acțiune în încercarea de a uni întregul câmp al cunoașterii umane și am fi recunoaște-l ca singura cale posibilă de a trece de la general la particular, subordonând consecințele azi prima, asemănătoare metafizicii Calea comparativă pare cu atât mai firească cu cât, luând ca punct de plecare o știință separată, de la orice capăt am începe, vom cădea inevitabil într-un fel de contradicție Pe de o parte, punctul de vedere cel mai comun este stabilit la început; dar în abstractitatea sa este incapabil Biblioteca "Runivers" V CHICHERIN unesc fenomene specifice Pe de altă parte, punctul de vedere cel mai general, de data aceasta într-o formă concretă, apare din nou la final Dar ultima dintre toate știința, bazându-se pe toate cele anterioare, este direct dependentă de ele; cum poate stăpâni asupra lor? Am văzut că legile sociologice sunt derivate de Comte din teoria biologică a omului, care ar trebui să servească drept etalon imuabil al lor; între timp, biologia, la rândul ei, trebuie să se supună sociologiei și chiar să fie ghidată de aceasta din urmă în concluziile sale Dacă Comte și-ar fi luat în cap, pe aceeași bază, să derive legile biologice din cele

chimice și apoi să afirme dominația biologiei asupra chimiei, atunci ar fi aceeași incongruență Este clar că unul nu merge bine cu celălalt Pentru a clarifica pe deplin această întrebare, să-l urmăm pe Comte în încercarea sa de unificare El consideră legătura generală a științelor într-un mod dublu: într-un mod logic, i e din partea metodelor, iar din partea științifică, din partea conținutului Am văzut că înțelegerea metodei științifice este unul dintre cele mai slabe puncte ale învățăturii lui Comte Acest lucru se dezvăluie deja în convergența metodelor filozofiei pozitive, care culminează în sociologie, "în sfârșit completă, și deci inseparabilă", așa cum spune el (VI,), cu bunul simț obișnuit Comte afirmă că numai perspectiva teologico-metafizică a încercat să comunice gândirii umane un fel de sublimitate himerică; dar adevăratul spirit al filozofiei pozitive constă numai în extinderea metodică a simțului comun simplu la toate subiectele accesibile minții umane În știință este necesar să se elimine toate observațiile care au un caracter personal Investigația de zi cu zi (l'exploration vulgaire) constituie întotdeauna adevăratul punct de plecare pentru toate investigațiile pozitive și le oferă, de asemenea, sancțiunea lor finală Rațiunea publică trebuie să determine în fiecare caz dat Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI DESPRE - domeniul general al cercetării cu adevărat științifice, care nu poate viza decât impresii comune tuturor oamenilor, făcând abstracție de nuanțe, chiar și normale, caracteristice observatorilor individuali Astfel, metoda pozitivă constituie în mod necesar munca continuă a întregii omeniri, fără vreun inventator special, iar toate cunoștințele pozitive din trecut, precum și din viitor sunt rezultatul unei vaste investigații generale la care participă întreaga omenire, avertizată doar de un clasa de oameni special contemplativă Dacă dezvoltarea filozofiei teologice trebuia atribuită în principal cunoașterii supranaturale a anumitor organe privilegiate, atunci "atașarea normală a masei gânditoare de asociația științifică" constituie, după Comte, una dintre proprietățile distinctive și insuficient apreciate până acum ale filozofie pozitivă (VI, -) O astfel de viziune dezvăluie o neînțelegere completă a esenței și proprietăților oricărei metode științifice În primul rând, nu este clar dacă TÒ trebuie înțeles sub denumirea de simplu bun simț Aparent, Comte limitează acest concept la observarea cotidiană a fenomenelor externe Dar cum se raportează bunul simț obișnuit la întrebările religioase? Dacă marea majoritate a rasei umane este interogată, atunci, desigur, aceasta nu va confirma învățăturile filozofiei pozitive și nu va spune că toate conceptele teologice nu sunt altceva decât Fantasmagorie Prin urmare, este complet deplasat să vorbim despre o simplă extensie metodică a bunului simț Comte însuși admite că o persoană, prin impuls natural, consideră obiectele exterioare ca fiind asemănătoare cu sine, din care se nasc ideile religioase; numai știința îl conduce la o altă viziune În acest fel, și conform teoriei sale, bunul simț obișnuit este eliminat Dar lăsând deoparte întrebările religioase, chiar și în limitele înguste ale observării externe a metodei științifice Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN diferă semnificativ de modalitățile neștiințifice de cunoaștere O persoană are exact bunul simț, care nu numai că îl ghidează în treburile de zi cu zi, dar poate servi ca un ajutor important în studiile științifice Constă într-o dorință instinctivă de a îmbrățișa obiectul în întregime, așa cum se prezintă în mod natural minții Acest instinct îl ține pe cercetător de pasiuni unilaterale; îl face să simtă deficiența sau Falsitatea care se ascunde sub concluziile logice, care sunt în exterior corecte, dar pleacă de la

premise false sau trec cu vederea ceva esențial Cu toate acestea, acest instinct are un sens pur subiectiv; nu poate servi drept bază a metodei științifice În știință, în primul rând, sunt necesare acuratețea și claritatea conceptelor și căilor Primul pas al fiecărei metode științifice este analiza și doar acea sinteză are un caracter științific care se bazează pe analiză În știință, chiar și dezvoltarea unilaterală a gândirii generată de analiză are o importanță esențială, căci fiecare latură a subiectului trebuie să fie pe deplin epuizată și numai prin investigații unilaterale se poate urca la o sinteză corectă, în care diferitele părți se completează reciproc și fiecare particularitate își are locul potrivit în întreg Un astfel de proces mental nu poate fi, evident, afacerea întregii omeniri Pentru a adopta un punct de vedere cu adevărat științific, este necesar, dimpotrivă, în primul rând să ne desprindem de acele înclinații și vederi instinctive după care se ghidează oamenii obișnuiți și care, în întrebările științifice, duc adesea la cele mai multe erori grosolane De îndată ce ne ridicăm la concepte mai mult sau mai puțin complexe, cum ar fi, de exemplu, la matematică, logaritmi, diferențiale etc , astfel indicațiile bunului simț cotidian ne părăsesc complet Dezvoltarea științei nu este treaba întregii omeniri, ci doar o parte selectată a acesteia Acele minți mari care alcătuiesc munții servesc drept conducători pe această / cale Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA POZITIVĂ II UNITATEA ŞTIINŢEI demnitatea și gloria rasei umane Nu omenirea, ci Descartes a fost creatorul geometriei analitice; nu omenirea, ci Leibniz și Newton au inventat calculul diferențial Kepler a descoperit legile mișcării cerurilor; luminarii nyh, gravitația universală Newton Lavoisier, cu siguranță! după ce a cântărit elementele chimice, a devenit fondatorul chimiei; Ampère, nu umanitatea, a creat teoria electromagnetismului Totalitatea rasei umane are un rol mai mare în științele care privesc omul însuși Aici activitatea instinctivă a maselor furnizează material pentru știință: înainte de a exista filologia, limbile se nasc instinctiv; înainte de a apărea ştiinţa dreptului, relaţiile reciproce ale membrilor societăţii sunt determinate de instinct Dar și aici punctul de vedere științific este destul de diferit de cel instinctiv Sarcina principală a primului este de a separa și apoi de a pune cap la cap într-un mod rațional ceea ce este creat de instinct Dacă, în același timp, filologia se limitează la dezvăluirea legilor activității instinctive, atunci jurisprudența supune materialul Factual unei aprecieri și verificări teoretice: introduce noi principii în viață care conduc societățile umane la o perfecțiune din ce în ce mai mare Și în acest domeniu conducătorii sunt marile lămpi ale gândirii umane, care arată calea Este suficient să menționăm influența pe care a avut-o învățăturile lui Adam Smith asupra întregii dezvoltări economice a noilor popoare și învățăturile lui Montesquieu asupra mișcării constituționale a timpurilor moderne Nu este nimic de spus despre istoria filozofiei Aici întregul proces, atât în antichitate, cât și în timpurile moderne, are loc în cercul minților alese Fiecare mare nume reprezintă o nouă etapă în dezvoltarea gândirii umane La confuzia dintre metodele științifice și cele neștiințifice, Comte se alătură confuziei diferitelor metode științifice între ele Rezumând metodele de acțiune ale științelor pe care le-a studiat, Comte pune predominanța observației ca semn esențial al unei metode pozitive Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN deniya peste imaginație (VI, la -) Faptele observabile trebuie să fie fundamentul incontestabil al oricărei investigații științifice; fiecare propoziție care nu se reduce în cele din urmă la o simplă expresie a Faptului nu are un sens real și

inteligibil (-) Adevărat, știința nu se limitează la o singură colecție inutilă de Fapte; scopul său este să investigheze legătura lor sau legile care le guvernează Principiul de bază al oricărei filosofii sănătoase constă în subordonarea tuturor fenomenelor unor legi imuabile, care fac posibilă prevederea Faptelor în sine și prin aceasta duc la o extindere treptată a ariei raționale față de cea empiric (,) Dar nici aceste legi nu merg mai departe decât legătura faptică a fenomenelor, care se apropie între ele fie prin asemănarea lor, fie prin succesiunea lor, ne dezvăluindu-ne niciodată însuși modul de acțiune al naturii în producerea fenomenelor Esența lucrurilor ne rămâne mereu ascunsă ( ) Tot ceea ce poate face știința este să reducă treptat anumite legi la unele mai generale, care, totuși, nu pot fi atinse decât într-o măsură limitată Numărul de Legi Actuale care nu pot fi reduse la altele va rămâne întotdeauna destul de mare și nu există nicio speranță de a ajunge vreodată la o unitate completă în acest sens (-) O astfel de viziune pare perfect logică și consecventă Este expresia empirismului pur Dar Comte remarcă imediat că legile pot avea o dublă sursă: empirică sau rațională Fiecare dintre științele luate în considerare oferă exemple pentru ambele Perfecțiunea logică, care trebuie avută în vedere întotdeauna, deși nu este întotdeauna atinsă, constă în a confirma într-un fel ceea ce se găsește în altul În același timp, fiecare știință are propriile sale concepte de bază, care decurg numai dintr-una dintre cele două surse și totuși complet de încredere Beneficiile într-un fel sau altul, spune Kont, pot fi foarte diferite, în funcție de ocazie cu care Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA POZITIVĂ CENTRALĂ UNITATEA DE ȘTIINȚĂ rom sunt atașate; dar în general este necesar să se prefere metoda inductivă pentru legile fundamentale, iar metoda deductivă pentru investigaţii mai speciale Și deși în acestea din urmă, din cauza complexității fenomenelor, deducția nu este întotdeauna posibilă, totuși, dependența legilor speciale față de cele mai generale le conferă o valoare predominantă concluziilor speculative din științele anterioare, drept urmare conceptele de bază , care în științele abstracte nu pot fi decât inductive, în concret devin deductiv esențial (,) Dar, în cele din urmă, fiecare deducție se bazează pe o inducție anterioară, în cele din urmă pe o simplă observație, singura sursă de realitate și rodnicie a tuturor inferențelor a priori ( ) De aici s-ar putea trage concluzia că cea mai abstractă dintre toate știința, care se ocupă de fenomenele cele mai elementare și investighează cele mai simple și mai generale legi, matematica, trebuie să se bazeze pe inducție pură Dar în schimb aflăm că tocmai în matematică metoda inductivă nu se aplică deloc, ci, dimpotrivă, metoda deductivă a ajuns la deplina dezvoltare Partea cea mai generală și abstractă a matematicii poate fi privită ca o colecție uriașă de instrumente logice pregătite pentru nevoile ulterioare ale deducției (VI,) Comte avertizează chiar împotriva aderenței excesive la matematică, care creează obiceiuri care contrazic adevăratele prescripții ale metodei universale, determinând cercetătorii să prefere raționamentul observațiilor și dând naștere abuzului de considerații speculative (VI,), avertisment despre care Comte pentru un motiv este ghicit doar la sfârșitul cursului său, în timp ce anterior el a susținut întotdeauna matematica ca model pentru toate științele Este evident că un punct de vedere nu se potrivește cu altul Pentru a pune întrebarea pe un teren solid, a fost necesar în primul rând să aflăm cum, din pur a>ak- Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN se poate trage o concluzie logică Faptele sau fenomenele se pot raporta între ele, fie ca împreună, fie ca succesive Am văzut că Comte recunoaşte ca esenţiale

relaţiile de asemănare şi succesiune a fenomenelor (VI,); cu toate acestea, gândurile sale asupra acestei chestiuni nu sunt în întregime clare, pentru că el vorbește în continuare despre legile armoniei (harmonie) și succesiunii ( ) Consimțământul este o legătură între fenomene comune; asemănarea stă la baza concluziei, atât pentru fenomene comune, cât și pentru fenomene succesive Văzând o legătură constantă a fenomenelor într-o ordine sau alta, presupunem existența aceleiași legături în alte cazuri similare Aceasta este o concluzie prin analogie, singura accesibilă cercetării experimentale Are cu cât mai multă putere, cu atât asemănarea este mai apropiată și exemplele mai numeroase; dar el nu poate atinge niciodată acuratețe și certitudine necondiționată, pentru că nu putem fi niciodată siguri că aceeași conexiune va avea loc în condiții diferite; condiţiile sunt infinit variate Acest caracter relativ al concluziilor experimentale este o cerință necesară a filozofiei pozitive, care, după cum am văzut, recunoaște toate cunoștințele ca fiind relative Rezumând opiniile sale asupra metodei, Comte insistă asupra acestui semn cu o forță deosebită Studiul lumii anorganice, în care omul este un simplu spectator, spune el, ne dovedește că toate concepțiile noastre despre natura exterioară sunt pur relative, așa cum se vede, printre altele, în legile gravitației, care, aparent, ar trebui să aibă caracterul cel mai absolut În mod similar, în biologie, totul depinde de interacțiunea organismului și a mediului și în niciun caz nu putem determina cu exactitate influența ambelor În fine, în sociologie totul se reduce la evoluție, în care fiecare fenomen își primește locul și semnificația relativă în procesul general Acest lucru elimină în cele din urmă orice punct de vedere necondiționat, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA POZITIVĂ UNITATEA DE ȘTIINȚĂ Și și totul se rezumă la cunoașterea legăturii fenomenelor în schimbare în condiții schimbătoare (-) Însă, trăgând această concluzie, Comte adaugă imediat o prevedere care bulversează deodată întreaga teorie El nu putea să nu vadă că o asemenea relativitate completă a cunoașterii distruge orice fermitate a opiniei și trădează mintea victimei fluctuațiilor nesfârșite și aleatorii Drept urmare, cu toată variabilitatea conținutului, el recunoaște universalitatea de bază a legilor rațiunii (cette universalité fondamentale des lois intellectuelles), fără de care știința însăși este imposibilă (VI, -) Dar de îndată ce avem legile universale și neschimbate ale rațiunii, obținem un nou punct de sprijin și împreună cu o nouă bază pentru concluzii Ne ridicăm de la relativ la absolut, tragem concluzii nu mai pe baza asemănărilor externe și a comparațiilor de fenomene, ci ghidați de necesitatea logică Exact așa funcționează matematica Toate concluziile ei nu se bazează pe analogie, ci pe o necesitate logică, din care reiese clar că principalele ei prevederi nu sunt deloc faptice, ci pur logice și, prin urmare, necondiționat generale și de încredere Fără a măsura un singur unghi, fără a face nicio comparație Faptică, matematica demonstrează într-un mod irefutat că în orice triunghi plat suma unghiurilor este egală cu două unghiuri drepte În același mod, ea demonstrează că dacă laturile a două triunghiuri sunt egale, atunci unghiurile sunt și ele egale Aici problema nu este deloc în asemănarea fenomenelor, ci în legătura logică a semnelor Același lucru este valabil și în aplicarea legilor succesorale Dacă două forțe acționează într-un unghi, atunci mișcarea se va produce cu siguranță în diagonală Nu poate fi altfel Ca urmare, avem, deci, nu o singură metodă, ci două: inductivă și deductivă, experimentală și pur logică Prima merge de la particular la general, iar toate concluziile sale se bazează pe analogie Al doilea merge de la

general la particular; toate concluziile sale se bazează pe necesitatea logică Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN accesibilitatea pe jos Matematica și științele naturii ne prezintă exemple eterne și imuabile ale ambelor; de asemenea, ne oferă modalități de a le combina pentru a obține cunoștințe de încredere Ele dovedesc, în același timp, că mintea umană are în sine puncte de sprijin neclintite, pe baza cărora poate ajunge la o cunoaștere complet corectă și pozitivă a adevărului Cu toate acestea, aceste două metode nu sunt suficiente; sunt aplicabile doar unui anumit domeniu, cunoașterii lumii Fizice Dar gama de fenomene nu se limitează la aceasta Sufletul uman și societățile umane sunt fenomene care necesită investigații independente Matematica, liderul experienței în știința naturii, nu este deloc aplicabilă aici Experiența pură este și ea insuficientă, pentru că nu este suficient să se constate în fenomen: mai trebuie să o evaluăm, iar pentru aceasta experiența nu are temei Fenomenele spiritului uman sunt cu totul altfel decât fenomenele lumii fizice Religia, filosofia, dreptul, morala, umplerea istoriei cu conținutul lor, sunt esența fenomenelor metafizice Omul în dezvoltarea sa și, prin urmare, în natura sa, este o ființă metafizică Și de aceea, aceste fenomene nu se pot înțelege decât pe baza metafizicii, care devine astfel același principiu general și dominant în domeniul spiritului, ca și matematica în domeniul științelor naturii Și aici și colo avem două căi opuse, speculația și experiența, completându-se și confirmându-se reciproc Dacă, pentru cunoașterea naturii exterioare, mintea umană are în sine principii călăuzitoare imuabile, care îi servesc drept o adevărată măsură a adevărului, atunci cu atât mai mult trebuie să conțină principii capabile să servească drept sursă și măsură a propriilor manifestări și propria activitate Aceste principii și esența a ceea ce constituie metafizica, adică un sistem de definiții ale rațiunii pure, care dau, pe de o parte, modalități de Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI unitate sau înțelegere a fenomenelor externe și, pe de altă parte, principiul călăuzitor pentru propria activitate a unei persoane Astfel, celor două metode științifice, matematică și experimentală, se adaugă o a treia, metafizică sau dialectică Metafizica se află pe același teren ca și matematica: la fel ca și cea din urmă, ea urmează o cale pur deductivă, conform legilor necesității logice Dar conținutul său este incomparabil mai complex Matematica se ocupă de concepte și definiții cantitative omogene, metafizica de concepte calitative eterogene Dezvoltarea primului trece prin adăugarea de noi puncte de vedere celor vechi, dezvoltarea celui de-al doilea prin înlocuirea succesivă a unui punct de vedere cu altul Ca urmare, ceea ce se obține prin matematică rămâne proprietatea permanentă a științei, iar ceea ce se obține prin metafizică este acum eliminat, apoi capătă din nou predominanță; trebuie să o iei de la capăt de fiecare dată Este posibil să ieșim din aceste fluctuații constante doar reducând la un rezultat general toate punctele de vedere metafizice și determinând atât relația lor reciprocă, cât și relația lor cu datele experimentale Aceasta constituie sarcina imediată a filosofiei, sarcină în executarea căreia, din punct de vedere metodologic, matematica și știința naturii ar trebui să servească drept ghiduri și modele principale Din matematică, filosoful trebuie să învețe precizia strictă a gândirii, claritatea definițiilor și prudența în deducții, care nu trebuie să depășească niciodată ceea ce este dat de premise Din știința naturii, el trebuie să învețe cum să trateze cu atenție Faptele, cum să le studieze în întregime , cum să le evalueze cu exactitate fiabilitatea, teoria corectă a ipotezelor și, în cele din urmă,

construirea de formule logice cu eliminarea oricăror arbitrari și exagerare Toate acestea sunt cu atât mai necesare pentru că aici se poate cădea cel mai probabil în erori După ce a trecut cu vederea ceva esențial sau după ce ai făcut o concluzie incorectă, este ușor să ajungi Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN la rezultate complet false În calculele matematice, astfel de erori apar de la sine și îl obligă pe cercetător să se întoarcă; în metafizică, însă, nu este foarte greu de acoperit absurditatea care a fost dedusă de un nou sofism Chiar și mințile puternice în construcția teoriilor filozofice fac cele mai incredibile salturi logice; majoritatea oamenilor care discută întrebări filozofice sunt pur și simplu mulțumiți cu vorbărie, luând expresia drept gând În vremea noastră, aceasta este cea mai frecventă apariție Dar cu cât sarcina este mai dificilă și cu cât necesită mai multă atenție și precauție, cu atât mai necesară este executarea ei, căci numai așa este posibil să se desăvârșească marele edificiu al științei Metafizica constituie cel mai înalt domeniu al cunoașterii umane și singura este capabilă să aducă unitatea dorită în știință O examinare a conexiunii generale a științelor pozitive din punct de vedere al conținutului științific va arăta clar acest lucru Și aici îl urmăm pe Comte Distingând unificarea științifică a cunoștințelor de cea pur logică, Kont crede prima în coincidența spontană (coïncidence spontanée) a legilor referitoare la diferite ordine de fenomene (VI,) În seria științelor deja cunoscute de noi, cercetarea merge de la legile generale la cele particulare Desigur, cele mai generale legi trebuie să se regăsească și în toate fenomenele speciale, deși ele nu constituie singurul sau chiar principalul element în acestea din urmă (QI) În confirmarea acestui punct de vedere, Comte indică legile fundamentale ale mecanicii, care se repetă nu numai în lumea organică, ci și în sociologia însăși, primind prin aceasta o universalitate filozofică care le face aplicabile tuturor fenomenelor fără excepție Prima este legea inerției, care în sine nu este altceva decât "un caz special al dorinței comune tuturor fenomenelor de a rămâne la infinit în starea sa, până când va exista o influență tulburătoare " Aceasta este baza obiceiului, în care legea generală se modifică Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA POZITIVĂ UNITATEA DE ȘTIINȚĂ numai prin intermitenţa caracteristică a fenomenelor Pe același principiu se bazează efortul fiecărui sistem politic de a rămâne pe termen nelimitat în poziția sa În mod similar, a doua lege mecanică, referitoare la acordul spontan al mișcării generale și tuturor celor particulare, este aplicabilă tuturor fenomenelor, organice și anorganice Dacă, în dezvoltarea societăților umane, progresul social perturbă uneori ordinea internă a sistemului, aceasta se datorează numai faptului că mișcarea, ca și în mecanică, nu este comunicată deodată tuturor părților: altfel relația lor reciprocă nu ar fi tulburat cât de cât chiar de progres mult mai rapid În sfârșit, și ultima lege a mecanicii, egalitatea acțiunii și reacției, a putut fi, fără îndoială, dezvăluită, cu o observație adecvată, în toate fenomenele fizice, chimice, biologice și chiar politice Legătura strânsă a tuturor fenomenelor vitale, și încă mai mult sociale dintre toate, poate mai mult decât să ne convingă de universalitatea reală a acestei legi Astfel, concluzionează Comte, fiecare dintre cele trei mari legi naturale ale mecanicii nu este în esență altceva decât expresia unei legi generale aplicabile tuturor fenomenelor Dacă s-ar studia mai bine legile coexistenței forțelor sociale, atunci nu există nicio îndoială că și aici, după exemplul mecanicii, s-ar putea reduce toate fenomenele dinamice la cele statice, pe baza principiului d' Alembert (VI, -)

Comte admite, însă, că în starea infantilă actuală a științei, exemplul pe care l-a citat este singurul capabil să servească drept dovadă a "acului nou caracter de universalitate pe care principalele concepte pozitive vor trebui să-l primească sub predominanța normală a adevăratului Spiritul filosofic" ( ) în prezent, aceste legi generale sunt departe de a fi suficient de dezvoltate pentru a ne ghida investigațiile în cazuri mai particulare Dar poți spera Biblioteca "Runivers" B Ч U ЧB P H că în timp cele mai importante legi speciale vor dobândi, deşi într-o măsură mai mică, acelaşi caracter de universalitate (oo) Comte nu are nicio îndoială că chiar și conceptele intermediare referitoare la domeniul științei fizico-chimice vor confirma această coincidență a legilor, atunci când natura lor filosofică este suficient de clarificată ( ) cunoștințe capabile, în anumite privințe, de unitate cu adevărat științifică, independentă de marele unitate logică stabilită anterior' (oo) Aceasta este viziunea lui Comte despre unitatea reală a științei După cum puteți vedea, există foarte puține lucruri esențiale în ea Acestea sunt mai multe aspirații și speranțe decât o apropiere științifică fundamentală Chiar și un indiciu al universalității legilor mecanice, singura încercare de a conecta într-un mod real diferite domenii ale cunoașterii, nu rezistă criticilor Am văzut că, expunând legile mecanicii, Comte a recunoscut prima lege mecanică ca rezultat pur al experienței și s-a opus oricărei încercări de a o deduce din speculație Aici, însă, el nu o recunoaște ca pe un Fapt original, ci ca pe o aplicare particulară a unei legi mai generale, în virtutea căreia fiecare fenomen natural tinde să rămână în starea sa Aceasta din urmă este o propoziție pur speculativă, dar falsă Fenomenul, în esența sa, este o relație în continuă schimbare între lumea exterioară și susceptibilitatea subiectivă Așa au înțeles-o vechii sofiști, care au aplicat fenomenelor dictonul lui Heraclit: totul curge Dorința de a rămâne în starea sa nu poate avea decât ceea ce rămâne în fenomen, ceea ce se numește substanță În acest sens, găsim această propoziție în etica lui Spinoza: "orice lucru, spune Spinoza, atâta timp cât rămâne în sine, tinde să continue în ființa sa" (unaquaedque res, quantum in se est, in suo esse perseverare conatur Eth Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI Par III, rgor) Cu toate acestea, Spinoza vorbește și despre continuarea în ființă, și nu în stare, deoarece lucrurile pot fi pasive și autoactive Unii rămân în starea lor până când sunt scoși din ea de o forță exterioară; aceştia din urmă înşişi se străduiesc să iasă din ea Prima lege a mecanicii se numește legea inerției deoarece presupune proprietăți pur pasive ale unui obiect mobil Se referă la o masă inertă care rămâne în repaus până când este pusă în mișcare de o forță externă și își păstrează întotdeauna aceeași mișcare până când aceasta din urmă este din nou schimbată de o forță externă Dar este evident că fenomenele vor fi diferite dacă forța motrice nu este exterioară, ci internă, dacă obiectul se poate mișca și se poate opri singur Citând obiceiul ca exemplu, Comte nu observă că întreaga teorie este distrusă de intermitența fenomenelor Legea inerției nu permite nicio intermitență Dacă există o oprire, atunci forța și-a încetat acțiunea și este necesară o nouă forță pentru a o relua Dar dacă forța acționează în mod constant și a avut loc doar o interferență externă, atunci mișcarea nu va fi în niciun caz uniformă; dimpotriva, va creste constant: fiecare nou soc instantaneu va produce o miscare rectilinie si uniforma Cu atât mai puțin acest principiu este aplicabil fenomenelor de dezvoltare Avem aici o forță care nu caută să se păstreze în starea sa, ci, dimpotrivă, caută să iasă din ea: atunci

când interacționează cu mediul înconjurător, evidențiază de la sine definițiile care se află într-o stare latentă și le face explicite Sămânța se dezvoltă într-o plantă, dă roade și apoi individul moare de la sine Același lucru se întâmplă și cu animalele În acest fel, forța organică, conform unei legi interne, trece de la o stare la opusă și apoi revine din nou la prima În mecanică, astfel de fenomene necesită două forțe opuse, echilibrându-se reciproc și câștigând alternativ predominanța; în organic Întrebări de filosofie, KN IJ Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN în lume, aceste două forțe opuse se contopesc într-o singură forță individuală inseparabilă, care, prin tocmai acest fapt, are începutul mișcării în sine Același lucru îl găsim în gândire, care nu se străduiește să rămână constant într-o stare identică cu ea însăși, ci, dimpotrivă, în însăși esența ei, în virtutea unei legi interne, trece de la o definiție la alta, diferită calitativ de aceasta Aici începutul activității de sine devine conștient Când Comte întemeiază întreaga dezvoltare umană pe efortul constant al omului de a-și îmbunătăți starea, când indică plictiseala ca una dintre forțele active în procesul istoric (VI,), el admite prin aceasta că legea inerției nu poate fi aplicată omului La fel de insuportabilă este și aplicarea celei de-a doua legi Remarca lui Comte că progresul istoric nu ar produce nicio schimbare în relațiile reciproce ale elementelor sociale, dacă mișcarea ar putea comunica tuturor deodată și în aceeași măsură, nu este altceva decât o frază goală, lipsită de sens Dacă progresul constă, de exemplu, în emanciparea țăranilor, atunci el trebuie să schimbe de la sine toate relațiile existente, indiferent de condițiile în care s-ar face De fapt, am văzut că a doua lege este formulată în știință cu totul diferit: poziția lui Newton este că acțiunea este proporțională cu forța Aceasta este o lege pură a cauzalității, care, totuși, presupune că efectul depinde numai de forța care acționează, și nu de obiectul asupra căruia este îndreptat efectul În cel din urmă, receptivitatea pur pasivă este din nou presupusă Dacă nu există, atunci nu va exista proporționalitate între forță și acțiune Prin urmare, această lege nu poate fi aplicată de fiecare dată, întrucât acțiunea unei forțe constă în excitarea unei anumite activități în alta Efectul căldurii asupra embrionului este că acesta din urmă se dezvoltă Dar dacă există un exces de căldură, embrionul moare La fel Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI chiar lucrul are loc în fiecare acțiune a unei ființe gânditoare asupra altuia Profesorul dă o lecție elevului Efectul fizic consta in faptul ca se produc anumite contuzii de aer care afecteaza urechea Dar acțiunea mentală este complet diferită: este necesar ca elevul să înțeleagă semnificația acestor comoții cerebrale și să o asimileze lui însuși Aceasta necesită acțiunile mentale ale elevului însuși: I) atenție,) înțelegere,) memorie În astfel de condiții, nu putem spune niciodată că acțiunea este întotdeauna proporțională cu forța Dacă studentul este distras, atunci tremurăturile aerului vor fi complet în zadar și nu vor produce cel mai mic efect asupra sufletului Același lucru este valabil, în sfârșit, și cu cea de-a treia lege Când se aplică ființelor vii, înseamnă că susceptibilitatea și impactul sunt întotdeauna egale între ele Dar am văzut că raportul dintre aceste două elemente se modifică în esență de îndată ce conștiința este introdusă între ele, ceea ce, pe de o parte, poate întârzia susceptibilitatea și, pe de altă parte, devine ea însăși o sursă de influențe independente Astfel, din exemplele date de Comte nu mai rămâne absolut nimic Nu este nevoie să vorbim despre aplicarea vagă a principiului d'Alembert Comte însuși a acordat atât de puțină semnificație acestor concluzii încât,

însumând chestiunea unității științei, el pune acest punct de vedere complet pe plan secund "În loc să caute orbește o unitate științifică zadarnică, pe cât de constrângătoare, pe atât de himerică, în reducerea falsă a tuturor fenomenelor la un singur ordin de legi", spune el, mintea umană se va uita în sfârșit la diferitele ordini de evenimente, deoarece fiecare având propriile-i legi speciale, însă, inevitabil convergente (?) și chiar asemănătoare în unele privințe (?); armonia cea mai satisfăcătoare va decurge de la sine din ele, în primul rând, ca urmare a subordonării lor generale unei singure metode de bază, apoi ca urmare a unei uniforme și co- * Biblioteca "Runivers" B CHICHERIN lidarul lor luptă pentru scopul lor esențial comun și, în final, ca urmare a subordonării lor cumulate unei singure evoluții comune "(VI,) Dintre aceste trei principii unificatoare, primul dă unitate logică Al doilea, și anume numirea pentru beneficiul umanității, evident, are doar semnificație practică și nu teoretică În ceea ce privește a treia, nu este clar ce influență poate avea succesiunea celor trei stări ale minții umane asupra legilor matematicii, astronomiei sau chimiei și metafizice , în consecință doar unitatea metodelor s-ar stabili din nou Unificarea reală a științelor este împiedicată tocmai de evoluția fantastică a creației umane, care stă la baza întregii doctrine a lui Comte De fapt, evoluția studiată ne aduce mult mai aproape de acest scop Istoria dezvoltării gândirii umane, bazată pe studiul fenomenelor pozitive, dovedește într-un mod de necontestat că definițiile speculative ale minții umane, sau modalitățile de înțelegere a fenomenelor, constituie un sistem integral care se dezvoltă după propriile legi interne Recunoașterea rezultatelor acestui proces, referitoare la lumea anorganică, cumva conceptele de materie, de atomi, de legile eterne și neschimbate ale naturii, de către științele pozitive, investigând acest domeniu și remarcate prin cea mai mare acuratețe și certitudine, servește ca dovadă de nerefuzat că metafizica nu este doar o prostie goală, ci reprezintă dezvoltarea unor adevărate modalități de înțelegere a fenomenelor Conceptul de dezvoltare elaborat de metafizică, care este în egală măsură aplicabil biologiei și istoriei, servește drept aceeași dovadă Comparând fenomenele pozitive ale istoriei filozofiei cu ordinea pozitivă a vieții organice, Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI suntem în continuare convinși că metafizica în conștiința umană se dezvoltă după aceeași lege ca regnul plantelor și animalelor, din care, la rândul său, rezultă concluzia de nerefuzat că ea constituie același principiu real ca cel care stă la baza vieții organice Și întrucât această lege este legea proprie a metafizicii, de aici rezultă că dă legea lumii organice sau că dezvoltarea organică este guvernată de legile metafizice Dar acest lucru nu este suficient: am văzut că aceeași lege se repetă în matematică, și în Fizică, și în chimie, de altfel, nu pe baza unor construcții arbitrare, ci ca un fenomen indubitabil Nimeni nu se îndoiește că aritmetica are patru reguli de bază: adunarea, scăderea, înmulțirea și împărțirea; că matematica abstractă constă din cele patru științe de bază, aritmetică, algebră, calcul diferențial și integral; că principiile fundamentale ale lumii fizice sunt spațiul, materia, forța și mișcarea Este la fel de sigur că materia are patru stări: solidă, lichidă, gazoasă și eterice; mai cunoaștem patru forme ale stării eterice: două opuse electricitate, lumină și căldură Cert este că planta are patru funcții principale: circulația sucurilor, nutriția, respirația și fecundarea, și patru organe corespunzătoare acestora: tulpină, rădăcină, frunză și floare cu fructe În același mod, în sfârșit, animalele au patru funcții animale principale exprimate în

însăși structura sistemului nervos: senzație, mișcare, instinct și conștiință Toate acestea sunt Fapte, convingându-ne irezistibil că legea dialectică care guvernează procesul metafizic domină toate domeniile cunoaşterii umane Metafizica exprimă această lege în toată raționalitatea și în toată puritatea ei și, prin urmare, ea singură este capabilă să servească drept principiu unificator al tuturor științelor Acest lucru este evident chiar din scopul său Experiența dezvăluie noi lumea fenomenelor; dar adevărul, care este începutul etern, nu constă în fenomene în schimbare, ci în esenţe permanente Fenomenele servesc doar ca indicii ale esenței care le stă la baza, care constituie adevăratul obiect al cunoașterii Esențele sunt cunoscute nu prin simțurile exterioare, ci prin rațiune El ridică particularul la general pe baza propriilor legi, care sunt însăși legile metafizicii Acesta din urmă constituie, așadar, începutul și sfârșitul oricărei cunoștințe Aceasta este știința înțelegerii Astfel, și din acest punct de vedere, ajungem la necesitatea dezvoltării metafizicii, ca știință pozitivă, în aparența matematicii După cum s-a spus mai sus, primul ar trebui să ofere în zona calității ceea ce dă al doilea în zona cantității Și așa cum acolo avem o matematică duală, abstractă și concretă, tot așa aici găsim două științe: abstractă, sau logică formală, și logică concretă, sau dialectica, care este aceeași metafizică Primul explorează principiile și legile de bază ale gândirii; al doilea dă însuși procesul gândirii trecerii de la o definiție la alta Relația dintre domeniul cantitativ și cel calitativ este clarificată de faptul că cantitatea fie nu este încă dezvoltată, fie o calitate neutralizată Prima este cantitatea abstractă, a doua este concretă Și aici, în consecință, avem un întreg sistem de începuturi speculative, formând un ciclu complet cu două opuse care se intersectează Două dintre științele care îi aparțin au intrat de mult timp pe tărâmul cunoașterii pozitive și au ocupat în ea o poziție atât de predominantă, încât nimic nu poate zdruncina Este evident că o poziție egală ar trebui să aparțină celorlalte două ramuri Cu greu poate exista nici măcar vreo îndoială cu privire la logica formală Aparent, fără ea nu se poate face un singur pas în știință, iar natura foarte elementară a începuturilor sale ar fi trebuit să le protejeze de ezitare Cu toate acestea, în timpurile moderne întreaga clădire a Logicii formale a fost coruptă și este nevoie de multă muncă pentru a-l pune pe un teren solid Când în știință se pot răspândi astfel de idei înșelătoare despre toate operațiile mentale, așa cum o reprezintă logica lui Mill, când matematica însăși poate fi considerată în mod arbitrar o știință speculativă sau experimentală, este imposibil să vorbim de cunoștințe pozitive în domeniul mental Din fericire, aceste dispute nu privesc matematica în sine Are propriile sale începuturi complet de încredere și își merge pe drumul său, fără să-i pese de sofisma care încearcă să-și zdruncine fundațiile Metafizica este o altă chestiune: este respinsă direct ca fantezie Științele experimentale nu vor să știe asta Între timp, nu există nici cea mai mică îndoială că conceptele metafizice formează o parte esențială a cunoașterii umane Instrumentul cunoașterii, rațiunea, are propriul său sistem de definiții, pe baza căruia funcționează Oricare ar fi punctul nostru de vedere, studiul acestor definiții, dezvăluirea sensului și sensului lor exact, introducerea lor într-un sistem, studiul relației lor cu principiile experimentale, sunt toate întrebări care nu pot fi evitate Ele trebuie rezolvate înainte de a se lansa într-o unificare filozofică a științelor Istoria filozofiei ne oferă material abundent pentru o

astfel de dezvoltare științifică a metafizicii Avem chiar coduri metafizice întregi reprezentând încercări de a reduce la o unitate coerentă totalitatea definițiilor speculative Antichitatea ne-a lăsat un astfel de cod în Metafizica lui Aristotel, secolul al XVIII-lea a dat Ontologia lui Wolf, secolul al XIX-lea Logica lui Hegel Acesta din urmă reprezintă cel mai complet și complet sistem de definiții metafizice, sistem care trebuie să formeze baza lucrărilor ulterioare Aici, desigur, nu este locul pentru a intra într-o analiză detaliată a acestei lucrări; totuși, este necesar să facem câteva observații, care să clarifice întrebarea generală și să stabilească legătura dintre toate cele de mai sus Biblioteca "Runivers" ' V CHICHERIN Cea mai severă critică la adresa logicii lui Hegel a venit de la Filosof, care poate fi considerat fondatorul realismului moral, Trendelenburg El a respins atât principiile fundamentale ale lui Hegel, cât și metoda lui Se știe că conceptele lui Hegel despre ființă și neființă servesc drept punct de plecare al întregului proces dialectic Ființa pură nu este nimic; deci egală cu negaţia pură La rândul ei, negația pură, ca autoafirmare, este identică cu ființa pură Fiecare definiție, luată unilateral, prin necesitate logică se transformă în alta Această transformare a unuia în celălalt constituie legătura dintre ambele și dă naștere conceptului de proces (das Werden) Rezultatul procesului este ființa determinată, pozitivă și negativă împreună (das Daseyn) Trendelenburg susține că toată această construcție este pur artificială Nu există nimic în conceptul de ființă care ar face ca gândirea să treacă la conceptul de negație și invers, în aceasta din urmă nu există nimic care să forțeze gândirea să treacă la conceptul de ființă Ideea procesului care le conectează este preluată din exterior, tocmai din ideea de mișcare revelată de experiență Din experiență se ia însă și conceptul de ființă determinată Această critică demonstrează cât de puțin sunt mințile, cufundate în idei realiste, capabile de o analiză precisă a conceptelor De fapt, în conceptul de ființă pură, care nu are definiții, există, fără îndoială, conceptul de negație; și din moment ce orice determinare este negata, nimic nu rămâne decât negație pură Dimpotrivă, în conceptul de negație se află conceptul de ființă, căci se afirmă ca negație, deci ca ființă Pentru a trece de la o definiție la alta, nu este necesară deloc reprezentarea mișcării fizice Gândul în sine este un proces, iar acest proces este exprimat în trecerea de la o definiție la alta Rezultatul acestui proces mental este, fără îndoială, o combinație de opus Biblioteca "Runivers" FILOZOFIE POZITIVĂ ȘI UNITATEA ȘTIINȚEI definiții care stau în însăși ființa lor și nu sunt în niciun caz împrumutate din exterior Sinteza, ca și analiza, este una dintre operațiile fundamentale ale minții Dacă ne amintim de Formula metodologică (X natura umană în starea ei pământească, făcând din libertatea omului centrul speranței religioase Elementul pământesc din toate aceste învățături este în dușmănie împotriva cerului, înaintând oștire după armată împotriva acestei împărății, pe care "carna și sângele nu o moștenesc"; luptă cu el în cele mai diverse moduri și moduri, ascunzându-se uneori în spatele stindardului creștin, opunându-i uneori o negare păgână directă, fundamentală; astfel, apologetul creștin pentru orașul lui Dumnezeu este forțat să o apere de tot și, în mod fundamental, să o fundamenteze teoretic eu Până la însăși invazia lui Alaric, printre păgânii romani, credința în veșnicia Romei și în infinitatea împărăției ei a fost ținută cu fermitate și încăpățânare Chiar și Vergiliu a pus în gura lui Jupiter celebrele cuvinte despre romani: Câinele lui ego metas rerum dog tempora pono, Imperium sine fine dedi [Vergii Eneida I, ,] *) Când căderea Romei a distrus iluzia

eternității stăpânirii sale pământești, păgânii au început să învinovățească creștinii pentru tot, atribuind moartea capitalei antice abandonării idolilor și răzbunării zeilor furioși Zeii au creat măreția Romei, au protejat-o și au susținut-o, iar creștinismul a distrus-o: așa era opinia păgână actuală Augustin a extras din aceleași evenimente o moralizare radical opusă Din punctul său de vedere, zeii, neputincioși să se protejeze de uitare, sunt cu atât mai răi apărători ai măreției romane: au pierdut procesul înaintea cumplitei judecăți a istoriei Roma cu templele ei a căzut, iar Constantinopolul, creația împăratului creștin, de la întemeierea ei nu a servit zeilor păgâni, "crește, crește și rămâne **) Roma însăși a supraviețuit *) Prin aceasta nu pun limite nici în spațiu, nici în timp - eu le-a dat putere fără sfârșit **) Senno CV, cap , § Biblioteca "Runivers" ■ KH E TRUBETSKOY înaintea păgânului Radagaiz, care a sprijinit restaurarea cultului păgân, pentru a cădea sub loviturile dușmanului idolilor, arianul Alaric Prăbușirea Romei nu este răzbunarea zeilor păgâni: soarta a tot ceea ce este pământesc, temporal se înfăptuiește peste ea; "căci toate împărățiile pământești vor ajunge la sfârșit" *) Pentru Augustin, semnificația evenimentelor contemporane este rezumată de celebrele cuvinte ale profeției lui Daniel Împărăția lui Dumnezeu, care nu este făcută de mână, a distrus toate împărățiile omenești, a zdrobit idolii; dar ea însăși a crescut, transformându-se într-o clădire de biserică universală și a luat stăpânire pe univers; așa că, în binecunoscuta viziune a lui Nebucadnețar (Daniel, II¿ ,), piatra, despărțită de munte fără ajutorul mâinilor omului, a spart marele idol, a crescut într-un munte înalt și a umplut pământul **) Evenimentele timpului de la sine predetermina atitudinea lui Augustin față de regatul pământesc "Să nu ne punem inima în lucruri pământești", spune el, "când vedem că pământul este distrus " căruia îi aparținem în virtutea nașterii noastre trupești, ci rămâne pentru totdeauna cel în care ne-am născut spiritual Cetatea cu adevărat veşnică are ca temelie cerul şi nu pământul a pierit împreună cu cele pământeşti" ****) Între Augustin și păgâni există o dispută despre care oraș cu adevărat etern este orașul lui Dumnezeu sau orașul zeilor, orașul cerului sau orașul pământului, cui aparține de jure și de facto împărăția veșnică? În această controversă, idealul teocratic al Părintelui Bisericii se opune în primul rând idealului păgân al orașului universului *) Ibid eu, **) Povestesc în Psalm , § ***) Senno CV, §§ , ii ***") g Cetatea sfântă, cetatea credincioasă, cetatea în pământ străin, a fost întemeiată pe soare Biblioteca "Runiverse" ХРИСТIАНСКОЙ THEOKPAII Pentru a rezolva problema apologetică a lui Augustin, "nu este suficient doar raționamentul dialectic abstract Trebuie să i se arate că orașul ideal al lui Dumnezeu nu este desființat de cursul evenimentelor, ci justificat înaintea judecății istoriei Se cere să se demonstreze că orașul lui Dumnezeu este motivul central al istoriei lumii, că este un scop providențial necondiționat spre care aspiră toate cele existente istoric Ca nucleu etern și sens rațional al realității temporale, orașul lui Dumnezeu nu curge și nu este distrus ca alte fenomene istorice care au doar un sens relativ, condiționat: ea precede crearea timpului în planul divin etern, este prezent din începutul în cursul timpului, se păstrează neîncetat în el, dezvăluindu-se treptat, și trece în eternitate, experimentând cea mai temporară realitate: este începutul, mijlocul și sfârșitul procesului mondial Prin însăși natura sarcinii apologetice a lui Augustin, prin însăși natura tezei pe care încearcă să o demonstreze, nu este necesar nici mai mult nici mai puțin decât un studiu istoric mondial Împotriva marelui părinte al bisericii

stă în această dispută viziunea politeistă asupra lumii a păgânismului antic, care vede în soarta omenirii un haos de evenimente fără un plan și ordine comună, rezultatul unei ciocniri între ele de fragmente divine, umane și elementare forte Din acest punct de vedere vulgar-politeist, Factorul principal al istoriei este influența zeilor, capricioși și volubili, care își schimbă constant atitudinea față de om, uneori ajutându-l, alteori dăunându-i Viziunea politeistă a lumii îi lipsește deloc conceptul de istorie a lumii ca un întreg unic, planificat Împotriva acestei viziuni haotice asupra lumii, care zdrobește realitatea, Augustin își propune să arate că Dumnezeu domnește în istorie În consecință, istoria nu îi mai apare ca o colecție de fenomene incoerente, ci ca un întreg armonios, rațional Dumnezeu care aranjează totul Biblioteca "Runivers" KH E TRUBETSKOY existând într-o ordine strictă, predeterminată de toate, număr și greutate, nu putea lăsa relațiile umane nestabilite "Nu trebuie să se gândească la El în nici un fel, pentru ca legile Providenței Sale să fie străine de împărățiile omenești, stăpânirea oamenilor și sclavia lor" *) atât creștini cât și păgâni; El le distribuie, dând putere pământească, acum rău, acum bine În același timp, El nu acționează necugetat sau accidental: El se comportă ca Dumnezeu, și nu ca Averea păgână El face aceasta, în conformitate cu scopul etern providențial " de dragul ordinii lucrurilor şi timpuri, ascunse de noi, dar foarte bine cunoscute Lui El nu rob acestei rânduieli a timpurilor, ca subordonat, ci El Însuşi le stăpâneşte ca Domn şi dispune de ei ca Domnitor "**) Împotriva păgânilor, care explică ascensiunea Romei prin mila zeilor și căderea ei prin mânia lor, Augustin caută să arate un plan providențial și un sens rezonabil în soarta regatelor păgâne înseși Nu este nevoie să relatăm aici îndelungata sa polemică împotriva ideilor religioase politeiste, unde el dovedește că zeii nu au fost cauza măreției Romei și nu au putut-o salva de la distrugere Aici interesează doar părerile pozitive ale lui Augustin însuși, acele explicații istorice pe care le opune oponenților săi păgâni Motivul măreției Imperiului Roman nu este un accident, nici o Soartă oarbă, ci o ordine rezonabilă, asemănătoare pădurii***) *) Despre cavitatea lui Dumnezeu, lib capitolul ii **) Ibid , lib capitolul ***) Cauza măreției imperiului roman nu este nici întâmplătoare, nici fatală, după părerea sau părerea celor care spun că este întâmplătoare, care fie nu are cauze, fie nu provine dintr-o ordine rezonabilă; şi acele soarte care, în afară de voinţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, se petrec prin necesitatea unei anumite ordini Biblioteca "Runiverse" ХРИСТIАНСКОЙ ТНЕОКРАІІ Vechii romani, după cuvintele lui Salust, "erau lacomi de laudă, generoși cu banii, doreau mare faimă și bogăție cinstită"* În această ambiție, în această căutare a gloriei pământești, Augustin vede motivul dominant al istoriei romane Romanii au înăbușit toate celelalte patimi de dragul acesteia și pentru aceasta erau gata să sacrifice totul - viața și proprietatea*) Din punctul de vedere al marelui părinte al bisericii, o asemenea suprimare a unor patimi de dragul altora nu este o adevărată virtute, întrucât toate aceste jertfe au în vedere un scop radical fals; adevărata virtute este aceea care slujește binelui cel mai înalt și etern al omului**), adică se agață de Dumnezeu Cât despre așa-zisele virtuți ale păgânilor, ele nu sunt decât o reflexie palidă, distorsionată, o umbră de adevărată virtute ***); străine de adevărata evlavie, sunt mai degrabă vicii decât virtuți ****) Soarta romanilor urmează cu necesitate logică din esența pasiunii lor dominante: dragostea lor de glorie, ca căutare a unui bine temporar, nu putea fi încununată cu o răsplată veșnică Gloria Romei a

zburat, așa cum curge tot ceea ce este vremelnic, și în aceasta a fost descoperit adevărul lui Dumnezeu Pe de altă parte, toate aceste jertfe făcute de romani de dragul gloriei pământești erau un fel de virtute și, prin urmare, nu ar fi trebuit să rămână fără vreo răsplată temporară pentru ca bunătatea lui Dumnezeu să se descopere Romanii nu au ce să se plângă de dreptatea lui Dumnezeu, exclamă Augustin, și-au primit deja răsplata *****) Cât despre sensul pozitiv al istoriei romane, atunci, din punctul de vedere al lui Augustin, acesta nu se află în sine, ci în soarta celui mai înalt Ierusalim Descoperirea adevărului lui Dumnezeu în soarta împărăției păgâne are sensul de edificare pentru cetățeni *) Lib capitolul **) Ibid § ***) Ibid cap *♦**) Despre Cetatea lui Dumnezeu, lib , cap , cap Împotriva Iul pelagic lih capitolul , : tot ce nu este din credinţă este păcat *****) Despre CD lib capitolul Biblioteca "Runiverse" КН Е ТРУБЕСКОЙ cel mai înalt oraș Căci dacă toți acești Mucii Scaevoli, Brutus și Torquats au fost pregătiți pentru tot felul de isprăvi, au suferit nevoi, lipsuri și suferințe de dragul patriei pământești, care este la fel de departe de Ierusalimul ceresc precum este pământul de cer, atunci nu faptele şi jertfele de dragul patriei cereşti ar trebui să pară prea mult pentru creştini mari sau imposibil Exemplul păgânilor din vechime ar trebui să insufle creștinilor smerenie: ei să nu se gândească prea bine la faptele lor, văzând că eroii păgâni lucrau la fel pentru binecuvântări temporale incomparabil mai mici, precum au făcut-o pentru cele veșnice *) Principiul atitudinii lui Augustin față de istorie, după cum se poate vedea din aceasta, este teleologia externă Împărățiile păgâne servesc scopului lor extern de a descoperi adevărul lui Dumnezeu, care nu-și dezvăluie calitățile pozitive în ele, ci se manifestă în ele numai în exterior, ca o pedeapsă , ele însele nu au un scop intern originar, și semnificația lor este evaluată printr-o măsură externă - a acelui beneficiu pe care îl aduc cetățenilor orașului de sus Exact așa definește Augustin sensul răului în lume; de asemenea, primind pedeapsa cuvenită, servește la dezvăluirea negativă a adevărului lui Dumnezeu și la edificarea celor drepți Așa cum răul în lume este antiteza estetică necesară a binelui, tot așa este necesară împărăția pământească păgână, precum este contrastul care determină reliefarea manifestărilor binelui în împărăția divină**) În această atitudine pur negativă față de istoria păgână stă natura antiistorică a viziunii despre lume a lui Augustin Și totuși, cu toate imperfecțiunile ei, schița istorică pe care Augustin o dă în Civitas Dei are o enormă *) Lib V, cap , În plus, Augustin admite posibilitatea altor motive pentru ridicarea Romei, ascunse de noi, dar cunoscute lui Dumnezeu ibid capac ' **) Vezi de ex De C D lib XVII, cap ii, lib XVI, cap , § , lib capac XVF t Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEOCRAŢIEI CREŞTINE - semnificație și mare preț: aceasta este prima, grandioasă încercare de a prezenta istoria lumii ca un întreg coerent, disecat, ca un proces sistematic de dezvoltare a unei singure idei Pentru antichitatea păgână, însuși conceptul de istorie a lumii era cu siguranță străin Pentru filozofii eleni antici, întreaga lume era împărțită în eleni și barbari, iar tot ce era barbar părea lipsit de valoare și sens, iar pentru filozofii epocii romane de mai târziu, întrebările despre sarcinile personalității umane și despre fericirea ei, și nu despre umanitatea, ca un singur centru istoric, au fost în prim plan Conceptul de istorie mondială a crescut din pământul universalismului creștin și Augustin are cu siguranță onoarea de a fi primul care încearcă să ducă acest concept în cercetarea istorică Dependența tuturor treburilor umane, tot ceea ce se întâmplă în istorie de plan providențial, din punctul de vedere al lui Augustin, nu este

Fatum Pentru Fatum în sensul păgân comun al cuvântului înseamnă necesitate naturală, dependență fizică Viziunea fatalistă care era actuală la acea vreme, care determină cursul vieții umane prin influența constelațiilor, este cu siguranță străină marelui gânditor creștin: în general, el nu permite condiționarea fizică a voinței umane și o recunoaște ca liber în raport cu lumea Fizică Acel plan etern, care se dezvăluie în istorie, nu este o soartă spontană, dar manifestarea voinței divine Ordinea cauzelor, din care tot ceea ce există decurge cu o necesitate imuabilă, a fost cunoscută de Dumnezeu din timpuri imemoriale și este în întregime determinată de voința Sa; această ordine necesară poate fi numită Fatum, dar numai în sensul dependenței a tot ceea ce se întâmplă de cuvântul lui Dumnezeu (producând cuvântul fatum a fando, a loquendo) Voința umană, ca tot ceea ce există, este inclusă în planul etern al lumii; și constituie o legătură în acea ordine a cauzelor și efectelor care este cunoscută de Dumnezeu din timpuri imemoriale și este cuprinsă în Biblioteca "Runivers" KH E TRUBETSKOY previziune "De aici nu rezultă", spune Augustin, "ca nimic în lume să nu depindă de voința noastră, ci, dimpotrivă, este prevăzut de Dumnezeu printre cauzele necesare "*) inclus în planul divin etern , acțiunile noastre sunt prevăzute de Dumnezeu ca fiind libere Prin urmare, legile, îndemnurile, laudele și cenzura nu sunt în zadar, iar rugăciunile cu care ne întoarcem la Dumnezeu nu sunt în zadar: căci toate acestea sunt prevăzute de Dumnezeu printre motivele care determina cursul evenimentelor **) Această încercare de a reconcilia libertatea umană cu planul etern al lumii revelat în istorie nu trebuie să ne inducă în eroare cu privire la viziunea asupra lumii a lui Augustin în ansamblu Libertatea despre care vorbește se va dovedi a fi o libertate imaginară dacă ne amintim de teoria sa despre grația irezistibilă care acționează prin predestinare Libertatea nu este distrusă, desigur, de doctrina previziunii lui Dumnezeu, care nu-l face pe Augustin special printre alți gânditori creștini Dar este tăiată până la rădăcină de doctrina harului dezvoltată de el împotriva pelagienilor, care face din om un automat al predestinației ***) II Dacă în prosperitatea și măreția Romei se manifestă doar latura negativă și, ca să spunem așa, umbră a istoriei lumii, atunci în prăbușirea orașului etern se dezvăluie deja momentul său pozitiv Căci aici adevărul lui Dumnezeu este revelat nu numai ca o mână dreaptă care pedepsește, ci și *) Lib V, cap , § **) Non ergo propterea nihil est in nostra voluntate, quia Deus praescivit, quid futurum esset in nostra voluntate: non enim qui hoc praescivit, nihil praescivit Porro si ille, qui praescivit quid futurum esset in nostra volúntate, non utique nihil, sed aliquid praescivit; profecto et ilio praesciente est aliquid in nostra volúntate (lib V, cap io, §) ***) Vezi articolul nostru anterior, "Quest Phil ", carte Yu, p - Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEOCRAŢIEI CREŞTINE ca milostivirea lui Dumnezeu, ca principiu al mântuirii, nu numai etern, ci și vremelnic În bazilicile Sf Petru și Pavel, pe care goții îi cruță după rânduiala lui Alaric, o mare mulțime nu numai de creștini, ci și de păgâni este mântuită În mijlocul conflagrației generale, Hristos mântuiește, Hristos are milă Este un lucru nevăzut, spune Augustin, ca în vremurile păgâne învingătorii să-i cruțe pe cei învinși de dragul zeilor lor Păgânii consideră creștinismul ca fiind cauza dezastrului; între timp, și cei dintre ei care au reușit să scape, datorează asta lui Hristos și vremurilor creștine; căci au fost cruţaţi de dragul numelui lui Hristos *) Singura valoare pozitivă, care în acest mare moment istoric mondial se opune prăbușirii măreției romane, este Biserica creștină În timp ce

salvează, statul creștin nu protejează și nu face nimic Pentru viziunea asupra lumii a lui Augustin, această împrejurare avea o semnificație inepuizabilă În Civitas'Dei, el opune regatului păgân nu idealul unui stat creştin normal, ci Biserica, cetatea lui Dumnezeu, ca singura uniune socială normală De două ori sau de două ori atinge în trecere pe imperiul creștin, doar în două locuri vorbește despre Constantin și într-unul despre Teodosie **); dar în general statul creștin ne lovește prin absența sa din cea mai mare lucrare apologetică a lui Augustin, ^ cititorul, familiarizat cu un Givitas Dei, ar putea crede că OHÒ aproape că nu există deloc pentru marele părinte al bisericii: înainte de aceasta, el ia putin in seama Este remarcabil, spune Reuter, că Augustin, care a trăit în epoca imperiului creștin sub împăratul Honorius, nu a putut scăpa de influența concepției antice creștine, pentru care statul și păgânismul, cu vrăjmășia ei *) De C D , lib Eu, cap i- **) Lib V, cap i, unde numele lui Constantin este pomenit numai în treacăt, iar în același loc cap , Întrebări de filosofie, KN IJ Biblioteca "Runivers" KH E TRUBETSKOY împotriva creştinismului - esenţa conceptului corelativ*) Această trăsătură tipică a Civitas Dei se explică pe deplin prin impresia istorică centrală sub care s-a format această lucrare În marea controversă dintre creștinism și păgânism, statul din vest era într-adevăr zero în epoca care ne ocupă În evenimentele din , ea și-a jucat rolul istoric mondial tocmai pentru că era absentă, adică a permis gata să învingă Roma și să dea o lovitură mortală tradițiilor sale păgâne Atât în realitatea istorică de atunci, cât și în opera apologetică a lui Augustin, biserica se opune împărăției păgâne învechite, ca singură valoare pozitivă Statul are dreptul de a exista numai în măsura în care intră în biserică: în afara bisericii este societatea diavolului, tărâmul demonilor Toate acestea explică confuzia dintre biserică și stat care ne lovește în învățătura lui Augustin Tocmai atitudinea negativă a marelui apologe față de stat este cea care duce la faptul că în ochii lui biserica înlocuiește și desființează unirea lumească, absorbindu-i atributele și funcțiile Acest lucru este dezvăluit cel mai clar în polemica sa împotriva lui Cicero Aici Augustin dovedește că numai biserica, orașul lui Dumnezeu, are acele predicate pozitive prin care Cicero definește statul, că numai ea este în adevăratul sens al cuvântului respublica Pentru Cicero, însăși etimologia acestui cuvânt respublica - pentru el este sinonim cu civitas, stat - indică faptul că statul este o cauză comună, deoarece reprezintă un interes colectiv, voința comună a unui întreg popor Statul este cauza comună a poporului, spune Cicero, recurgând la un joc de cuvinte de nedescris în rusă (respublica est res populi) În același timp, sub *) August Stud , p Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEOCRAŢIEI CREŞTINE în cuvântul popor, populus, trebuie să se înțeleagă nu orice fel de turmă, ci o combinație de oameni legați între ei prin înțelegere privind dreptul comun tuturor și beneficiul comun (juris consensi! et utilitatis communione) *) Potrivit acestei definiții, statul rămâne stat doar atâta timp cât în el domnește legea și adevărul și atâta timp cât servește cu adevărat binelui comun: în caz contrar, încetează să mai fie o cauză comună și, prin urmare, nu mai este un stat Pentru Cicero, tirania în toate formele ei, ca dominație despotică a unei persoane, clasă sau masă, nu mai este o respublică**) Augustin dovedește că, în acest sens ciceronian al cuvântului, romanii nu au fost niciodată un popor și nu au constituit niciodată un stat, întrucât nu cunoșteau dreptatea adevărată și, în consecință, dreptatea, în adevăratul sens al cuvântului Căci dreptatea adevărată constă în a-i da fiecăruia pe ale lui Între timp, romanii nu plăteau tribut lui Dumnezeu

și slujeau demonilor Ei nu cunoșteau dreptatea adevărată, în primul rând pentru că erau străini de adevărata închinare a lui Dumnezeu Pentru Augustin, justiția, dreptatea în sensul ei obiectiv, este adevărul lui Dumnezeu, iar în sensul uman, subiectiv al cuvântului, este aceeași cu neprihănirea și, prin urmare, din punctul de vedere al marelui părinte al bisericii, Statul păgân al lui Cicero se bazează în întregime pe nedreptate Pe de altă parte, Augustin nu poate admite că regatul roman a fost vreodată o comunitate de folos, pentru că răutatea nu a beneficiat niciodată cu adevărat nimănui Ca urmare a tuturor acestor controverse, reiese că dacă luăm ca bază definiția ciceroniană a statului, atunci vom fi siliți să admitem că Roma nu este *) Cicero De Republica lib Eu, cap , Cp Hildenbrand' Gesch d Rechts-u Staatsphilosophie, despre filosofia de stat a lui Cicero în general, pp $ -^ și în special, pp - De c D Hb P, cap sx, s " Biblioteca "Runivers" KH E TRUBETSKOY când statul nu era Pentru a ajunge la concluzia inversă, trebuie să ne schimbăm concepția despre popor și stat, respingând definiția ciceroniană ca nepotrivită Astfel, dacă spunem că "un popor este o combinație de ființe raționale legate în societate într-o comuniune armonioasă a lucrurilor pe care le iubesc", atunci nu va fi nimic absurd în a admite că romanii au fost cu adevărat un popor și au constituit un stat În ceea ce privește definiția ciceroniană, ea se aplică numai acelei uniuni sociale în care domnește adevărul lui Dumnezeu, în care Hristos însuși este întemeietorul și conducătorul și căreia cuvintele Sf Scripturi (Psalmul :): "Lucruri glorioase se vestesc despre tine, cetate a lui Dumnezeu"*) În toată această analiză a învăţăturii lui Ciceron, cetatea lui Dumnezeu se opune împărăţiei păgâne, ca singura cauză comună vrednică de om şi drept înaintea lui Dumnezeu Pentru Augustin, Biserica epuizează întregul adevăr al vieții sociale și politice a omenirii în așa măsură încât se pune involuntar întrebarea: ce rămâne pentru statul creștin? Este remarcabil că, în timp ce discută despre relațiile juridice ale oamenilor, Augustin pare să uite de existența unei societăți creștine lumești și vorbește despre biserică ca fiind singura sferă cu adevărat legală Însăși tăcerea de aici mărturisește mai elocvent decât orice cuvânt despre măsura în care unirea lumească în ochii marelui părinte al bisericii este lipsită de preț și de semnificație Nu există o ordine legală în afara bisericii, așa că un stat străin de biserică nu este diferit de o bandă de tâlhari "Dincolo de înlăturarea dreptății", citim în Civitas Dei, "ce sunt regatele umane decât marile societăți de tâlhari?" Când o societate prădătoare crește și dobândește teritoriu, ea încetează să mai fie *) Pentru toată această polemică împotriva lui Cicero, vezi De 'Civ lD lib JI, cap , lib XIX cap , cap (capăt) și cap Biblioteca "Runivers" FILOZOFIA TEOCRAŢIEI CREŞTINE devin bandă de tâlhari și devine stat, dar cu schimbarea numelui, esența comunității nu se schimbă Piratul acela prins, care i-a spus lui Alexandru al Macedoniei că făcea pe o corabie mică același lucru pe care l-a făcut Alexandru cu flota lui în toată lumea și că pentru aceasta a fost numit tâlhar, iar Alexandru rege, a spus inteligent și corect Căci care sunt cuceririle lui Alexandru cel Mare, dacă nu jaful pe scară largă? În același mod, regatul roman, întemeiat de o bandă de tâlhari, s-a extins printr-o serie de cuceriri, adică prin tâlhărie sistematică În bandele de tâlhari, ca și în state, mulți oameni sunt supuși autorității generale a liderului, formează o societate și se ghidează după anumite norme, adică legi, în împărțirea pradă Când o bandă de tâlhari se transformă într-o armată întreagă, care începe să cucerească și să dobândească pământuri, atunci prin ce semne o deosebim de stat? *) III O singură

biserică de pe pământ posedă toată neprihănirea; tot ceea ce este în afara ei este un tâlhar și un regat demonic Căci * singura biserică este capabilă să ridice omenirea deasupra elementului pământesc, în timp ce păgânismul străbate cerul și pământul, ridicându-se cu toată puterea împotriva unificării și reconcilierii lor În acest sens, cele mai înalte învățături filozofice ale antichității păgâne se apropie de concepțiile vulgar-politeiste Dintre învățăturile filozofice ale antichității, platonismul se apropie cel mai mult de creștinism Platon și adepții săi, neoplatoniștii, au cunoașterea adevăratului Dumnezeu**); în armonie cu creștinismul și adevărul, ei văd în el scopul ultim spre care totul trebuie să se străduiască ♦) De S , lib IV, cap , ■ dolari •**)'Lib VIII, cap Biblioteca "Runivers" KH E TRUBETSKOY a spala; dar în acelaşi timp ridică o prăpastie de netrecut între om şi divinitate Neoplatoniștii văd, parcă, de departe patria cerească, dar nu cunosc calea către ea *) De fapt, din punctul de vedere al platonismului păgân, divinul cu siguranță nu se poate uni cu umanul**) Din cauza imposibilității comunicării directe între oameni și zei, demonii joacă rolul de intermediari între ei; înzestrate cu o natură eternă ca zeități, aceste ființe, împreună cu ea, posedă corpuri eterice și sunt capabile de afecte, pasiuni ca oamenii ***) Ei transferă cererile oamenilor către zei, acționând ca mijlocitori și se întorc de acolo la oameni cu îndeplinirea **** cerute) Neoplatoniștii îi opun pe mulți singurului mijlocitor și mijlocitor între Dumnezeu și oameni; ei se opun doctrinei creștine a mântuirii cu demonologia lor Dar demonii neoplatoniștilor nu comunică oamenilor fericirea nemuririi, pentru că ei înșiși sunt supuși patimilor și suferinței Stând între divin și uman, ele nu se împacă pe unul și pe celălalt: pământul rămâne în suferința lui, iar cerul în calmul lui imperturbabil și indiferent; Demonii nu unesc elementele în război prin mijlocirea lor, ci, dimpotrivă, împiedică unirea: ei sunt mediatori răi, despărțitori Căci dacă mulți oameni dobândesc binecuvântarea prin unirea perfectă în Dumnezeu, atunci un singur mijlocitor se unește, în timp ce mulți separă ceea ce trebuie unit; tocmai acesta este scopul demonilor Augustin nu se gândește să nege realitatea lor, dar vede în ei un început demonic *****) și le atribuie un scop rău ' *) Lib Capitolul X **) Lib Capitolul ; Cuvintele Apuleiei: niciun Dumnezeu nu este amestecat cu omul ***) Ibid , cap ий *♦**) Ibid , cap *****) Lib Capitolul , cf de asemenea cap : Dar acei mijlocitori mincinoși și înșelători, demoni, care, când sunteți chinuiți de necurația duhului, sunt răi cu multe efecte Biblioteca "Runiverse" ХРИСТIАНСКОЙ THEOKPAII Astfel, chiar și în Forma rafinată, înnobilată a neoplatonismului, esența păgânismului nu se schimbă: este tot aceeași împărăție demonică care este în dușmănie împotriva unității orașului lui Dumnezeu și își concentrează toate forțele de luptă împotriva misterului Întruparea pe care se sprijină această unitate Cunoscând pe adevăratul Dumnezeu, neoplatoniștii, însă, alături de El fac pe îngeri, răi sau buni, obiectul venerației religioase, oferindu-le jertfe, de parcă ar fi fost zei Astfel, este fragmentată unitatea cultului, care în creștinism constă în faptul că toți împreună constituim un singur templu al lui Dumnezeu, iar fiecare dintre noi în mod individual este un templu; întrucât Dumnezeu locuiește atât în consimțământul tuturor cât și în fiecare separat *) Jertfele păgâne nu salvează, pentru că sunt ceva absolut exterior celui care sacrifică; ele nu stabilesc nicio unitate reală între om și divinitate, punând individul în relație externă cu mulțimea fragmentată a zeilor Adevăratul sacrificiu creștin constă în faptul că o persoană, renunțând la orice aparență de dorință lumească,

se dăruiește în întregime lui Dumnezeu Cu alte cuvinte, adevăratul sacrificiu universal al umanității este societatea însăși sfinţilor, însăşi cetatea lui Dumnezeu Căci cetatea lui Dumnezeu se jertfește veșnic prin Marele Preot, care s-a dat pe Sine însuși să sufere pentru noi, să fie capul nostru și să ne facă mădulare Așa este jertfa creștinilor: "mulți sunt un singur trup în Hristos"**) În trupul lui Hristos, nu numai oamenii se unesc între ei, ci și îngerii, care se oferă veșnic ca jertfă Creatorului Neacceptând sacrificii de la noi, ei vor să ne facă partenerii lor în închinarea comună a lui Dumnezeu; deci noi clareant, per corporalium tamen locorum intervalla et per aeriorum corporuni le-vitatem a provectu animorum nos avocare atque avertere moliuntur, non viam praebent ad Deum, sed, ne via teneatur, impediunt *) Lib X cap , § **) Ibid , cap împreună cu ei alcătuim singura cetate a lui Dumnezeu *) Toată diferența dintre noi și ei constă în faptul că rătăcim, ei coboară la noi de pe scaunele lor cerești pentru a-i ajuta pe rătăcitori IV Din aceasta rezultă clar că opoziţia dintre cetatea lui Dumnezeu şi împărăţia pământească din învăţăturile lui Augustin este departe de a fi limitată la cadrul istoric al bisericii pământeşti şi al statului păgân Oponenții păgâni ai lui Augustin se opun idealului său creștin, fie ideea romană a orașului în legătură cu opinii vulgar-politeiste, fie construcții filozofice rafinate Însăși diversitatea negației determină diversitatea punctelor de vedere pozitive în învățătura marelui părinte al bisericii, diversitatea și bogăția de definiții ale orașului lui Dumnezeu Și întrucât în păgânismul direct, sincer, toate tendințele negative inerente ereziilor creștine, fiecare separat, sunt combinate, atunci într-o apologie împotriva păgânilor sunt concentrate și toate gândurile marelui părinte al bisericii, exprimate de acesta împotriva diverșilor eretici încetează să mai fie fluxuri separate iyami să fuzioneze într-un canal larg comun Cetatea lui Dumnezeu nu este doar unirea lui Dumnezeu și a oamenilor; are un sens universal, cosmic În el, nu numai omenirea, ci toată creația, începând cu îngerii și terminând cu mase de materie anorganică, ajunge la o unitate perfectă cu Creatorul Orașul lui Dumnezeu este principiul suprem al organizării mondiale și scopul ultim al creației Căci în ea se realizează odihna veșnică a Creatorului, în care fiecare ființă creată găsește ceea ce este potrivit pentru el loc și scop: omul, ca creatură rațională, își găsește pacea în supunerea perfectă față de Dumnezeu, iar creatura nerezonabilă inferioară se liniștește *) Ibid , cap în perfectă supunere față de om; deoarece cuvintele Sf Scriptura dă omului putere asupra tuturor vitelor, peste tot ce se târăște pe pământ sau zboară peste el *) Lumea fizică nu este abolită în ideea împărăției lui Dumnezeu, ci este supusă voinței omului, care însuși este complet supus puterii lui Dumnezeu Aici sfinții au trupuri spirituale; dar numai legea realității pământești, păcătoase, împărțirea duhului și a cărnii - moartea - este desființată Ca urmare a Căderii, omul și-a pierdut puterea cuvenită asupra creaturilor inferioare și asupra propriului său corp Întreaga ordine a universului a fost ruptă de păcat; căci prin însuși faptul că omul a ieșit din supunerea față de sinele superior, el și-a pierdut capacitatea de a stăpâni pe cel inferior Sufletul omenesc, părăsit de cea mai înaltă viață absolută, Dumnezeu, nu mai este în stare să-și țină trupul în supunere, să fie viață pentru el Consecința logică a morții spirituale este neascultarea cărnii, care începe să se ceartă împotriva spiritului, urmând înclinațiile sale naturale și, în sfârșit, moartea fizică În împărăția viitoare a epocii viitoare,

ordinea ruptă este restaurată: cea spirituală și natura fizică își recapătă unitatea și integritatea Trupurile sfinților de după înviere sunt deja supuse necondiționat voinței lor: fiind inaccesibile corupției, bolii, libere de gravitația pământească, sunt în același timp străine de dorințe care sunt contrare spiritului, motiv pentru care sunt numite corpuri spirituale; legat de spirit printr-o legătură absolută, inseparabilă a nemuririi, trupul spiritual nu mai poate fi smuls de el de nicio forță**) Așa cum în a șaptea zi după terminarea creației, Dumnezeu s-a odihnit de treburile sale, tot așa scopul ultim al creaturilor înseși este să intre în odihna veșnică a Creatorului De- *) De C D lib XIX, cap **) Lib XШ, cap , , , , Aici citim, de altfel, că trupurile sfinților vor locui în rai non aniissa natura, sed mutata quali-tate Biblioteca "Runivers" KH E TRUBETSKOY care este scopul ultim al fiecărei mișcări: aceasta este legea fundamentală a universului Fiecare ființă aspiră la locul său firesc în ordinea naturală și nu este calmă până nu ajunge la el "Creaturile mai puțin ordonate sunt neliniştite; făcând ordine, se liniștesc" (ordinantur et quiescunt) Astfel, corpurile fizice tind spre pământ prin forța naturală a gravitației Unii gravitează în jos, alții se străduiesc în sus, fiecare la locul său: piatra cade la pământ, iar focul zboară în sus Abia când ajung la locul lor natural, corpurile se opresc din mișcare, ajung într-o stare de echilibru, adică se odihnesc Astfel, înclinația naturală a trupurilor nu este altceva decât străduința spre pace și echilibru, spre pace Relația reciprocă a părților oricărui organism viu este lumea; căci toate părțile corpului viu sunt coordonate între ele în slujirea scopului unic al organismului, în subordonarea lor dorințelor și nevoilor sufletului animal Când această lume, această unire a sufletului și a trupului este distrusă de moartea unui organism, atunci corpul se rupe în părți separate, care se mișcă prin forța naturală a gravitației până când ajung într-o stare de odihnă și echilibru, - în consecință, din nou, la o stare de pace Înseși pasiunile naturii animale și umane sunt determinate de această dorință universală de pace, pasiunea este potolită, adusă la pace când ajunge la obiectul dorinței sale Și noi gravităm spre ceea ce iubim; iubirea este atracția sufletului nostru (pondus anipiae), care este adus la odihnă și echilibru atunci când posedăm ceea ce iubim În cele din urmă, lupta pentru pace determină relația tuturor ființelor vii între ele Chiar și animalele sălbatice, vulturii, tigrii, caută un fel de pace, unindu-se între ele pentru nașterea și hrănirea copiilor Relația dintre un mascul și o femeie, dintre părinți și copii și, în sfârșit, între indivizii unei întregi turme, de exemplu între lupii care aleargă în haite, este pace Legea universală a naturii, lumea este împreună cu Biblioteca Runiverse FILOZOFIA TEOCRAŢIEI CREŞTINE • acesta este începutul formator al tuturor relaţiilor umane, principiul de bază al vieţii comunitare *) Căci lupta pentru pace este la fel de firească, la fel de asemănătoare omului, ca și dorința de a trăi, de a se bucura, de a fi fericit Orice satisfacție a voinței umane, mulțumirea unei persoane cu sine însuși sau cu cei din jur, este pace Răucătorii, tâlharii se unesc și ei în bande, de aceea caută pacea; iar cei dintre ei care fug de societatea umană, preferând să ducă o viață criminală în singurătate, își doresc pacea, dacă nu cu oamenii, atunci măcar cu ei înșiși Vrăjmășia umană în sine nu are alt scop: de exemplu o persoană care atacă pe altul caută să-și domine aproapele, să facă din el un instrument al voinței sale; și o asemenea stăpânire a omului asupra omului este lumea, deși greșită, pervertită Războaiele în sine sunt purtate nu de dragul războiului, ci de dragul încheierii unei păci

avantajoase Nu există o astfel de dorință sau viciu uman pervers care ar putea să distrugă această lege universală, necesară a naturii Iar în suferința care ne pedepsește firea păcătoasă, lumea pierdută este simțită dureros și astfel existența ei, realitatea este asumată Totul în lume se luptă pentru pace, dar este necesar să distingem pacea veșnică a lui Dumnezeu de lumea falsă și greșită a unei creaturi păcătoase; căci dacă acesta din urmă se străduiește pentru predominanța egoistă și dominația tiranică, atunci adevărata pace divină este egalitatea și armonia universală a oamenilor O persoană rea sau un spirit rău urăște egalitatea sub legea lui Dumnezeu și se luptă pentru o lume greșită: dintr-un membru subordonat al ordinii mondiale, el însuși vrea să devină centrul, centrul a tot Dimpotrivă, adevărata pace a lui Dumnezeu și a omului este "ascultarea rânduită în credință sub legea veșnică" **) "Lumea tuturor lucrurilor este *) Pentru toată această învățătură de pace vezi DeCivitateDei lib XIX, cap , iț, Mărturisește lib HIP, io **) Ibid: Pax hominis mortalis et Dei, ordinata in fide sub aetema lege oboedientia Biblioteca "Runivers" KY E, TROVETSKAYA proprietatea ordinii Ordinea este dispozitia lucrurilor - evidenta si inegala, fiecare la locul lui *) Această ordine este îndeplinită deja aici pe pământ; dar pacea absolută a ordinii, odihna Sabatului a Creatorului, creatura ajunge numai în împărăția veacului viitor Căci, deși deja pe pământ totul se îndreaptă spre acest scop etern și totul gravitează spre el, totuși, pentru prima dată în împărăția veșnică care vine, toate ființele sunt fiecare situate în locul predeterminat pentru el: creaturile raționale se odihnesc în bucuria lui Dumnezeu și unul pe altul în Dumnezeu, iar trupurile lor în toate părțile lor sunt complet supuse voinței lor Orașul lui Dumnezeu posedă această lume acum, în timpul rătăcirii ei pământești, numai prin credință, în speranță, apoi o va realiza în sine în realitate Astfel, în Civitas Dei, motivul principal al predicii antimaniheiste a marelui părinte bisericesc revine într-o formă complicată Căci în ideea templului etern al lui Dumnezeu se află principiul unității arhitecturale a universului Cetatea lui Dumnezeu nu este doar un factor în viața religioasă a omenirii, este coroana întregii organizații cosmice: în ea Dumnezeu stăpânește asupra materiei transfigurate prin omul reînnoit Căci Împărăția lui Dumnezeu nu este doar un cer nou, ci și un pământ nou Carte Evgheni Trubetskoy {Окончание слѣдуетъ) *) Ibid Pacea și ordinea tuturor lucrurilor Ordinea este de dispafiuni-que rej-cscc egal, atribuindu-i fiecaruia locul sau ' Biblioteca "Runiverse" Prima etapă *) Dacă o persoană face o faptă nu pentru spectacol, ci cu dorința de a o face, atunci el acționează inevitabil într-o secvență determinată de esența faptei Dacă o persoană face după aceea ceea ce, în esență, ar trebui făcut înainte sau omite complet ceea ce trebuie făcut pentru a putea continua afacerea, atunci probabil că nu o face serios, ci doar se preface Această regulă rămâne în mod invariabil adevărată atât în chestiunile materiale, cât și în cele imateriale Așa cum nu se poate dori serios să coace pâine fără a frământa mai întâi făina, și fără a o topi apoi și fără a mătura cuptorul etc , tot așa nu se poate dori serios să ducă o viață bună fără a observa o anumită consistență în dobândirea calităților necesare pentru aceasta Această regulă este deosebit de importantă în afacerile unei vieți bune, *) Acest articol a fost scris ca o prefață la traducerea în limba rusă a cărții în limba engleză a lui Howard Williams, The Ethics of Diet, de Howard Williams M A , din scrierile diverșilor gânditori eminenți din toate timpurile, care s-au răzvrătit împotriva folosirii cărnii de către om Această carte ar trebui să apară în curând în lumină într-o

nouă serie de ediții The Intermediary, For Intelligent Readers
Întrebări de filosofie, KN IJ δ Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI
deoarece într-o afacere materială, cum ar fi, de exemplu, în coacerea
pâinii, se poate afla dacă o persoană este serios angajată în afaceri,
sau doar se preface, prin rezultatele activității sale; în purtarea
unei vieți bune, această verificare este imposibilă Dacă oamenii, nu
frământă făină, nu ard cuptorul, ca la teatru doar se prefac că coc
pâine, atunci prin consecințe - absența pâinii - este evident pentru
toată lumea că doar se preface; dar dacă un om se preface că duce o
viață bună, nu avem astfel de indicii directe prin care să putem ști
dacă se străduiește serios să ducă o viață bună, sau doar pretinde,
deoarece consecințele unei vieți bune nu numai că nu sunt întotdeauna
tangibile și sunt evidente pentru alții, dar foarte adesea par
dăunătoare pentru ei; respectul si recunoasterea utilitatii si
placutelor pentru contemporanii activitatii umane nu dovedesc nimic in
favoarea realitatii vietii sale bune Și de aceea, pentru recunoașterea
realității unei vieți bune de la apariția acesteia, acest semn,
constând în succesiunea corectă a dobândirii calităților necesare unei
vieți bune, este deosebit de valoros Acest semn este drag în principal
nu pentru a recunoaște adevărul de a lupta pentru o viață bună în
alții, ci pentru a-l recunoaște în noi înșine, deoarece în acest sens
suntem înclinați să ne înșelam chiar mai mult decât pe alții Secvența
corectă de dobândire a calităților bune este o condiție necesară pentru
a merge către o viață bună și, prin urmare, toți profesorii omenirii au
prescris oamenilor întotdeauna o anumită, neschimbătoare succesiune de
dobândire a calităților bune În toate învățăturile morale, este
stabilită acea scară care, așa cum spune înțelepciunea chineză, stă de
la pământ la cer și pe care ascensiunea nu poate avea loc decât de la o
treaptă mai joasă La fel ca în învățăturile brahmanilor, budiștilor,
confucianilor, așa Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU iar în
învățăturile înțelepților Greciei sunt stabilite gradele virtuților,
iar cele mai înalte nu pot fi atinse fără a fi asimilate cele
inferioare Toți profesorii de morală ai omenirii, atât religioși cât și
nereligiosi, au recunoscut necesitatea unei anumite secvențe în
dobândirea virtuților necesare unei vieți bune; această necesitate
decurge și din însăși esența problemei și, prin urmare, s-ar părea, ar
trebui să fie recunoscută de toți oamenii Dar un lucru uimitor!
Conștiința succesiunii necesare de calități și acțiuni esențiale pentru
o viață bună pare să se piardă din ce în ce mai mult și rămâne doar
într-un mediu ascetic, monahal În rândul oamenilor laici se presupune
și se recunoaște posibilitatea dobândirii celor mai înalte proprietăți
ale unei vieți bune, nu numai în absența calităților bune inferioare
care condiționează cele mai înalte, ci și cu cea mai largă dezvoltare a
viciilor; drept urmare, ideea în ce constă o viață bună, în timpul
nostru, în rândul majorității oamenilor laici, ajunge la cea mai mare
confuzie Se pierde ideea că există o viață bună II S-a întâmplat, cred,
în felul următor Creștinismul, când era păgânism, a manifestat mai
înalt, de către păgân, cererea morală și, cum nu se putea altfel,
expunându-și cererea, a stabilit, ca și în morala păgână, o amânare
necesară a bunului-firii sau a pașilor pentru a obține o viață bună
Virtuțile lui Platon, începând cu abstinența, prin curaj și
înțelepciune, au ajuns la dreptate; Virtuțile creștine, începând cu
lepădarea de sine, ajung la iubire prin devotamentul față de voința lui
Dumnezeu Oameni care au luat creștinismul în serios și care au aspirat
' > ··· ' [redacted]' * ' Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI să-și asimileze
viața bună creștină pentru ei înșiși, așa că au înțeles creștinismul și

au început întotdeauna viața bună renunțând la poftele lor, care includeau abstinența păgână Doctrina creștină a înlocuit-o pe cea păgână doar pentru că este diferită și mai înaltă decât cea păgână Dar învăţătura creştină, asemenea păgânului, îi conduce pe oameni la adevăr și bunătate; și întrucât adevărul și bunătatea sunt întotdeauna aceleași, calea către ele trebuie să fie aceeași, iar primii pași pe această cale trebuie să fie inevitabil aceiași atât pentru creștin, cât și pentru păgân Diferența dintre învățăturile creștine și păgâne despre bunătate constă în faptul că învățătura păgână este învățătura finitului, în timp ce cea creștină este de perfecțiune infinită Platon, de exemplu, stabilește dreptatea ca model al perfecțiunii; Hristos pune ca model desăvârșirea infinită a iubirii "Fii desăvârșit ca Tatăl tău ceresc " De aici provine atitudinea diferită a învățăturilor păgâne și creștine față de diferite niveluri de virtuți că oamenii din punct de vedere păgân sunt împărțiți în virtuoși și nevirtuoși, în mai mult sau mai puțin virtuoși la învățătura creștină, care a înaintat idealul perfecțiunii infinite, această împărțire nu poate fi Nu pot exista niveluri mai înalte și inferioare cheniyu, indicând infinitul perfecțiunii În păgânism, diferența de demnitate constă în gradul la care a ajuns o persoană; în creştinism, demnitatea constă numai în procesul de realizare, într-o viteză mai mare sau mai mică de mişcare întărit de virtutea prudenţei, stă într-o semnificaţie morală mai mare decât o persoană care nu posedă această virtute; un om de o bunătate superbă Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU zumiya și curaj, stă și mai sus; un om care are atât prudență, cât și curaj, și mai presus de toate dreptatea, stă și mai sus; un creştin, însă, nu poate fi considerat unul nici mai înalt, nici mai jos decât celălalt ca semnificaţie morală; un creștin este doar cu atât mai creștin, cu atât mai repede se îndreaptă spre perfecțiunea infinită, indiferent de stadiul în care se află la un moment dat Deci neprihănirea neclintită a fariseului este mai mică decât mișcarea hoțului pocăit pe cruce Dar în faptul că mișcarea spre virtute, spre perfecțiune nu poate fi realizată în afara gradelor inferioare de virtute, atât în păgânism, cât și în creștinism, nu poate exista nicio diferență Un creștin, ca un păgân, nu poate decât să înceapă lucrarea desăvârșirii încă de la început, adică din același loc cu care începe păgânul ei și anume din abstinență, așa cum cine vrea să intre pe scară nu poate să nu plece de la prima treaptă Singura diferență este că, pentru o păgână abstinența în sine este o virtute, pentru o abstinență creștină este doar o parte a lepădarii de sine, care este o condiție necesară pentru a lupta spre perfecțiune Și prin urmare, adevăratul creștinism în manifestarea sa nu putea respinge virtuțile pe care le-a subliniat și păgânismul Dar nu toți oamenii au înțeles creștinismul ca luptă pentru desăvârșirea Tatălui Ceresc; Creștinismul, înțeles fals, a distrus sinceritatea și seriozitatea atitudinii oamenilor față de învățătura sa morală Dacă o persoană crede că poate fi mântuită în afară de împlinirea învățăturilor morale ale creștinismului, atunci este firesc să creadă că eforturile sale de a fi bun sunt de prisos Și, prin urmare, o persoană care crede că există alte mijloace de mântuire decât eforturile personale de a atinge perfecțiunea *) nu poate lupta pentru aceasta cu acea energie *) Cum, de exemplu indulgenţele printre catolici Biblioteca "Runivers" Lev Tolstoi galanteria și seriozitatea cu care se străduiește un om care nu cunoaște alte mijloace decât efortul personal Și fără a depune eforturi pentru aceasta cu deplină seriozitate, cunoscând alte mijloace decât eforturile personale, o persoană va neglija inevitabil acea ordine neschimbătoare în care pot fi dobândite calitățile bune necesare unei

vieți bune Acesta este ceea ce sa întâmplat cu majoritatea oamenilor care mărturisesc în exterior creștinismul III Doctrina că eforturile personale nu sunt necesare pentru ca o persoană să atingă desăvârșirea spirituală, ci că există și alte mijloace pentru aceasta, este cauza slăbirii eforturilor pentru o viață bună și a abaterii de la succesiunea necesară unei vieți bune O masă uriașă de oameni, care nu acceptau creștinismul decât în exterior, au profitat de înlocuirea păgânismului cu creștinismul pentru a se elibera de cerințele virtuților păgâne, oricât de necesare unui creștin, pentru a se elibera și de orice nevoie de luptă cu natura lor animală Același lucru l-au făcut și oamenii care au încetat să creadă doar în creștinismul extern Ei, la fel ca acei credincioși, expunând în locul creștinismului exterior o faptă bună imaginară acceptată de majoritate, sub forma slujirii științei, artei, umanității - în numele acestei fapte bune imaginare, se eliberează de succesiunea dobândirii calităților ъ, necesare pentru o viață bună și se mulțumesc să se prefacă, ca la teatru, că duc o viață bună Astfel de oameni, care au rămas în urmă păgânismului și nu au aderat la creștinism în adevăratul său sens, au început să propovăduiască dragostea pentru Dumnezeu și oamenii fără lepădare de sine și dreptate fără cumpătare, adică predică pe
 virtuțile shiya fără a atinge cele mai mici, adică nu însăşi virtuţile, ci doar asemănarea lor Unii propovăduiesc iubirea pentru Dumnezeu și pentru oameni fără lepădare de sine, alții - umanitate, slujirea oamenilor, umanitate fără reținere Și din moment ce această predică încurajează natura animală a omului sub pretextul introducerii lui în cele mai înalte sfere morale, eliberându-l de cele mai elementare cerințe ale moralității, exprimate demult de către păgâni, și nu numai că nu a fost respins, ci și întărit de adevăratul creștinism , a fost acceptat de bunăvoie ca credincioși, deci necredincioși Enciclica Papei despre socialism tocmai a apărut zilele trecute Acolo, după ce a infirmat opinia socialiștilor despre ilegalitatea proprietății, se afirmă direct că "nimeni, fără îndoială, nu este obligat să-și ajute vecinul, dând din ceea ce are nevoie el sau familia lui (Nul assurément n'est tenu de soulager) le prochain en prenant sur son necéssaire ou sur celui de sa famille), și nici măcar să diminueze nimic din ceea ce devenirea cere de la el Nimeni, de fapt, nu ar trebui să trăiască contrar obiceiurilor * (Acest pasaj este din Sfântul Toma: Nullus enim inconvenienter debet vivere) "Dar după ce nevoia și aparențele au fost date cuvenite", spune mai departe enciclica, "este datoria fiecăruia să dea surplusul săracilor" Astfel predică capul uneia dintre cele mai răspândite biserici din ziua de azi Și alături de această predică a egoismului, care prescrie să dai aproapelui tău ceea ce nu ai nevoie, se propovăduiește iubirea, iar faimoasele cuvinte ale lui Pavel din capitolul din Epistola I către Corinteni despre iubire sunt citate constant cu patos În ciuda faptului că întreaga învățătură a Evangheliei este plină de cereri de lepădare de sine, indicii că lepădarea de sine este prima condiție a desăvârșirii creștine, în ciuda unor ziceri atât de clare precum: "care nu-și ia crucea care nu-și neagă tatăl, mama Cine nu le vor strica viețile " - oamenii se asigură pe ei înșiși și pe alții că este posibil să iubești oamenii fără a renunța nu doar la ceea ce ești obișnuit, ci și la ceea ce tu însuți consideri potrivit pentru tine Aceasta este ceea ce spun falșii creștini și exact în același mod în care oamenii gândesc, vorbesc și scriu și acționează, respingând nu numai învățătura exterioară, ci și adevărata învățătură creștină, oamenii liber-cugetatori Acești oameni se asigură pe ei

înșiși și pe alții că, fără a le diminua deloc nevoile, fără a le învinge poftele, se poate sluji oamenii și omenirea, adică să ducă o viață bună Oamenii au respins secvența păgână de virtuți și, nefiind stăpânit învățătura creștină în adevăratul ei sens, nu au acceptat secvența creștină și au rămas fără nicio îndrumare IV Pe vremuri, când nu exista învățătură creștină, între toți învățătorii vieții, începând cu Socrate, prima virtute în viață era abstinența - εγκράτεια sau σωφροσύνη, și era clar că orice virtute trebuie să înceapă cu ea și să treacă prin ea Era clar că un om care nu se controla, care dezvoltase în sine un număr imens de pofte și era supus tuturor, nu putea duce o viață bună Era clar că înainte ca o persoană să se poată gândi nu numai la generozitate, la iubire, ci și la abnegație, dreptate, trebuia să învețe să se controleze În opinia noastră, nimic din toate acestea nu este necesar Suntem destul de siguri că o persoană care și-a dezvoltat poftele la cel mai înalt grad în care sunt dezvoltate în lumea noastră, o persoană care nu poate trăi fără satisfacerea a sute de obiceiuri inutile care au câștigat putere asupra lui, poate conduce un comportament complet moral , viata buna În timpul nostru și în lumea noastră, dorința de a-și limita poftele este considerată nu numai că nu este prima, Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU dar nici măcar ultimul, dar absolut inutil pentru purtarea unei vieți bune Conform celei mai răspândite doctrine moderne despre viață, creșterea nevoilor este considerată, dimpotrivă, o calitate dezirabilă, un semn de dezvoltare, civilizație, cultură și perfecționare Așa-zișii oameni educați consideră că obiceiurile de confort, adică efeminația, sunt obiceiuri nu numai nu dăunătoare, ci bune, care arată o anumită înălțime morală a unei persoane, aproape o virtute Cu cât sunt mai multe nevoi, cu atât sunt mai rafinate aceste nevoi, cu atât este mai bine luată în considerare Nimic nu confirmă acest lucru atât de clar ca poezia descriptivă, și mai ales romanele din trecut și din secolul nostru Cum sunt reprezentați eroii și eroinele, reprezentând idealurile virtuții? În cele mai multe cazuri, bărbații care ar trebui să reprezinte ceva sublim și nobil, începând cu Childe Harold și până la ultimii eroi ai lui Feuillet, Trollope, Maupasan, nu sunt altceva decât niște paraziți depravați, care nu sunt necesari pentru nimic, pentru nimeni; eroinele sunt, într-un fel sau altul, amante mai mult sau mai puțin plăcute pentru bărbați, la fel de lene și devotate luxului Nu vorbesc despre reprezentarea oamenilor cu adevărat abstinenti și muncitori, care se găsește ocazional în literatură, - vorbesc despre tipul obișnuit, reprezentând idealul pentru mase, despre chipul pe care majoritatea bărbaților și femeilor încearcă să fie ca Îmi amintesc când scriam romane, apoi pentru mine situația inexplicabilă în care m-am găsit și cu care m-am luptat - și cu care acum, știu, toți romancierii, care au chiar și cea mai vagă conștiință a ceea ce constituie adevărata frumusețe morală, se luptă a constat în portretizarea tipului ideal de persoană seculară, Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI amabil și, în același timp, unul care să fie fidel realității v Dovada fără îndoială că oamenii timpului nostru, nu numai că nu recunosc că abstinența păgână sau lepădarea de sine creștină sunt calități dezirabile și bune, dar consideră că creșterea nevoilor este ceva bun și înălțat, este modul în care marea majoritate dintre copiii lumii noastre sunt crescuți Nu numai că nu sunt antrenați în abstinență, așa cum a fost cazul păgânilor, și în lepădare de sine, așa cum ar trebui să fie creștinii, dar le sunt insuflat în mod conștient obiceiurile efeminației, lenevirii fizice și luxului Îmi doream de mult să scriu un astfel de basm: o femeie, jignită de altul, dorind să se răzbune pe ea,

răpește copilul dușmanului ei, merge la vrăjitor, cerându-l să-l învețe cum își poate răzbuna cel mai rău inamicul ei }' pe singurul copil răpit Vrăjitorul îl învață pe răpitor să ducă copilul în locul indicat de el și susține că răzbunarea va fi cea mai groaznică Femeia rea face asta, dar urmărește copilul și vede spre surprinderea ei că copilul a fost luat și adoptat de un bărbat bogat fără copii Ea merge la vrăjitor și îi reproșează, dar vrăjitorul îi spune să aștepte Copilul crește în lux și efeminație Femeia rea este pierdută, dar vrăjitorul îi spune să aștepte Și, într-adevăr, vine un moment când o femeie rea este mulțumită și chiar își face milă de victimă Copilul crește în efeminație și licențiere și, datorită caracterului său bun, dă faliment Și aici începe o serie de suferințe fizice, sărăcie și umilință, la care este deosebit de sensibil și cu care nu știe să lupte Lupta pentru o viață morală - și neputința cărnii răsfățate obișnuite cu luxul și lenevia O luptă zadarnică, cădere din ce în ce mai jos, beție de uitat și crimă sau nebunie sau sinucidere Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU Într-adevăr, este imposibil fără groază să vezi creșterea unor copii în lumea noastră "Numai cel mai rău dușman ar putea să insufle copilului cu atâta sârguință acele slăbiciuni și vicii care îi sunt insuflate de părinți, în special de mame Groaza ia, privind la asta și cu atât mai mult la consecințele acestui lucru, dacă ești capabil să vezi ce se întâmplă în sufletele celor mai buni dintre acești copii distruși cu sârguință de părinți Obiceiurile efeminației sunt insuflate, insuflate atunci când o ființă tânără încă nu înțelege semnificația lor morală Nu numai că a fost distrus obiceiul abstinenței și autocontrolului, dar, spre deosebire de ceea ce se făcea în timpul educației în Sparta și în general în lumea antică, această abilitate a fost complet atrofiată Nu numai că omul nu este obișnuit cu munca, cu toate condițiile oricărei munci fructuoase, atenție concentrată, tensiune, rezistență, pasiune pentru muncă, capacitatea de a corecta ceea ce este stricat, obiceiurile oboselii, bucuria împlinirii, dar el este obișnuit cu lenevia și neglijarea oricărei munci de muncă, obișnuit cu faptul că să strice, să arunce și din nou pentru bani să dobândească tot ce-i place, fără să se gândească nici măcar la cum se face O persoană este lipsită de capacitatea de a dobândi prima virtute în ordine, necesară pentru dobândirea tuturor celorlalte - prudența, și este lăsată să intre într-o lume în care virtuțile înalte ale dreptății, slujirii oamenilor, dragostei sunt predicate și par a fi valorizat Este bine dacă un tânăr este slab moral, nu este sensibil, nu simte diferența dintre o viață bună ostentativă și una reală și care poate fi mulțumit de răul care domnește în viață Dacă da, atunci totul pare să meargă bine și, cu un sentiment moral netrezit, o astfel de persoană trăiește uneori calm până la mormânt Dar nu este întotdeauna cazul, mai ales în vremurile recente, când conștiința imoralității unei astfel de vieți este în aer și involuntar se scufundă în inimă Adesea, și din ce în ce mai des, se întâmplă ca Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOM se trezesc exigenţele unei morale reale, neostentative, şi atunci începe cea mai dureroasă luptă interioară şi suferinţă, care rareori se termină cu victoria sentimentului moral O persoană simte că viața lui este proastă, că trebuie să schimbe totul de la bun început și încearcă să facă asta; dar aici oamenii care au trecut prin aceeași luptă și nu au suportat-o atacă din toate părțile persoana care încearcă să-și schimbe viața și încearcă prin toate mijloacele să-l convingă că acest lucru nu este deloc necesar, acea abstinență și lepădare de sine nu sunt necesare pentru a fi bun, că cineva poate, complacându-se în veselie, îmbrăcându-se, Lenevia fizică, chiar curvia, să fie o persoană cu totul

bună, folositoare Și cea mai mare parte a luptei se termină prost Fie un om, chinuit de slăbiciunea sa, se supune acestui glas general și suprimă vocea conștiinței în sine, își distorsionează mintea pentru a se justifica și continuă să ducă aceeași viață depravată, asigurându-se că o răscumpără prin credința în creștinismul extern sau prin slujirea științei, artei; fie se zbate, suferă și înnebunește, fie se împușcă Rareori se întâmplă ca, printre toate ispitele care îl înconjoară, un om al lumii noastre să înțeleagă ce este și a fost cu mii de ani în urmă un adevăr elementar pentru toți oamenii rezonabili, și anume că pentru a obține o viață bună, trebuie în primul rând nu mai trăiți o viață proastă și că, pentru a obține orice virtute superioară, trebuie în primul rând să dobândim virtutea cumpătării sau a stăpânirii de sine, așa cum o defineau păgânii, sau virtutea tăgăduirii de sine, așa cum o definește creștinismul, și ar începe treptat să o realizeze prin eforturi asupra propriei persoane VI Tocmai am citit scrisorile omului nostru progresist înalt educat din anii , exilatul Ogarev, către un alt bărbat și mai educat și mai înzestrat, Herzen În scrisorile acestor Ogarev tu Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU își spune gândurile din inimă, își expune cele mai înalte aspirații și este imposibil să nu vezi că, așa cum este tipic unui tânăr, se arată oarecum în fața prietenului său Vorbește despre perfecționare, despre prietenie sfântă, dragoste, despre slujirea științei, omenirii etc Și apoi, pe un ton calm, scrie că deseori irită un prieten cu care locuiește, pentru că, așa cum scrie: "Eu Mă întorc (acasă) în stare de ebrietate, sau dispar ore îndelungate cu o creatură moartă, dar dulce " Evident, o persoană remarcabil de cordială, înzestrată, educată nici nu-și putea imagina că există ceva măcar oarecum condamnabil in faptul ca el, barbat insurat, asteptand nasterea sotiei sale (in scrisoarea urmatoare scrie ca sotia lui l-a nascut), s-a intors acasa beat, disparand cu femei dissolute betie si curvie ii este imposibil să se gândească la prietenie, iubire și, cel mai important, la slujirea oricărui și, prin urmare, nu numai că nu le-a ascuns de prietenul său, în fața căruia a vrut să se pună în cea mai bună lumină, ci le-a expus direct Așa a fost acum o jumătate de secol I-am găsit și pe acești oameni Îl cunoșteam pe Ogarev însuși și pe Herzen și pe oameni din acea castă și pe oameni crescuți în aceleași tradiții La toți acești oameni era o lipsă izbitoare de consecvență în treburile vieții Aveau o dorință arzătoare sinceră de bine și o desăvârșire deplină a poftei personale, care, li se părea, nu puteau interfera cu o viață bună și cu faptele lor bune și chiar mărețe Au plantat pâine neîncălzită într-un cuptor neîncălzit și au crezut că pâinea va fi coaptă Când, la bătrânețe, au început să observe că pâinea nu se coace, adică aia nu- Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI cărora nu le vine nimic bun din viața lor, au văzut în aceasta o tragedie specială Tragedia unei astfel de vieți este cu adevărat teribilă Și această tragedie, așa cum a fost în acele vremuri pentru Herzen, Ogarev și alții, este aceeași acum pentru mulți, mulți oameni așa-ziși educați ai timpului nostru, care au aceleași opinii O persoană se străduiește să trăiască o viață bună, dar consistența necesară pentru aceasta se pierde în societatea în care trăiește Așa cum au făcut Ogarev și Herzen în urmă cu de ani, majoritatea oamenilor de astăzi sunt convinși că a duce o viață răsfățată, a mânca dulce, gras, a se bucura, a-și satisface pofta în orice fel posibil, nu interferează cu o viață bună Dar, evident, o viață bună nu iese din ei, iar ei se complac în pesimism și spun: "așa este starea tragică a omului" VII Este o amăgire că oamenii, complacându-se în poftele lor, considerând această viață poftitoare ca fiind bună, pot duce în același timp o viață bună, utilă,

dreaptă, iubitoare, atât de uimitoare încât oamenii din generațiile următoare, cred, nu vor în mod direct înțelegeți exact ce au vrut să spună oamenii din timpul nostru, sub cuvintele "viață bună", când spuneau că lacomi, răsfățați, pofticiosi duc o viață bună De fapt, este necesar doar pentru o perioadă să renunțăm la viziunea obișnuită a vieții noastre și uită-te la asta - nu vorbesc din punct de vedere creștin - ci din punct de vedere păgân, din punctul de vedere al celor mai joase pretenții ale dreptății, pentru a fi convins că nu poate fi vorba de niciun bine viata aici Pentru fiecare persoană din lumea noastră, pentru a nu spune să începi o viață bună, ci doar să începi măcar puțin să te miști spre ea, trebuie în primul rând să încetezi să duci o viață rea, trebuie să începi să distrugi condițiile vieții rele in care se gaseste Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU Cât de des auziți ca scuză că nu ne schimbăm viața proastă, raționamentul că un act care vine împotriva vieții obișnuite ar fi nefiresc, ar fi amuzant sau o dorință de a se arăta și, prin urmare, nu ar fi un act bun Acest raționament pare să fi fost făcut pentru ca oamenii să nu-și schimbe niciodată viața proastă La urma urmei, dacă toată viața noastră ar fi bună, dreaptă, bună, atunci numai atunci fiecare act care este în concordanță cu viața comună ar fi bun Dacă viața este pe jumătate bună și pe jumătate rea, atunci pentru fiecare acțiune care nu este în armonie cu viața generală, există la fel de multă probabilitate de a fi bună, cât și rea Dacă viața este rea, greșită, atunci o persoană care trăiește această viață nu poate face o singură faptă bună fără a încălca cursul obișnuit al vieții Se poate face o faptă rea fără a perturba cursul normal al vieții, dar nu se poate face o faptă bună Este imposibil ca o persoană care trăiește viața noastră să ducă o viață bună până când nu iese din acele condiții de rău în care se află, este imposibil să începi să faci bine fără a înceta să faci rău Este imposibil pentru o persoană care trăiește luxos să ducă o viață bună Toate încercările lui de a face fapte bune vor fi zadarnice până când își va schimba viața, nu va face primul lucru pe care trebuie să-l facă O viață bună, atât după viziunea păgână asupra lumii, cât și cu atât mai mult după cea creștină, se măsoară printr-un singur lucru și nu poate fi măsurată prin nimic altceva, ci doar prin raportul în sensul matematic al iubirii de sine - a dragoste pentru ceilalți Cu cât mai puțină dragoste pentru sine și grija pentru sine care decurge din aceasta, munca și cerințele celorlalți pentru sine și cu cât mai multă dragoste pentru alții și grija pentru alții care decurg din aceasta, munca cuiva pentru alții, cu atât o viață mai bună Așa au înțeles și înțeles toți înțelepții lumii și toți creștinii adevărați viața bună și așa o înțeleg toți cei mai simpli oameni Cu cât o persoană dă mai mult Biblioteca "Runivers" Lev Tolstoi oamenii cer mai puțin pentru ei înșiși, cu atât el este mai bun; cu cât dă mai puțin altora și cu cât cere mai mult pentru sine, cu atât este mai rău Dacă mutați punctul de sprijin al pârghiei de la capătul lung la cel scurt, atunci acest lucru nu numai că va crește brațul lung, ci și îl va scurta pe cel scurt Deci, dacă o persoană, având o capacitate dată de a iubi, a crescut dragostea și grija pentru sine, atunci prin aceasta a redus posibilitatea de a iubi și de a avea grijă de alții, nu numai prin cantitatea de iubire pe care și-a transferat-o, ci de multe ori Mai mult În loc să-i hrănească pe alții, o persoană a mâncat prea mult și, prin urmare, nu numai că a redus capacitatea de a da acest exces, ci și-a lipsit și de posibilitatea de a avea grijă de alții ca urmare a lăcomiei Pentru a-i putea iubi pe alții exact, nu în cuvinte, nu trebuie să te iubești pe sine - nici în cuvinte, ci în fapte De obicei

se întâmplă așa: credem că îi iubim pe alții, ne asigurăm pe noi și pe alții de asta, dar iubim doar în cuvinte, dar ne iubim pe noi înșine în fapte Uităm să hrănim și să-i adormim pe alții, dar niciodată pe noi înșine Și de aceea, pentru a-i iubi cu adevărat pe ceilalți în realitate, trebuie să înveți să uităm să te hrănești și să te culci, la fel cum uităm să facem asta despre ceilalți Spunem "un om bun" și "du o viață bună" despre un bărbat răsfățat, obișnuit cu o viață de lux Dar o astfel de persoană - un bărbat sau o femeie - poate avea cele mai amabile trăsături de caracter, blândețe, complezență, dar nu poate duce o viață bună, la fel cum nu poate fi ascuțit și nu poate tăia cea mai bună lucrare și oțelește un cuțit dacă este neascutite A fi bun și a duce o viață bună înseamnă a oferi celorlalți mai mult decât ai lua de la ei Un bărbat răsfățat și obișnuit cu o viață de lux, nu poate face asta, "în primul rând, pentru că el însuși are întotdeauna nevoie de multe (și are nevoie de el nu din cauza egoismului său, ci pentru că este obișnuit și pentru el Biblioteca "Runivers" PRIMUL GRAD õ face ca suferința să piardă ceea ce este obișnuit) și, în al doilea rând, pentru că, consumând tot ceea ce primește de la alții, chiar prin acest consum se slăbește, se lipsește de posibilitatea de a munci și deci a-i servi pe ceilalți O persoană răsfățată, moale, adormită lung, grasă, dulce și multă mâncare și băutură, îmbrăcată potrivit călduros sau rece, care nu s-a obișnuit cu intensitatea muncii, nu poate face decât foarte puțin Suntem atât de obișnuiți să ne mințim pe noi înșine și cu minciunile altora - este atât de profitabil pentru noi să nu vedem minciunile altora, încât ei să nu le vadă pe ale noastre, încât nu suntem deloc surprinși și nu ne îndoim de dreptate a afirmării virtuții, uneori chiar a sfințeniei oamenilor care duc o viață complet disolută O persoană, bărbat sau femeie, doarme pe un pat cu arcuri, două saltele și două cearșafuri curate călcate, fețe de pernă, pe perne de puf Lângă pat este covorașul lui, ca să nu-i fie frig să calce pe podea, în ciuda faptului că chiar acolo sunt pantofi Există și proviziile necesare pentru ca el să nu fie nevoit să iasă Ferestrele sunt atârnate cu perdele, astfel încât lumina să nu-l trezească, iar el doarme până la ora la care doarme În plus, se iau măsuri pentru a-l menține cald iarna și răcoros vara, astfel încât să nu fie deranjat de zgomot și muște și alte insecte Doarme, iar apa caldă și rece pentru spălat, uneori pentru baie sau pentru bărbierit, este deja gata Se mai prepară ceai sau alte băuturi stimulatoare, care se beau imediat după trezire Cizme, pantofi, galoșuri, câteva perechi, pe care le-a murdărit ieri, sunt deja curățate ca să strălucească ca sticla și să nu fie nici un fir de praf pe ele De asemenea, se curăță diverse haine purtate în ziua precedentă, corespunzătoare nu numai iernii și verii, ci primăverii, toamnei, vremii ploioase, umede, calde Lenjeria curată spălată, amidonată, călcată se pregătește cu nasturi, butoni, ochiuri, care sunt toate examinate de persoanele desemnate Dacă o persoană este activă, se trezește devreme, adică la ora Întrebări de filosofie, carte :j θ Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI bufniță, adică la urma urmei, la două-trei ore după cele că toate acestea i se pregătesc Pe lângă pregătirea hainelor pentru zi și cuverturii pentru noapte, există și haine și încălțăminte pentru timpul îmbrăcămintei, halate, pantofi, iar acum o persoană merge să spele, să curețe, să zgârie, pentru care folosește mai multe tipuri de perii, săpunuri și o cantitate mare de apă și săpun (Mulți englezi și englezi sunt din anumite motive deosebit de mândri de faptul că pot spăla mult săpun și pot turna apă asupra lor) Apoi persoana se îmbracă, își pieptănă părul în fața unei oglinzi speciale care atârnă în aproape toate camerele, ia lucrurile de care

are nevoie, cum ar fi mai ales ochelari sau pince-nez, lorgnette, apoi o pune în buzunare: o batistă curată de suflat nasul lui, un ceas pe un lanț în ciuda faptului că oriunde s-ar afla, aproape în fiecare cameră este un ceas; ia bani de felurite feluri, lucruri mărunte (de multe ori într-o mașină de scris specială pentru asta, ceea ce îi scutește de osteneala de a găsi ceea ce are nevoie) și bucăți de hârtie, cartonașe pe care este tipărit numele, care îi scutește de osteneala de a spune sau scris; carte albă, creion Pentru o femeie, imbracarea este mult mai complicata: un corset, coafuri, par lung, bijuterii, panglici, radiere, panglici, sfori, agrafe, ace, brose Dar acum s-a terminat, ziua începe de obicei cu mâncare, se beau mâncare gătită sau ceai cu mult zahăr, se mănâncă chifle; pâine de prima clasă de făină de grâu cu o cantitate mare de unt, uneori carne de porc În cea mai mare parte, bărbații fumează țigări sau trabucuri și apoi citesc un ziar proaspăt, tocmai adus Apoi mergând de acasă la serviciu sau în afaceri, sau călare în trăsuri care există intenționat pentru a transporta acești oameni Apoi un mic dejun cu animale moarte, păsări, pești, apoi aceeași cină, cu mare modestie de trei feluri, o mâncare dulce, cafea, apoi un joc de cărți și un joc de muzică, sau teatru, lectură sau conversație într-o primăvară blândă scaune Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU lah sub lumina intensificată și atenuată a unei lumânări, gaz, electricitate - din nou ceai, din nou mâncare, cina și din nou în pat, pregătit, pufnit cu lenjerie curată și vase curățate Aceasta este ziua unui om cu viață modestă, despre care, dacă este de natură blândă și nu are obiceiuri extrem de neplăcute pentru ceilalți, ei spun că este o persoană care duce o viață bună Dar o viață bună este viața acelei persoane care face bine oamenilor; cum poate o persoană care trăiește așa și este obișnuită să trăiască așa să facă bine oamenilor? La urma urmei, înainte de a face bine, trebuie să înceteze să facă rău oamenilor Și luați în considerare tot răul pe care el, de multe ori, fără să știe el însuși, îl face oamenilor și veți vedea că este departe de a fi bine față de oameni și trebuie să îndeplinească multe, multe fapte pentru a ispăși răul pe care îl face, și ce isprăvi - atunci el, slăbit de viața lui poftitoare, nu poate și nu poate produce niciuna La urma urmei, ar fi putut să doarmă atât fizic, cât și moral, întins pe podea pe o haină de ploaie, așa cum dormea Marcus Aurelius, și prin urmare toată munca și munca de saltele și arcuri și perne de puf și munca zilnică a unei spălătorii, a unei femei plăci, o creatură slabă cu slăbiciunile sale feminine și nașterea și hrănirea copiilor, clătirea lui, un om puternic, lenjerie - toate aceste lucrări nu puteau fi Ar putea să se culce mai devreme și să se trezească mai devreme, iar munca de perdele și iluminat seara ar putea să nu fie acolo Ar putea dormi în aceeași cămașă în care mergea ziua, ar putea păși desculț pe podea și ar putea ieși în curte, s-ar putea spăla cu apă la fântână - într-un cuvânt, ar putea trăi așa cum toți cei care muncesc toți trăiește este asupra lui și, prin urmare, toate aceste osteneli asupra lui s-ar putea să nu fi fost S-ar putea să nu fi fost toate acele eforturi pentru hainele lui, pentru mâncarea lui rafinată, pentru distracția lui Deci, cum poate o astfel de persoană să facă bine oamenilor și să ducă o viață bună fără a-și schimba creșterea răsfățată? Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI viata de pisica O persoană morală nu poate, nu spun un creștin, ci doar cel care mărturisește umanitate, sau cel puțin dreptate, nu poate decât să-și dorească să-și schimbe viața și să nu înceteze să folosească bunuri de lux, uneori fabricate cu rău altor oameni Dacă unei persoane îi este cu adevărat milă de oamenii care lucrează în tutun, atunci primul lucru pe care îl va face involuntar este să renunțe la fumat,

deoarece continuând să fumeze și cumpărând tutun, încurajează astfel producția de tutun, care distruge sănătatea oamenilor Dar oamenii timpului nostru raționează diferit Ei vin cu raționamentul cel mai variat și viclean, dar nu cel care se prezintă în mod firesc oricărei persoane simple Conform raționamentului lor, nu este deloc necesar să se abțină de la bunuri de lux Se poate simpatiza cu poziția muncitorilor, se poate vorbi și scrie cărți în favoarea lor și, în același timp, continuă să folosească acele munci pe care le considerăm distructive pentru ei Potrivit unor argumente, se dovedește că este posibil să se folosească eforturile distructive ale altor oameni, pentru că dacă eu nu îl folosesc, atunci îl va folosi altul În genul de raționament că trebuie să bei vin care îmi este dăunător, pentru că este cumpărat, iar dacă nu eu, atunci îl vor bea alții Potrivit altora, se dovedește că folosirea muncii acestor oameni pentru lux este chiar foarte utilă pentru ei, deoarece prin aceasta le dăm bani, adică posibilitatea existenței, ca și cum nu ar trebui să le dea posibilitatea existenței prin altceva decât să-i forțeze să lucreze lucruri care le sunt dăunătoare și de prisos pentru noi Toate acestea provin din faptul că oamenii și-au imaginat că este posibil să duci o viață bună fără a dobândi în ordine prima proprietate necesară unei vieți bune Iar prima proprietate este abstinența Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU VIII Nu a existat și nu poate exista o viață bună fără cumpătare În afară de abstinență, nu se poate concepe o viață bună Fiecare realizare a unei vieți bune trebuie să înceapă prin el Există o scară de virtuți, și trebuie să plecăm de la prima treaptă pentru a urca la următoarea, iar prima virtute pe care o persoană trebuie să o învețe dacă vrea să învețe următoarea este ceea ce anticii numeau έγκράτεια sau σωφροσύνη, adică prudenta sau autocontrolul Dacă în învățătura creștină cumpătarea este inclusă în conceptul de lepădare de sine, atunci nu mai puțin succesiunea rămâne aceeași, iar dobândirea oricăror virtuți creștine este imposibilă fără cumpătare - nu pentru că cineva a inventat-o, ci pentru că aceasta este esența materie Cumpătarea este primul pas al oricărei vieți bune Dar abstinența nu se realizează brusc, ci și treptat Cumpătarea este eliberarea omului de pofte, este subjugarea prudenței lor, σωφροσυ'νη Dar o persoană are multe pofte diferite și, pentru a lupta cu succes cu ele, o persoană trebuie să înceapă cu cele de bază, cele pe care cresc altele, mai complexe, și nu de la cele complexe care au crescut pe cele principale Există pofte complexe, precum pofta de a decora trupul, jocuri, distracții, vorbărie, curiozitate și multe altele, și există pofte de bază: lăcomia, lenevia, dragostea trupească În lupta împotriva poftelor nu trebuie să plecăm de la capăt, de la lupta împotriva poftelor complexe; trebuie să începem cu cele de bază și apoi într-o anumită ordine Și această ordine este determinată atât de esența materiei, cât și de tradiția înțelepciunii umane Un om care mănâncă este incapabil să lupte Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI lenea, iar o persoană lacomă și inactivă nu va putea niciodată să lupte împotriva poftei sexuale Și de aceea, conform tuturor învățăturilor, dorința de abstinență a început cu o luptă cu pofta lăcomiei, a început cu postul Dar în lumea noastră, unde s-a pierdut într-o asemenea măsură, și s-a pierdut cu atâta timp în urmă, orice atitudine serioasă față de dobândirea unei vieți bune, încât este considerată prima virtute, abstinența, fără de care alții sunt imposibili, este considerată de prisos, și acea treptat, care este necesară pentru dobândirea acestei virtuți dintâi, iar postul este uitat de mulți și se hotărăște că postul este o superstiție stupidă și că postul nu este deloc necesar Între timp, la fel cum prima condiție a

unei vieți bune este abstinența, tot așa și prima condiție a unei vieți temperate este postul ■ Se poate dori să fie bun, să viseze la bunătate, fără a post; dar în realitate este la fel de imposibil să fii bun fără a post, precum este să mergi fără să te ridici Postul este o condiție necesară pentru o viață bună Lăcomia, pe de altă parte, a fost întotdeauna și este primul semn al contrariului, o viață neplăcută și, din păcate, acest semn se aplică în cel mai înalt grad vieții majorității oamenilor din timpul nostru Priviți chipurile și constituțiile oamenilor din cercul și din timpul nostru - multe dintre aceste fețe, cu bărbie și obraji atârnați, membre grase și burte dezvoltate, poartă amprenta de neșters a unei vieți depravate Da, nu poate fi altfel Aruncă o privire mai atentă la viața noastră, la ceea ce sunt mânați majoritatea oamenilor din lumea noastră; întrebați-vă, care este principalul interes al acestei majorități? - Și oricât de ciudat ni s-ar părea nouă, care suntem obișnuiți să ne ascundem interesele reale și să le expunem pe cele false, artificiale, interesul principal în viața majorității oamenilor din vremea noastră este satisfacția gustului, plăcerea de a mânca De la cele mai sărace până la cele mai bogate clase ale societății, lăcomia, cred, este principala Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU scopul este principala plăcere a vieții noastre Oamenii săraci, muncitori, sunt o excepție doar în măsura în care nevoia îi împiedică să se complacă în această pasiune De îndată ce are timp și mijloace pentru a face acest lucru, el, imitând clasele superioare, capătă cele mai delicioase și mai dulci și mănâncă și bea cât poate Cu cât mănâncă mai mult, cu atât nu numai că se consideră fericit, ci și puternic și sănătos Și în această convingere este susținut de oameni educați care privesc mâncarea tocmai în acest fel Clasele educate își imaginează fericirea și sănătatea (de care medicii le asigură, afirmând că hrana cea mai scumpă, carnea este cea mai sănătoasă), în alimente gustoase, hrănitoare, ușor digerabile, deși încearcă să o ascundă Privește viața acestor oameni, ascultă conversațiile lor Ce subiecte înalte par să le ocupe: filozofia, știința și arta și poezia și împărțirea bogăției și bunăstarea oamenilor și educația tineretului; dar toate acestea pentru marea majoritate sunt o minciună, toate acestea îi ocupă între afaceri, între afaceri reale, între micul dejun și cină în timp ce stomacul este plin, "și" nu poți mânca mai mult -, - și femei - ^ aho - ƀd "și mai ales după prima tinereţe Cum să mănânci, ce să mănânci, când, unde? Nici o singură sărbătoare, nici o singură bucurie, nici o singură sfințire, descoperirea a ceva este completă fără hrană Uită-te la oamenii care călătoresc Este vizibil mai ales pe ei "Muzeu, biblioteci, parlament - ce interesant! Unde o să luăm prânzul? Cine se hrănește mai bine?" Uită-te doar la oameni, cum se adună la cină, îmbrăcați, parfumați, la o masă împodobită cu flori, cum își freacă mâinile cu bucurie și zâmbesc Dacă te uiți în suflete, la ce se așteaptă majoritatea oamenilor? - Apetit pentru micul dejun, pentru cina Care este cea mai crudă pedeapsă din copilărie? Plantați pe pâine și apă OMS Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI primește cel mai mare salariu de la artizani? Bucătari Care este interesul principal al stăpânei casei? Spre ce se înclină, în cele mai multe cazuri, conversația dintre gospodinele din cercul mijlociu? Și dacă conversația oamenilor din cel mai înalt cerc nu tinde spre acest lucru, nu este pentru că sunt mai educați și mai ocupați de interese mai înalte, ci doar pentru că au o menajeră sau un majordom care este ocupat cu asta și le asigură mesele Dar încercați să-i privați de această comoditate și veți vedea care este preocuparea lor Totul se rezumă la întrebări despre cantitate, despre prețul

cocoșilor, despre cele mai bune mijloace de preparare a cafelei, de coacere plăcinte dulci etc Oamenii se adună, indiferent de ocazie în care se adună: pentru botez, înmormântare, nuntă, sfințire a bisericii, desfacerea, întâlnirile, sărbătorirea unei zile memorabile, moartea, nașterea unui mare om de știință, gânditor, profesor de morală, se adună oameni, presupus ocupați cu cele mai înalte interese Așa spun ei; dar se prefac: toți știu că va fi mâncare, mâncare bună, gustoasă și băutură, iar acesta este principalul lucru care i-a reunit De câteva zile deja, tocmai în acest scop, animalele au fost bătute și sacrificate, coșuri cu alimente au fost târâte din magazinele alimentare, iar bucătarii, asistenții lor, bucătari, cămarări, mai ales cei îmbrăcați în șorțuri curate amidonate, șepci, "lucrau" Cei care au primit de ruble și mai multe au lucrat în luna de siere, dând ordine Tăcat, frământat, spălat, stivuit, împodobit bucătari Chiar cu aceeași solemnitate și importanță, același șef de servire a lucrat, numărând, chibzuind, călătorind cu o privire , ca un artist Un grădinar a lucrat pentru flori Mașini de spălat vase O armata muncitoare de oameni, lucrările de mii de zile lucrătoare sunt absorbite, și totul pentru ca oamenii, strânși, să vorbească despre memorabilul mare profesor de știință, moralitate , sau pentru a-și aminti un prieten mort, sau pentru a-i avertiza pe tinerii soți care intră într-o nouă viață În viața inferioară și mijlocie se vede clar că vacanța, Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU înmormântările, nuntile sunt o prostie Așa înțeleg ei treaba Mâncatul ține locul însuși motivului unirii atât de mult încât în greacă și franceză o nuntă și o sărbătoare sunt clare Dar în cel mai înalt cerc, printre oamenii rafinați, marea artă este folosită pentru a ascunde acest lucru și a pretinde că aceasta este o chestiune secundară, că aceasta este doar decență Îl pot reprezenta convenabil, deoarece în cea mai mare parte, în sensul real al cuvântului, sunt săturați - niciodată înfometați Se prefac că nu au nevoie de cină, de mâncare, nici măcar ca o povară; dar aceasta este o minciună Încearcă, în loc de mâncărurile rafinate pe care le așteaptă, să le dai, nu spun pâine și apă, ci terci și tăiței, și vezi ce furtună va provoca asta și cum se va dovedi că ceea ce este cu adevărat, și anume, că în adunarea acestor oameni interesul principal nu este același pe care îl manifestă și interesul pentru mâncare Uită-te la ce vând oamenii, plimbă-te prin oraș și vezi ce este la reducere: haine și articole de vânzare În esență, așa ar trebui să fie și nu poate fi altfel Este posibil să nu te gândești la mâncare, să păstrezi această poftă în limite doar atunci când o persoană se supune nevoii de a mânca; dar când o persoană, numai prin supunerea necesității, adică la plinătatea stomacului, încetează să mănânce, atunci nu poate fi altfel Dacă o persoană a ajuns să iubească plăcerea de a mânca, și-a permis să iubească această plăcere, găsește că această plăcere este bună (cum o găsesc marea majoritate a oamenilor din lumea noastră și cei educați, deși pretind contrariul) , atunci nu există limite ale creșterii sale, nici limite, mai departe pe care să nu le poată crește Satisfacerea unei nevoi are limite, dar plăcerea nu are limite Pentru a satisface nevoia, este necesar și suficient, există pâine, waidu sau orez; condimentele și condimentele pentru a crește plăcerea nu există Pâinea este hrană necesară și suficientă (dovada Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI Motivul pentru aceasta este milioane de oameni puternici, usori, sanatosi care muncesc din greu la aceeasi paine) Dar este mai bine să mănânci pâine cu condimente Este bine să înmuiați pâinea în apă bogată în carne Este chiar mai bine să puneți legume în această apă și chiar mai bine diferite legume Este bine să mănânci și carne Dar este

mai bine să mănânci carne nu fiartă, ci doar prăjită Și chiar mai bine cu unt ușor prăjit și cu sânge, părți cunoscute Și la asta încă legume și muștar Și spălați-l cu vin, de preferință roșu Nu mai ai chef să mănânci, dar poți mânca mai mult pește dacă îl asezonezi cu sos și îl bei cu vin alb S-ar părea că nici gras, nici gustos nu mai pot fi Dar poti sa mananci in continuare dulciuri, inghetata vara, compot, dulceata, etc iarna Si iata cina, o cina modesta Plăcerea acestei cine poate fi mult, mult mai crescută Și cresc, și nu există limite pentru această creștere: și aperitive apetisante, și entremeturi, și deserturi și diverse combinații de lucruri gustoase, și flori, și decorațiuni, și muzică la cină Iar lucrul uimitor este că oamenii care în fiecare zi se satură cu astfel de cine, în fața cărora nu este nimic sărbătoarea lui Belșațar, care a provocat o amenințare minunată, sunt naiv siguri că pot duce o viață morală în același timp IX Postul este o condiție necesară pentru o viață bună; dar în post, ca și în abstinență, întrebarea este de unde să începi postul, cum să postești, cât de des să mănânci, ce să mănânci, ce să nu mănânci? Și așa cum nu se poate angaja serios în nicio chestiune fără a stăpâni secvența necesară în ea, tot așa este imposibil să postești fără să știi de unde să începi postul, de unde să începi abstinența de la mâncare Post Mai mult, în postare, o dezasamblare a cum și de ce să postești Acest gând pare ridicol, sălbatic pentru majoritatea oamenilor Îmi amintesc cum, cu mândrie de originalitatea sa, Evanghelicul, care a atacat asceza monahismului, mi-a spus: Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU crestinismul meu nu este cu post si greutati, ci pe if-stexes Creștinismul și virtutea în general cu friptura de vită! Atât de multe lucruri sălbatice, imorale au pătruns în viața noastră, mai ales în acea zonă inferioară a primului pas către o viață bună - atitudini față de mâncare, la care puțini oameni le-au acordat atenție - încât ne este greu chiar și să înțelegem îndrăzneala și nebunia de a afirma creștinismul sau virtutea în vremea noastră friptură de vită La urma urmei, nu suntem îngroziți de această afirmație doar pentru că ni s-a întâmplat acel lucru neobișnuit că privim și nu vedem, ascultăm și nu auzim Nu există duhoare la care o persoană să nu adulmece, nu există sunet pe care să nu l-ar asculte, o urâțenie la care să nu se uite, astfel încât să nu mai observe ce este uimitor pentru o persoană neobișnuită Același lucru este valabil și în domeniul moral Creștinism și moralitate cu friptura de vită! Zilele trecute am fost la un abator din orasul nostru Tula Abatorul nostru este construit dupa o metoda noua, imbunatatita, intrucat este amenajat in orase mari, astfel incat animalele sacrificate sa sufere cat mai putin Era vineri, cu două zile înainte de Trinity Erau multe vite Chiar mai devreme, cu mult timp în urmă, citind excelenta carte "Etica lui Diettt", am vrut să merg cu ea la abator, ca să pot vedea cu ochii mei esența chestiunii despre care se discută atunci când se vorbește despre vegetarianism Dar totul i-a fost rușine, ca întotdeauna se întâmplă să fie rușine să mergi să privești suferința, care probabil va exista, dar pe care nu o poți preveni și am amânat Dar de curând am întâlnit pe drum un măcelar, care mergea acasă și se întorcea acum la Tula Este încă un măcelar fără experiență, iar datoria lui este să înjunghie cu un pumnal L-am întrebat dacă îi pare rău că a ucis vite? Și, așa cum se răspunde mereu, el a răspuns: r, de ce să-ți pară rău? La urma urmei, este necesar Biblioteca "Runivers" Lev Tolstoi acelasi Dar când i-am spus că nu este necesar să mănânce carne, a fost de acord, apoi a fost de acord, ceea ce a fost păcat "Ce să faci, trebuie să te hrănești", a spus el "Înainte, îmi era frică să ucid Tată, el nu a sacrificat un pui

în viața lui Majoritatea rușilor nu pot ucide, regretă, exprimând acest sentiment cu cuvântul "olyagsl Și lui îi era frică, dar s-a oprit Mi-a explicat că cea mai mare muncă are loc vineri și continuă până seara Recent, am intrat și eu într-o conversație cu un soldat, un măcelar și, din nou, în același mod, a fost surprins de afirmația mea că este păcat să ucizi; și, ca întotdeauna, a spus că este necesar; dar apoi a fost de acord: "Mai ales când o vite blândă și îmblânzită Inima merge, ea te crede Păcat! Mergeam o dată de la Moscova, iar pe drum am fost aduși cu taxiuri de pescaj, care conduseseră de la Serpuhov la crâng la negustorul de lemne de foc A fost o joi curată Am mers în căruța din față cu un șofer de taxi, un țăran puternic, roșcat, nepoliticos, evident băutor Intrând într-un sat, am văzut că din curtea exterioară târau un porc gras, gol, roz de bătut Ea țipă cu o voce disperată, ca un strigăt uman În momentul în care treceam, porcul era sacrificat Una dintre persoane i-a tăiat gâtul cu un cuțit Ea țipă și mai tare și mai strident, s-a eliberat și a fugit, plină de sânge Sunt miop și nu am văzut totul în detaliu, am văzut doar corpul roz, ca de om, de porc și am auzit un țipăit disperat; dar șoferul a văzut toate detaliile și, fără să-și ia ochii de la ochi, s-a uitat acolo Au prins porcul, l-au doborât și au început să-l termine Când țipetele ei s-au domolit, șoferul a oftat puternic "Sigur că nu vor răspunde pentru asta?" a spus el Atât de puternică este aversiunea față de orice crimă în oameni, dar prin exemplu, prin încurajarea lăcomiei oamenilor, prin afirmarea că acest lucru este permis de Dumnezeu și, cel mai important, Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU obicei, oamenii sunt conduși la o pierdere completă a acestui sentiment natural Vineri am fost la Tula și, întâlnindu-mă cu un bărbat blând și bun pe care îl cunoșteam, l-am invitat să vină cu mine - Da, am auzit că aici este un dispozitiv bun și am vrut să mă uit, dar dacă mă bat acolo, nu voi intra De ce , exact asta vreau să văd! Dacă există carne, atunci este necesar să se bată - Nu, nu, nu pot Este remarcabil, în același timp, că acest om este un vânător și el însuși ucide păsări și animale Noi am venit La intrare, un miros puternic, dezgustător, de clei de tâmplărie sau de vopsea pe lipici devenise deja sensibil Cu cât mergeam mai departe, cu atât mirosul era mai puternic Cladirea este de culoare rosie, caramida, foarte mare, cu bolti si cosuri inalte Am intrat pe poartă În dreapta era o curte mare împrejmuită, în % din zecime, aceasta este o platformă la care două zile pe săptămână aduc vite corupte, iar pe marginea acestui spațiu se află o casă de portar; la stânga erau ceea ce ei numesc camere, adică încăperi cu porți rotunde, cu podea concavă de asfalt, și cu dispozitiv de agățare și deplasare a carcaselor Lângă peretele casei din dreapta, pe o bancă stăteau șase măcelari în șorțuri pline de sânge, cu mânecile suflecate, împroșcate pe brațele musculoase Și-au terminat munca acum o jumătate de oră, astfel încât în acea zi să vedem doar camere goale În ciuda porților deschise de ambele părți, în cameră se simțea un miros puternic de sânge cald, podeaua era toată maro, lucioasă și sângele negru se îngroșa în adâncurile podelei Unul dintre măcelari ne-a spus cum au bătut și ne-a arătat locul unde se face Nu l-am înțeles prea bine și mi-am format o idee falsă, dar foarte teribilă despre cum bat ei și m-am gândit, așa cum se întâmplă adesea, că realitatea mă va afecta Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI mai puțină impresie decât s-a imaginat Dar în asta m-am înșelat Data viitoare am venit la abator la timp Era vineri înainte de Ziua Treimii Era o zi fierbinte de iunie Mirosul de lipici și sânge a fost și mai puternic și mai vizibil dimineața decât la prima mea vizită Lucrarea era în plină desfășurare Întreaga zonă prăfuită era plină de vite, iar vitele erau

adunate în toate ţarcurile din apropierea camerelor La intrarea în stradă stăteau căruțe cu tauri, juninci și vaci legate de paturi și puțuri Regimente înhămate de cai buni, cu capete vii îngrămădite, atârnate, vițeii urcați și descărcați; și aceleași regimente cu picioare lipite și legănate de cadavre de tauri, cu capetele, plămânii roșii aprinși și ficatul maro, au alungat din abator Caii de călărie ai șoferilor stăteau lângă gard Negustorii cu șoferi înșiși, în redingotele lor lungi, cu gene și bice în mână, se plimbau prin curte, fie zărind vitele unui proprietar cu gudron, fie târgând, fie direcționând transferul de boi și tauri din piață la acele corrale, din care vitele veneau chiar în camere Acești oameni, evident, erau cu toții absorbiți de rulaje de bani, calcule, iar ideea că era bine sau rău să ucizi aceste animale era la fel de departe de ei ca și ideea a ceea ce este compoziția chimică a sângelui cu care pardoseala camera era plină cu Miasnikov nu putea vedea pe nimeni în curte, toată lumea era în camere, lucrând Aproximativ o sută de tauri au fost uciși în acea zi Am intrat in camera si m-am oprit la usa M-am oprit pentru că camera era plină de cadavre în mișcare și pentru că sângele curgea dedesubt și picura de sus, și toți măcelarii care erau aici erau mânjiți cu el și, intrând în mijloc, cu siguranță aveam să fiu uns cu sânge O carcasă agățată a fost îndepărtată, alta a fost transferată la ușă, a treia - boul mort zăcea alb Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU picioarele sus, iar măcelarul cu pumnul puternic a rupt pielea întinsă Din ușa opusă celei la care stăteam, în același timp, a fost adus și un bou mare, roșu, bine hrănit Două persoane l-au tras Și înainte de a avea timp să-l aducă înăuntru, am văzut că un măcelar ridica un pumnal peste gâtul lui și l-a lovit Bouul, ca și când toate cele patru picioare ar fi fost doborâte deodată, a căzut pe burtă, s-a rostogolit imediat pe o parte și s-a bătut cu picioarele și cu totul în spate Imediat, un măcelar a căzut în fața taurului din partea opusă picioarelor care îl bătea, l-a prins de coarne, și-a aplecat capul la pământ, iar un alt măcelar i-a tăiat gâtul cu un cuțit, iar sângele negru-roșu a țâșnit de sub capul său, sub şuvoiul căruia băiatul mânjit i-a înlocuit un pelvis de tablă În tot timpul în care se făcea acest lucru, boul a tot zvâcnit din cap, parcă ar fi încercat să se ridice, și a bătut din picioare cu toate cele patru picioare în aer Ligheanul s-a umplut repede, dar boul era viu și, ducându-l greu cu stomacul, bătea cu picioarele din spate și din față, încât măcelarii l-au ocolit Când un lighean era plin, băiatul l-a dus pe cap la fabrica de albumină, celălalt a amenajat un alt lighean, iar acesta a început să se umple Dar boul încă purta pe burtă și zvâcni cu picioarele din spate Când sângele a încetat să curgă, măcelarul a ridicat capul bouului și a început să-i scoată pielea Vol a continuat să lupte Capul a devenit gol și roșu cu dungi albe și și-a asumat poziția pe care i-au dat-o măcelarii; o piele atârna de ambele părți Vol nu a încetat să lupte Apoi un alt măcelar a apucat piciorul taurului, l-a rupt și i-a tăiat-o Încă mai erau tremurături în stomac și în restul picioarelor Au tăiat și restul picioarelor și le-au aruncat acolo unde erau aruncate picioarele boilor unui proprietar Apoi au târât carcasa până la troliu și acolo au răstignit-o și nu au mai fost mișcări Așa că m-am uitat pe uşă la al doilea, al treilea, al patrulea bou A fost la fel cu toată lumea: și un cap scos Biblioteca "Runivers" LEV TOLSTOI cu limba mușcată și bătând în spate Singura diferență era că luptătorul nu ajungea întotdeauna imediat în locul din care cădea testamentul S-a întâmplat ca măcelarul să rateze, iar boul a sărit în sus, a răcnit și, acoperit de sânge, i-a scăpat din mâini Dar apoi l-au tras sub grindă,

l-au lovit altă dată și a căzut Apoi am intrat din partea ușii prin care m-au condus Aici am văzut același lucru, doar mai aproape și deci mai clar Am văzut aici principalul lucru pe care nu l-am văzut de la prima ușă: cum au forțat boii să intre pe această ușă De fiecare dată când un bou era luat din țarcul și tras în față de o frânghie legată de coarne, boul, mirosind sânge, rezista, uneori răcnea și se dădea înapoi Ar fi fost imposibil ca doi oameni să-l târască cu forța și, prin urmare, de fiecare dată când unul dintre măcelari intra din spate, lua boul de coadă și răsucea coada, rupând coada, încât cartilajele crăpau și bou mutat Au terminat boii unui proprietar, au condus vitele altuia Primele vite din acest lot de alt proprietar nu a fost un testament, ci un taur Pursânge, frumos, negru cu urme și picioare albe, un animal tânăr, musculos, energic A fost tras; îşi lăsă capul în jos şi se aplecă hotărât Dar măcelarul, care mergea în spate, ca un mașinist se apucă de mânerul unui fluier, a apucat coada, a răsucit-o, cartilajele trosneau, iar taurul s-a repezit înainte, doborând oamenii târâind [de frânghie, și s-a odihnit din nou, strâmbându-și ochii la ochiul lui negru, injectat de sânge Dar din nou coada a trosnit, iar taurul s-a repezit și era deja acolo, acolo unde era nevoie Luptătorul s-a apropiat, a țintit și a lovit Lovitura nu a lovit la fața locului Taurul a sărit în sus, a clătinat din cap, a răcnit și, plin de sânge, s-a eliberat și s-a repezit înapoi Toți oamenii de la ușă s-au ferit Dar măcelarii obișnuiți, cu o tinerețe lucrată de primejdie, au apucat repede frânghia, iarăși coada și iarăși taurul s-a trezit în cameră, unde a fost tras cu capul sub bârnă, de sub care nu a mai scăpat Luptătorul acceptă Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU s-a repezit viu în acel loc în care părul i s-a desfășurat ca o stea și, în ciuda sângelui, l-a găsit, l-a lovit, iar vitele frumoase și pline de viață s-au prăbușit și i-au lovit capul, picioarele, în timp ce ei au scos sânge și i-au jupuit cap "Uite, blestemat de diavol, și a căzut în locul nepotrivit", mormăi măcelarul, tăindu-și scalpul Cinci minute mai târziu, un cap roșu, în loc de negru, fără piele, cu ochi sticloși, fiți, strălucea cu o culoare atât de frumoasă în urmă cu cinci minute, ieșit în afară Apoi m-am dus la acel departament unde se sacrifică vite mici O cameră foarte mare, lungă cu podea de asfalt și mese cu spate pe care se sacrifică oile și vițeii Lucrarea s-a încheiat deja aici; în camera lungă, plină de miros de sânge, erau doar doi măcelari Odin a umflat un berbec deja ucis în picior și i-a bătut palma pe burta umflată; celălalt, un tânăr cu un șorț stropit de sânge, fuma o țigară îndoită Nu era nimeni altcineva în celula sumbră, lungă, plină de un miros greu Un soldat pensionar, care semăna cu un soldat pensionar, a venit după mine și a adus un berbec tânăr, modern, legat de picioare, cu un semn pe gât, și l-a așezat pe una dintre mese, ca pe un pat Soldatul, evident cunoscut, l-a salutat, a inceput sa vorbeasca despre momentul in care proprietarul va da drumul Un tip cu o țigară a venit cu un cuțit, l-a așezat pe marginea mesei și a răspuns că este în vacanță Berbecul viu zăcea la fel de tăcut ca și cel mort, umflat, doar fluturând repede coada scurtă și cărându-l pe laturi mai mult decât de obicei Soldatul îşi ţinea uşor, fără efort, capul ridicat; omul, continuând conversația, a luat cu mâna stângă capul berbecului și l-a tăiat în gât Berbecul a fluturat, iar coada s-a încordat și a încetat să fluture Micuțul, așteptând să curgă sângele, a început să-și aprindă o țigară stinsă β Întrebări de filosofie, carte Biblioteca "Runivers" Lev Tolstoi Sângele a vărsat, iar berbecul a început să se zvâcnească Conversația a continuat fără nici cea mai mică întrerupere Și găinile alea, găini, care în fiecare zi în mii de bucătării, cu capul tăiat,

udat în sânge, sar comic, îngrozitor, zvârnind aripile? Și uite, o doamnă blândă și rafinată va devora cadavrele acestor animale cu încredere deplină în dreptatea ei, afirmând două poziții care se exclud reciproc: Primul lucru este că ea, așa cum o asigură medicul ei, este atât de delicată încât nu poate suporta singură hrana vegetală și că pentru organismul ei slab are nevoie de hrană din carne; și în al doilea rând, că este atât de sensibilă încât nu poate doar să provoace suferință animalelor însăși, ci și să suporte vederea lor Și între timp, ea este slabă, această sărmană doamnă, doar tocmai pentru că a fost învățată să mănânce alimente neobișnuite pentru o persoană; Dar ea nu poate să nu provoace suferință animalelor, pentru că le devorează X Nu ne putem preface că nu știm Nu suntem struți și nu putem crede că, dacă nu ne uităm, nu va fi nimic pe care să nu vrem să vedem Acest lucru este cu atât mai imposibil când nu vrem să vedem exact ceea ce vrem să mâncăm Și cel mai important, dacă ar fi necesar Dar să zicem că nu este necesar, dar este nevoie de ceva?-Nimic*) Doar pentru a cultiva sentimente brutale, a înmulți pofta, curvia, beția Ceea ce este confirmat constant de faptul că tinerii, *) Cei care se îndoiesc de acest lucru, să citească acele numeroase cărți întocmite de oameni de știință și medici pe această temă, în care se dovedește că carnea nu este necesară pentru alimentația omului Și să nu asculte de acei doctori din Vechiul Testament care apără nevoia de a mânca carne doar pentru că înaintașii lor și ei înșiși au recunoscut-o de foarte mult timp; apără cu încăpățânare, cu ostilitate / ca întotdeauna apără tot ce este vechi - învechit Biblioteca "Runivers" PRIMUL STAGIU Oamenii rădăcină, necorupte, mai ales femeile și fetele, simt, neștiind cum decurge una de la alta, că bordel nu este compatibil cu friptura de vită și, de îndată ce își doresc să fie amabili, renunță la mâncarea din carne Ce vreau să spun? Că oamenii, pentru a fi morali, trebuie să nu mai mănânce carne? Deloc Am vrut doar să spun că o anumită ordine a faptelor bune este necesară pentru o viață bună; că, dacă străduința pentru o viață bună este serioasă în om, atunci va lua inevitabil o anumită ordine; și că, în această ordine, prima virtute la care va lucra un om va fi cumpătarea, stăpânirea de sine În lupta pentru abstinență, o persoană va urma în mod inevitabil o anumită ordine, iar în această ordine primul subiect va fi abstinența în mâncare, va fi postul În timpul postului, dacă caută cu seriozitate și sinceritate o viață bună, primul lucru de care se va abține o persoană va fi întotdeauna folosirea hranei pentru animale, deoarece, în afară de entuziasmul pasiunilor produse de acest aliment, folosirea lui este direct imorală / întrucât necesită opusul moralului un sentiment de - (faptă - crimă, și este cauzată numai de lăcomie, dorință? lani- ■ mâncare bunătăți De ce tocmai abstinența de la hrana animalelor va fi prima faptă a postului și a vieții morale, a fost spus excelent, și nu de către o singură persoană, ci de toată omenirea în persoana celor mai buni reprezentanți ai săi de-a lungul întregii vieți conștiente a omenirii Dar de ce, dacă ilegalitatea, adică imoralitatea scrierii animalelor, este cunoscută omenirii de atât de mult timp, oamenii încă nu au ajuns la conștiința acestei legi? se vor întreba oamenii, care tind să fie ghidați nu atât de propria rațiune, cât de opinia generală Răspunsul la această întrebare este că întreaga mișcare morală a omenirii, care stă la baza oricărei mișcări, este întotdeauna lentă; dar care este semnul unei mișcări reale, nu Biblioteca "Runivers" Lev Tolstoi aleatoriu, există non-stop și accelerația sa constantă Și asta este mișcarea vegană Această mișcare se exprimă atât în toate gândurile scriitorilor despre acest subiect, cât și în însăși viața omenirii,

trecând din ce în ce mai inconștient de la consumul de carne la mâncarea vegetală, cât și conștient - în mișcarea vegetarianismului, manifestată cu o forță deosebită și luând pe dimensiuni din ce în ce mai mari Această mișcare se desfășoară în ultimii ani, accelerându-se și accelerându-se: din ce în ce mai mult în fiecare an apar cărți și reviste pe această temă; din ce în ce mai sunt oameni care refuză mâncarea din carne; iar peste hotare in fiecare an, mai ales in Germania, Anglia si America, numarul hotelurilor si tavernelor vegetariene creste Această mișcare ar trebui să fie deosebit de fericită pentru oamenii care trăiesc din dorința de a realiza împărăția lui Dumnezeu pe pământ, nu pentru că vegetarianismul în sine este un pas important către regnul atomic (toți pașii adevărați sunt atât importanți, cât și nu importanți), ci pentru că servește ca un semn al faptului că străduința pentru perfecțiunea morală a unei persoane este serioasă și sinceră, deoarece a căpătat o ordine neschimbătoare proprie, începând de la primul pas Este imposibil să nu ne bucurăm de acest lucru, așa cum oamenii nu s-au putut abține să nu se bucure, străduindu-se să intre în partea de sus a casei și mai înainte urcându-se întâmplător și zadarnic din diferite părți direct pe pereți, când în sfârșit au început să converge spre prima treaptă a scărilor, și toată lumea s-ar înghesui în jurul ei, știind că nu poate exista nicio cale de sus în afară de această primă treaptă a scării Lev Tolstoi Biblioteca "Runivers" departament special Puncte cheie în dezvoltarea unei noi filozofii IV*)· John Locke și George Berkeley "Un eseu privind înțelegerea umană" de John Locke este unul dintre cele mai importante monumente ale filozofiei secolului al XVII-lea Rareori s-a întâmplat ca un filozof, printr-o singură lucrare, să-și facă o asemenea faimă și un asemenea nume și să obțină o asemenea influență în istoria gândirii, așa cum a făcut Locke cu Eseul său Toți istoricii moderni ai filosofiei îl consideră pe Locke un gânditor de primă clasă, alături de Descartes, Bacon, Spinoza, Leibniz și îl recunosc drept adevăratul predecesor al lui Kant, fondatorul celei mai recente teorii critice a cunoașterii, precum și psihologia Între timp, nici în dimensiunea sa, nici măcar în prelucrarea literară a "Experienței" lui Locke nu este nimic ieșit din comun Există multe repetări în ea, ordinea analizei diverselor întrebări este adesea aleatorie în natură Alte scrieri ale lui Locke, și anume "Gânduri de educație" (Gânduri de educație), "Rezonabilitatea creștinismului" (Rezonabilitatea creștinismului), "Ghidul de cunoaștere" neterminat (Conduita înțelegerii), scrisori și articole mici și note avute pentru el filozofie şi pentru rolul său în istoria noii filosofii doar de importanţă secundară Care este puterea, de unde o astfel de valoare remarcabilă este singura *) Vezi "Întrebări de filosofie", Vol -io Întrebări Filosofie, carte Biblioteca "Runivers" V GROT opera noastră filozofică principală a lui Locke? De ce a considerat Leibniz necesar să-i răspundă cu cele mai ample "Experimente noi asupra cunoașterii umane", în care, pas cu pas, rând cu rând, raționamentul lui Locke este analizat și infirmat? De ce "Experiența" lui Locke a dat naștere unei ample literaturi critice și polemice, a dat naștere unui număr de doctrine filozofice majore, precum învățăturile lui Berkeley, Hume, Gertley și prin Hume au dat naștere indirect "Criticii rațiunii pure" a lui Kant "și toată literatura filozofică numeroasă asociată cu aceasta? Istoria filozofiei răspunde la aceasta subliniind originalitatea și noutatea extraordinară a ideilor lui Locke El a pus o serie de noi întrebări pentru filosofie și le-a oferit o soluție complet neașteptată pentru contemporani Dacă s-a înșelat în multe feluri, atunci s-a înșelat atât de sincer și din cauza

unor astfel de argumente, aparent, irezistibile ale rațiunii, încât însăși erorile sale pentru umanitate au fost incomparabil mai instructive decât multe adevăruri banale, iar aceste erori în sine au condus mai târziu la descoperiri importante care a constituit o epocă în dezvoltare nouă filozofie europeană Între timp, Locke, deși a devenit o verigă majoră, indispensabilă în dezvoltarea filosofiei noului timp, cunoștea puține istoria acesteia și chiar literatura filozofică contemporană I-a studiat pe Descartes și Bacon în tinerețe, pe acesta din urmă i-a pus deosebit de bine ca gânditor, dar nu mai puțin decât toate cele mai importante întrebări filozofice pe care le rezolvă au fost descoperite și puse chiar de el: Descartes și Bacon nici nu le-au prevăzut Se pare că Locke nu îi cunoștea prea bine pe Gobbes și Spinoza și ia tratat oarecum disprețuitor În general, părerea lui a fost că cel care se străduiește serios pentru cunoaștere nu ar trebui să stea prea mult pe opiniile celorlalți Mult mai important decât să apelezi la cărți este propria reflecție și conversația științifică Nu este nimic de care să-ți fie frică să descoperi ceva care a fost deja descoperit de altcineva Soluția la întrebarea: dacă cineva a descoperit ceva sau nu l-a descoperit, nu depinde dacă el a fost primul care a venit cu un anumit gând, ci doar dacă el însuși a obținut acest gând din sine sau *) Mier Grimm Zur Gesch des Erkenntnissproblems Lpz , p -ι ί· Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII împrumutat de la altul *)· Așa sunt convingerile lui Locke și, datorită mentalității originale și talentului natural, Locke a devenit unul dintre cei mai de seamă gânditori ai noului timp Nu erau foarte mulți filozofi care să gândească la fel de mult ca Locke A început să-și pregătească "Experiența" din și a hotărât în cele din urmă și în întregime să o publice abia în , adică după de ani ** ***)) Și în tot acest timp a refăcut, a gândit, a repetat Cu toate acestea, viața lui Locke s-a dovedit favorabil pentru munca de birou liniștită Locke este încă nou și un tip deosebit de gânditor-contemplator-corp *) Mier Grimm, ib , p **) În , pentru prima dată, și fără numele autorului, a apărut tipărit un extras din Experiență ***) John Locke b în la Wrington în Anglia Tatăl său, un avocat învățat, l-a trimis mai întâi la Colegiul din Westminster, apoi la Universitatea Oxford, unde a studiat medicina și științele naturii cu deosebită dragoste S-a retras devreme de filozofia scolastică, în parte datorită influenței lui Descartes După un scurt serviciu la ambasada Angliei din Berlin, Locke l-a cunoscut și s-a împrietenit cu Lord Ashley, mai târziu conte de Shaftesbury, cu care a trăit apoi mulți ani ca medic și prieten, iar apoi tutore al fiului său Din cauza sănătății precare, Locke a călătorit de mai multe ori în Franța și a locuit în sudul acesteia timp de patru ani (-) în compania contelui de Pembroke, căruia i-a dedicat "Experiența" De două ori (,) a încercat să intre în serviciul public prin numirea lui Shaftesbury, dar de ambele ori, din cauza căderii rapide a patronului său, și-a pierdut locul Când Shaftesbury a căzut din favoarea regelui și s-a mutat în Olanda, Locke s-a mutat și el cu el și abia după schimbarea guvernului în Anglia, care a adus tronul lui William de Orange, Locke s-a întors în sfârșit în Anglia, a slujit ceva timp și a jucat un rol politic, iar în ultimii ani viața petrecută într-o retragere liniștită în Essex, la casa prietenului său, Sir Mesham A murit liniștit în , la vârsta de de ani, deși din tinerețe a suferit de slăbiciune a toracelui și tendință la consum, drept care a dus o viață foarte moderată și prudentă S-a îndrăgostit de medicina însăși în tinerețe din cauza sănătății precare și a nevoii de a fi tratat des În

articolele interesante ale lui Marion: "Locke d'après des documents nouveaux" ( ), se găsesc multe poveşti şi fapte care pictează personalitatea lui Locke în cea mai atrăgătoare lumină A încercat întotdeauna să-i servească pe cei din jur cu cunoștințele sale de medicină, abilitățile sale de predare și educația sa literară Toată lumea l-a iubit sincer, nu a fost niciodată o povară pentru nimeni și aproape toată viața lui a trecut liniștit și liniștit în casele prietenilor și admiratorilor săi, unde a trăit ca un oaspete constant ja barbat casatorit Absența oricăror griji materiale despre ziua de mâine- * Biblioteca "Runivers" N GROT Semnificația generală a lui Locke în istoria filosofiei moderne este caracterizată pe măsură de Grimm în lucrarea pe care am menționat-o deja, despre Istoria problemei cunoașterii, în următoarele cuvinte: ii, a fost J Locke Bacon a stabilit o nouă metodă de cunoaștere, care a fost justificată de rezultatele sale, dar nu s-a gândit încă să investigheze întrebarea pe ce temeiuri interne (psihologice) se află posibilitatea și legitimitatea metodelor de cunoaștere cerute de el Hobbes investighează deja întrebarea ce fel de cunoaștere este cea mai legitimă și cum poate fi realizată, dar teoria sa a cunoașterii nu este construită în întregime pe propriile sale fundații, se bazează pe anumite presupuneri, nejustificate, dar admise, ca ceva de înțeles în sine Descartes", argumentează Grimm în continuare, "nu își bazează teoria cunoașterii pe astfel de propoziții preconcepute și stabilește critic primul adevăr indubitabil al cunoașterii - pentru a găsi semne ale oricărei cunoștințe adevărate pe baza ei și pe această bază își construiește teoria de cunoaștere, dar în ultimul rând, există doar o introducere în construcția sistemului, și nu centrul acestuia Nu rezolvă numeroase întrebări specifice care se învecinează cu întrebarea principală despre cum este posibilă cunoașterea adevărată Pentru Locke, teoria cunoașterii nu este un subiect secundar, ci principal și chiar exclusiv al cercetării El consideră problema cunoașterii cât se poate de completă și cuprinzătoare, încearcă să justifice principalele prevederi ale teoriei sale prin studiul cunoștințelor individuale și al domeniilor de cunoaștere" (p) Și așa își începe opera: "Întrucât rațiunea este tocmai acea forță care ridică o persoană mai presus de toate creaturile, îi dă avantaje și putere asupra lor, rațiunea este un subiect care merită, de dragul nobleței sale, un studiu special Între timp, ca un ochi, el zilele și grijile sale pentru lucrurile mărunte ale vieții, desigur, nu au făcut nimic pentru a-l adânci pe Locke în acea lucrare de gândire abstractă care l-a ocupat Și alături de acel stimul și sprijin constant în munca sa, a avut o conversație cu oameni de înaltă educație și remarcabili din punct de vedere intelectual, printre care a trăit, cu care a citit și a discutat fiecare nou capitol al lucrărilor sale Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII ne permite să vedem și să înțelegem toate lucrurile, în sine nu dă în mod direct cunoaștere; este nevoie de artă și efort pentru a o opune la o anumită distanță și a face din ea subiectul propriei investigații Dar oricât de mari ar fi dificultățile unei astfel de investigații, cunoașterea propriei minți este nu numai o sarcină foarte atractivă, ci și extrem de importantă; rezolvarea acesteia poate da direcția potrivită gândirii noastre în cunoașterea altor lucruri Prin urmare, Locke își pune sarcina de a investiga "există o negare, condițiile de certitudine și limitele cunoașterii umane, împreună cu fundamentele credinței, opiniei și acordului" Ideea este "despre modurile în care mintea ajunge la conceptele lucrurilor, despre fundamentele pe care se sprijină convingerile diferite și adesea

complet opuse ale oamenilor, - despre cât de departe se extind forțele rațiunii, în ce cazuri sunt suficiente și în care nu sunt suficiente" (cf Grimm, ibid , p) Recunoscând limita cunoașterii noastre, ne vom feri să ne certăm despre lucruri pentru care mintea noastră nu este suficientă, despre care nu ne putem forma o idee clară și distinctă pentru noi înșine; nemai visând la cunoaștere atotcuprinzătoare, ne vom mulțumi cu acea cunoaștere care, în condițiile prezente, ne este disponibilă Dar în același timp, cunoscându-ne punctele forte, ne vom elibera de îndoială în acele cazuri când putem spera să obținem succes, și de disperarea stupidă care decurge din asumarea imposibilității oricărei cunoștințe În ridicarea problemei adevăratelor limite ale cunoașterii constă, în cuvintele lui Windelband, "măreția istorică a lui Locke"; el este "părintele filosofiei critice" și adevăratul precursor al lui Kant Rezolvarea întrebărilor evidențiate mai sus, Locke consideră că este posibil să o direcționeze într-un mod adecvat - prin examinarea originii ideilor noastre Prin urmare, metoda lui Locke este pur psihologică Aceasta este atât puterea, cât și slăbiciunea teoriei lui Locke a cunoașterii, pentru că el este primul care investighează cunoașterea în sursele sale interne, dar mai ales în conținutul ei, și nu din partea formei sale Pierde din vedere punctul de vedere logic Problema legilor logice interne este procesată Biblioteca "Runivers" I GRO T ъ Ideile despre formele înnăscute ale gândirii noastre rămân în umbră, iar Kant le pune și le studiază în mod corespunzător pentru prima dată Dar după ce a stabilit problema psihologică a originii ideilor și conceptelor noastre, a elementelor și surselor acestora, Locke este creatorul ultimei psihologii și exercită o influență puternică asupra dezvoltării literaturii psihologice în secolul al XVIII-lea in toate tarile europene Acesta este principalul lui merit Locke este fondatorul psihologiei empirice moderne Influența sa asupra învățăturilor metafizice ale secolului al XVIII-lea este, de asemenea, importantă și semnificativă, deși este mai mult indirectă decât directă, căci Locke însuși nu a construit teorii metafizice și chiar a fost unul dintre primii care s-a îndoit de semnificația metafizicii, de posibilitatea rezolvării prin aceasta a sarcinilor pe care ea și-a propus "Experiența" lui Locke asupra minții umane este împărțită în părți sau cărți În primul, el investighează problema ideilor înnăscute ale minții și încearcă să demonstreze că acestea nu există Al doilea examinează întrebarea de unde își ia mintea reprezentările J-a vorbește despre semnificația limbajului în cunoaștere și, în cele din urmă, a -a se ocupă de diferite tipuri de cunoaștere împreună cu credința și opinia Cele mai importante pentru teoria cunoașterii sunt primele două părți ale Eseului lui Locke Întrebarea ideilor înnăscute a fost cea mai modernă întrebare pe vremea lui Locke Descartes, cu învățătura sa despre modalitățile de dobândire a ideilor despre Dumnezeu, despre conștiință sau gândire și despre tipuri extinse, a dat naștere învățăturii despre caracterul înnăscut al conceptelor și adevărurilor cunoscute pentru mintea noastră Locke analizează în detaliu și în detaliu problema caracterului înnăscut al conștiinței anumitor adevăruri generale, teoretice și practice, și o rezolvă în mod negativ Esența argumentării sale se rezumă la faptul că nu există adevăruri nici teoretice, nici practice care să fie comune tuturor oamenilor, recunoscute de toți, iar Locke se referă la relativitatea conceptelor noastre despre lucruri și a relațiilor lor, la relativitatea ideilor despre bunătate, virtute, datorie etc Chiar și ideea lui Dumnezeu printre unele popoare primitive nu este Mai mult, se subliniază că, dacă astfel de adevăruri înnăscute ar fi în mintea

noastră, atunci ele ar fi întotdeauna inerente în ele, iar între timp prevederile și conceptele generale sunt dobândite de către un copil și o persoană RESPECTE ESTE DEZVOLTATĂ!!! COROANA FILOZOFIEI nedezvoltat cu multă trudă și efort la un anumit stadiu de dezvoltare În fine, chiar dacă adevărul anumitor propoziții, de exemplu, axiomele matematicii, cu o anumită dezvoltare a minții, este văzut de noi în mod direct, atunci aceasta nu dovedește nimic, deoarece alte adevăruri, fără îndoială deduse, de exemplu multe teoreme matematice sau concluzii logice din premise sunt, de asemenea, asimilate de noi, direct evidente, precum și percepții ale relațiilor din domeniul fenomenelor experienței Dacă am admite că anumite adevăruri sunt înnăscute minții, atunci am recunoaște în același timp caracterul înnăscut al tuturor reprezentărilor care le compun, dar apoi toate reprezentările elementare ale culorilor, sunetelor, gusturilor, formelor etc , din care ele sunt compuse, ar trebui să fie recunoscute ca înnăscute, în timp ce sunt în mod evident dobândite din experiență Argumentarea lui Locke este foarte convingătoare în măsura în care respinge presupunerea despre posibilitatea unor adevăruri înnăscute în conștiința noastră: nu există adevăruri înnăscute în conștiință Dar în sfera inconștientă a existenței psihice, pot fi conținute potențial, în posibilitate, multe adevăruri și toate ideile noastre, care sunt dezvăluite conștiinței noastre în contact cu realitatea prin experiență Condițiile, însăși formele de experiență, sunt înnăscute; așa a gândit mai târziu Kant, sau așa cum a exprimat Leibniz acest gând mai devreme: "însuși mintea sau intelectul, cu proprietățile și legile sale, ne este înnăscut" Faptul că percepem anumite mișcări ale mediului sub formă de culori, sunete, mirosuri și nu în alt fel, depinde de structura sufletului nostru, de puterea noastră cognitivă și nu de proprietățile obiectelor Dar Locke nu vedea încă acest aspect al întrebării și a respins a priori viața mentală inconștientă I se părea o contradicție internă să vorbești despre o viață psihică inconștientă, întrucât trăsătura distinctivă a acesteia din urmă este, după părerea lui, conștiința În consecință, Locke presupune că sufletul este inițial ca o hârtie albă nescrisă, o tablă goală (tabula rasa) Sufletul își primește toate ideile prin experiență și, în plus, dublu - extern și intern: primul Locke numește senzație (senzație), al doilea - reflecție (reflecție) Reflex N GROT are obiectul propriei operațiuni a spiritului nostru, parțial pasiv, parțial activ Când sufletul își percepe propriile stări și acțiuni, atunci se obține o nouă categorie de reprezentări, care nu poate avea o sursă de senzație din organele de simț exterioare Așa sunt ideile despre percepția în sine, gândirea, judecata, inferența, dorința etc Toate cunoștințele noastre au una dintre cele două surse menționate, dar întrucât cunoașterea propriilor stări spirituale presupune deja prezența acestor stări, adică senzații și idei despre subiecte și aspirații îndreptate către acestea, iar toate aceste stări de spirit apar sub influența experienței exterioare, apoi în senzații este rădăcina supremă a întregii vieți mentale, drept urmare Locke acceptă în mod convențional adevărul vechii formule: nihil est in intellectu, quod non fuerit in sensu (nu există nimic în minte, care să nu fi fost anterior în senzație) Ideile noastre se împart în simple și complexe și, desigur, Locke o deduce pe a doua dintre primele, considerând cele mai simple cele care se numesc senzații ale calităților lucrurilor Din tot ce s-a spus, este evident că Locke nu este doar un empiric, ci și un senzualist, deși nu într-un sens atât de restrâns, în care Gertley și Condillac au fost mai târziu senzualiști, care au derivat toate ideile

și cunoștințele unei persoane din senzaţiile celor cinci simţuri externe şi combinaţiile lor acy Conceptul de reflecție îi conferă lui Locke o poziție specială în rândul senzualiștilor și tocmai aceasta îl face fondatorul celei mai noi psihologii empirice bazate pe experiența interioară Ce oferă experiența externă și internă în sensul cunoașterii? Un cuvânt scris cu pixul pe hârtie este acțiunea gândirii, expresia unei idei, dar nu seamănă nici măcar cu o idee În același mod, senzațiile, după Locke, nu seamănă deloc cu lucrurile pe care le reflectă Acestea sunt acțiunile pe care lucrurile le produc în noi Prin urmare, în nicio senzație nu există o garanție a realității sale complete, a identității sale cu o anumită proprietate a lucrurilor Și totuși, nu mai puțin, trebuie să recunoaștem diferitele grade de realitate ale senzațiilor Unele dintre ele reflectă proprietățile primare ale lucrurilor, cu negația cărora lucrul însuși dispare, altele sunt proprietăți secundare, nu legate de însăși natura lucrurilor, ci mai mult sau mai puțin accidentale, relative Proprietățile primare ale lucrurilor sunt forma, numărul, Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII poziție, mișcare, despre care aflăm prin mai multe organe de simț, pentru mișcare, de exemplu o vedem cu ochiul, aflăm despre ea auzind, ne putem convinge de prezența ei prin atingere, cunoaștem forma și prin vedere și atingere Proprietățile secundare ale lucrurilor - cele despre care le cunoaștem cu ajutorul senzațiilor unui organ - sunt culorile, sunetele, gusturile, temperaturile, proprietățile suprafețelor obiectelor În ele, Locke, după Descartes și Hobbes, recunoaște doar moduri subiective de percepere a realității exterioare, iar prin învățătura sa despre aceste senzații speciale ale organelor de simț, el anticipează descoperirea fiziologului Johann Müller, făcută în anii ai curentului secol, despre energia specifică a organelor de simț individuale, datorită căreia fiecare organ percepe o anumită mișcare în lumea exterioară într-un mod aparte Astfel, asemănarea senzațiilor cu proprietățile percepute este mai mare sau mai mică Cea mai mică asemănare cu lucrurile se află în senzațiile speciale ale organelor de simț Dar pentru aceasta, reflecția, experiența interioară nu distorsionează realitatea: percepem stările mentale așa cum sunt ele cu adevărat Această doctrină a lui Locke, conform lui Windelband, este o interpretare empirică a doctrinei carteziene a conștiinței de sine În orice caz, având în vedere înțelegerea de către Locke a experienței externe așa cum tocmai a fost descrisă, devine surprinzător de ce el neagă atât de încăpățânat caracterul înnăscut al sufletului uman a oricărui conținut psihic Dacă majoritatea senzațiilor sunt atât de subiective încât nu conțin cel mai mic indiciu al proprietăților lucrurilor, atunci este evident că în sufletul nostru se nasc anumite forme de percepție a lumii obiective, iar cunoașterea prin experiență este doar un concept relativ Dacă tot materialul original al experienței noastre este preluat din senzații, atunci este firesc că trebuie găsite și abilități care procesează senzațiile și reprezentările inițiale, cele mai simple, în reprezentări și idei mai complexe Locke indică mai întâi rolul proceselor de asociere în aceste combinații Alături de memoria care păstrează reprezentările trăite au loc legătura și separarea acestora - πο asemănarea, diferența și contiguitatea Adevărat, deja Aristotel a subliniat în antichitate aceste modalități de combinare a ideilor, dar Locke Biblioteca "Runivers" n GROT pentru prima dată, deși în treacăt, folosește termenul de "asocieri" de idei Aceste procese de combinare și separare sunt și ele caracteristice animalelor, iar la om există și un proces de abstractizare, care dezvoltă concepte din reprezentări

Combinațiile de reprezentări sunt procese pur subiective Necesitatea lor este psihologică, internă Din nou, Locke se apropie de recunoașterea formelor subiective interne de gândire și cunoaștere, dar nu trage concluzia așteptată și notează doar faptul subiectivității produselor mentale Concepțiile noastre complexe fac parte din ideea de substanțe, parte din modurile sau calitățile și relațiile lor Acestea din urmă au sens numai în raport cu ideile despre substanțe Dar substanţa este, la rândul ei, doar purtătoarea anumitor proprietăţi şi acţiuni^ pe care o cunoaștem prin senzație și experiență Care este substanța lucrurilor în sine, nu știm, știm doar că există ceva care combină în sine calitățile sensibil cognoscibile ale lucrurilor Locke aplică aceeași propoziție lui k domenii ale experienței interioare: și aici nu cunoaștem și nu putem cunoaște substanțele stărilor mentale interioare, ci ne ocupăm doar de anumite schimbări sau fenomene Această afirmație este una dintre cele mai caracteristice filozofiei lui Locke: schimbă complet natura problemelor filosofice și introduce în sistemele filosofice ale timpurilor moderne acea trăsătură a scepticismului cu privire la solubilitatea întrebărilor de bază ale cunoașterii metafizice, care era complet străină de învățăturile lui Descartes, Spinoza și chiar Bacon și Hobbes Descartes s-a îndoit de posibilitatea de a cunoaște ceva doar pentru a justifica cu o ipoteză strălucitoare despre sursele ideilor clare posibilitatea cunoașterii nu numai a substanțelor, gânditoare și extinse, ci și a substanței primordiale principale - Dumnezeu Locke este primul care și-a exprimat convingerea că nicio substanță nu este cognoscibilă și, prin urmare, pune bazele acelei atitudini negative față de problemele ontologiei - doctrina principiilor reale ale ființei - care nu a încetat să se dezvolte până în zilele noastre și a atins o astfel de strălucire, dar împreună cu asta, îmi voi permite ƅ să spun, și o expresie atât de frivolă în învățătura lui Og Comte și pozitiviștii Og Kont este succesorul direct al lui Locke Dar dacă ar fi măcar jumătate din asta Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII kim "filozof", ca Locke Din păcate, la o sută cincizeci de ani de la apariția "Experienței" lui Locke și la de ani de la apariția "Criticii rațiunii pure" a lui Kant - în Franța și chiar dincolo de granițele ei, s-a dovedit a fi posibil să dobândești gloria unui mare filozof la o persoană care nici măcar nu era conștientă de existența în sine Sunt o problemă de filosofie critică Locke știa de ce s-ar putea îndoi de posibilitatea de a cunoaște esența lucrurilor și și-a justificat îndoiala printr-o teorie psihologică Og Comte, fără temeiuri suficiente, a respins atât experiența interioară, cât și psihologia însăși, limitându-se la argumente naive despre subiectivitatea autoobservării Dar să ne întoarcem la Locke Din teoria sa a senzațiilor el deduce propoziția că este imposibil să se dovedească existența unei lumi exterioare, materiale sau corporale Adevărul nu este corespondența percepțiilor cu lucrurile, ci acordul ideilor între ele În această învățătură, Locke abordează punctele de vedere Hobbes, deși, evident, ajunge singur la aceleași convingeri Adevărul este construcția și combinarea corectă a reprezentărilor în legătură cu anumite legi ale gândirii Adevărurile generale sunt dobândite nu prin viziune directă, ci pe baza dovezilor Trăsătura esențială care îl deosebește pe Locke de Bacon și îl apropie de Descartes și Hobbes constă în recunoașterea importanței certitudinii necondiționate pentru dovezile de tip matematic Dar se abate de la Descartes prin faptul că admite, împreună cu Bacon, importanța deosebită a cunoașterii faptelor individuale și a construirii conceptelor generale cu ajutorul și pe baza experienței

Acestea sunt trăsăturile esențiale ale teoriei cunoașterii lui Locke Windelband observă că reprezintă cea mai simplă și mai transparentă formă de empirism și că simplitatea aproape copilărească a acestei teorii stă la baza farmecului pe care îl avea în secolul al XVIII-lea Gândurile lui Locke în chestiuni practice poartă aceleași trăsături de originalitate, înălțime ideală, claritate și simplitate, dar uneori și de o anumită naivitate, care îi deosebește teoria cunoașterii El crede în semnificația revelației religioase, căci el crede în existența sufletului, deși nu consideră că este posibil să-i cunoască substanța Revelația divină, completând cunoașterea limitată a minții, ar putea dezvălui omului Biblioteca "Runivers" N GROT minte, totuși, numai astfel de adevăruri care sunt de acord cu această minte (vezi eseul despre raționalitatea creștinismului) În acest fel, Locke încearcă să împace cunoștințele intelectuale cu învățătura religioasă și, desigur, ca un adevărat filosof, este foarte tolerant cu anumite confesiuni religioase În celebrele sale Scrisori despre toleranță, el este cel mai mare reprezentant al ideii de toleranță religioasă și politică în secolul al XVIII-lea Adevărata religiozitate, în opinia sa, nu are nevoie de sprijinul statului și al poliției Totuși, el stabilește și o anumită limită particulară a toleranței: statul nu poate fi tolerant cu oamenii pentru care jurământul este neputincios sau condiționat și, prin urmare, principiul toleranței nu poate fi aplicat ateilor, de exemplu În etica sa, Locke este un adept al eudemonismului, adică doctrina fericirii ca scop cel mai înalt și ultim al aspirațiilor morale Etica este deci studiul mecanismului psihologic al eforturilor și impulsurilor voinței El însuși, însă, nu a încercat să efectueze această anchetă În eseul său "Despre educație", tradus recent din nou în rusă (pentru a treia oară de la jumătatea secolului trecut), Locke susține ideea necesității de a crea condiții pentru dezvoltarea liberă a personalității umane naturale În general, învățătura lui Locke despre educație este impregnată de aceleași idei umane și sentimente nobile ca toate opiniile sale • Învățăturile lui Locke, așa cum am spus, au avut o influență profundă asupra filozofiei secolului al XVIII-lea În Anglia, semnificația sa domină chiar și în secolul actual într-o asemenea măsură încât și acum alți gânditori englezi împărtășesc unele dintre erorile acestui filozof și sunt adepți ai principalelor prevederi ale teoriei sale a cunoașterii În Franța, Locke a căpătat o mare influență, datorită senzualiștilor secolului al XVIII-lea și pozitiviștilor din secolul al XIX-lea, care și-au reinterpretat în felul lor învățătura despre dependența tuturor cunoștințelor de senzații și despre imposibilitatea cunoașterii substanțelor În Germania, critica sa, așa cum am spus deja, a provocat anticritica lui Leibniz, dar apoi, prin Hume, a dat naștere teoriei critice a cunoașterii a lui Kant și se reflectă încă în unele puncte ale învățăturilor noilor kantieni Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII ' Trebuie să remarcăm acum pe scurt unul dintre cei mai apropiați și tipici succesori ai lui Locke din Anglia, Berkeley Doctrina lui Berkeley este deosebit de curioasă deoarece ne oferă o întreagă doctrină metafizică care derivă indirect din doctrina lui Locke a cunoașterii, pe care Berkeley a revizuit-o considerabil Teoria lui Locke că toată cunoașterea umană este legată de senzații, pe baza cărora crește conștiința de sine sau cunoașterea de sine a spiritului, a primit o dublă dezvoltare filozofică: s pe de o parte, a dat naștere doctrinei psihologice a asocierii ideilor, care a luat două forme - i) cea materialistă în învățătura lui Gertley și a adepților săi, care au încercat să reducă toate combinațiile de idei la

procese fizice de simpatie și vibrația simultană a elementelor creierului;) pur psihologic și sceptic în învățăturile lui Hume, care a stabilit primele forme empirice destul de distincte ale asocierii ideilor și a dezvoltat în continuare învățătura lui Locke despre originea psihologică a ideilor de substanță și cauzalitate Pe de altă parte, învățătura lui Locke a dat naștere primului sistem idealist foarte particular al lui Berkeley Windelband are perfectă dreptate când afirmă că toate învățăturile generate de teoria lui Locke, fără a exclude psihologia asociativă, sunt doar ramuri laterale ale mișcării filosofice, în timp ce învățătura lui Berkeley este un moment al acelei creșteri centrale și esențiale a conștiinței filozofice, care era inevitabil sub influența noilor opinii originale despre Locke Versatilitatea cuprinzătoare a punctelor de vedere și originalitatea filozofică profundă fac din Berkeley un exponent al dezvoltării generale pe care a primit-o filosofia în secolul următor Hume, cu faimoasa sa doctrină a substanței și a cauzalității, cu greu ar fi fost posibilă fără acea legătură intermediară, precum Berkeley, dintre doctrina lui Locke și metafizica sceptică a lui Hume Kant însuși, cu idealismul său subiectiv, oricât ar neagă solidaritatea cu Berkeley, a fost, totuși, parțial succesorul său *) *) George Berkeley, irlandez de origine, n în , a murit în După ce a fost educat la Dublin și Londra, Berkeley a petrecut câțiva ani călătorind în Italia și Franța, a făcut o călătorie în America cu scopuri misionare și, la întoarcerea în patria sa, a fost Biblioteca "Runivers" P GROT Semnificația metafizică a teoriei lui Locke a fost aceea că opoziția carteziană a substanțelor, extinsă și gândire, a fost redusă de el la opoziția de experiență exterioară și internă, senzație și reflecție, care sunt sursele a două ordini diferite de idei despre realitate Dar Locke însuși a pus problema originalității lor, iar încercările de a reduce experiența interioară la exterior și la exterior la interior au fost inevitabile Senzaționalismul și materialismul extrem al lui Gertli a fost tocmai experiența reducerii tuturor percepțiilor la senzații exterioare Idealismul lui Berkeley apare ca o strălucită încercare de a subsuma experiența exterioară în conceptul de experiență internă Windelband numește cu inteligență învățătura lui Berkeley "senzaționalismul experienței interioare" Principala caracteristică originală a filosofiei lui Berkeley, de altfel și în raport cu învățăturile lui Malebranche, cu care are multe în comun, este că Berkeley neagă necondiționat realitatea conceptelor abstracte generale împreună cu senzațiile Când ne imaginăm ceva general, de exemplu, un copac, un triunghi sau ceva de genul acesta, atunci ne gândim la ceva concret, separat, un anumit exemplu de copac sau o anumită formă și dimensiune a triunghiurilor Nu ne putem gândi la concepte altfel decât în imagini sau simboluri concrete În consecință, conceptele nu reprezintă niciun produs mental real Conceptele sunt doar nume, nomina, așa cum spuneau nominaliștii medievali, dar nominalismul lui Berkeley este deosebit, psihologic și nu logic, așa cum era în Evul Mediu Propunerea de bază a lui Berkeley tocmai enunțată este confirmată în el de o analiză psihologică a reprezentărilor și percepțiilor și, în lucrarea menționată, el analizează în special detalii despre viziune, percepție și reprezentare vizuală, iar Berkeley dezvăluie remarcabil de profund și subtil complexitatea acestora și arată cum , în percepția datelor în experiența reală a obiectelor sunt imperceptibil împletite cu făcut episcop la Kloin Dispunând de o vastă educație teologică, filozofică și științifică, Berkeley a scris mai multe lucrări remarcabile: "The Theory of Vision*, publicată în și anticipând multe descoperiri

fiziologice moderne", A Treatise on the Principles of Human Knowledge*, publicat în și mai multe dialoguri, având o semnificație nu numai filosofică, ci și literară înaltă Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII acceptarea celor dintâi, amintiri ale stărilor anterioare trăite De aici Berkeley concluzionează că tot ceea ce atribuim obiectelor, în afară de senzațiile noastre individuale, este o ficțiune, o invenție În primul rând, nu există proprietăți generale de extensie, dimensiune, formă, poziție; în al doilea rând, nu există nici spațiu, nici acel lucru cel mai general, pe care oamenii l-au alcătuit în imaginația lor din unele concepte generale și care se numește materie Toate calitățile materiale ale lucrurilor sunt doar relații de proprietăți, pe care Locke le numește secundare, astfel încât pentru Berkeley proprietățile primare nu există deloc, iar secundare sunt doar senzațiile noastre subiective Prin urmare, dacă scădem toate aceste percepții subiective secundare din orice reprezentare a unui lucru, de exemplu, despre o cireșă, ce rămâne? Dar substanța necunoscută, a cărei existență se presupune că o știm, este pentru Berkeley o absurditate totală Acesta este un concept intern contradictoriu Nu există existență, nici o ființă în afara senzațiilor A fi înseamnă a fi simțit sau perceput (esse-regisri) Doar filozofii au inventat o distincție între lucruri și percepțiile asupra lor și, în acest fel, au ajuns la presupunerea eronată că ființa lucrurilor este altceva, ceva mai mult decât reprezentarea noastră asupra lor Aici Berkeley nu are dreptate, căci ar trebui să spună dimpotrivă, că numai filozofii sunt capabili să înțeleagă și să demonstreze că în reprezentările lucrurilor în mod direct nu există altceva decât o anumită sumă de percepții: toate lucrurile sunt reprezentările noastre, ideile noastre Aceasta este poziția esențială a idealismului, care stă la baza tuturor celor mai noi sisteme idealiste ale secolului actual și este exprimată de Schopenhauer sub forma unui aforism: "Lumea este ideea mea " Dar Berkeley nu se oprește la aceasta poziție pur idealistă După ce se îndoiește de existența obiectelor materiale și a substanței materiale în afara ideilor, Berkeley, spre deosebire de Locke, admite pentru asta existența substanțelor spirituale, i e "suflete" separate, ca purtători de idei și percepții Dar cum apar aceste idei în suflete și cum se poate convinge de adevărul lor, când în percepțiile înseși nu există date pentru a distinge o iluzie, o fantomă de cunoașterea reală Aici, Berkeley Biblioteca "Runivers" N GROT urlă către Descartes și Malebranche, iar singura sursă și criteriu pentru certitudinea obiectivă a cunoștințelor noastre este Dumnezeul atotperfect pentru el Adevărate sunt acele idei care sunt de acord cu ideile lui Dumnezeu, iluzorii sunt cele care se depărtează de acestea din urmă și aparțin cunoașterii noastre individuale Aceasta nu înseamnă că fiecare idee este introdusă în conștiința noastră de către Dumnezeu Înseamnă doar că Dumnezeu a pus în sufletele noastre toate elementele ideilor adevărate, adică sistem de idei de bază fiind de acord unul cu altul Dar apoi combinarea acestor elemente în reprezentări complexe conform legilor de asociere este o chestiune a muncii libere a gândirii noastre și depinde de noi să greșim sau să știm cu adevărat, adică să conștientizăm sau să nu fim conștienți de care idei sunt împăcate cu sistemul general al ideilor noastre și care nu sunt împăcate Recunoașterea existenței reale a sufletelor sau a substanțelor spirituale este doar învățătura spiritismului extrem sau panpsihismului Dar există o altă trăsătură esențială în învățătura metafizică a lui Berkeley, care ar trebui menționată Negând existența lumii materiale, Berkeley nu poate admite

cauzalitatea reală, interacțiunea cauzală a obiectelor: ceea ce ni se pare a fi cauzalitatea lucrurilor este corelarea și legătura ideilor; legea naturii este ordinea ideilor generate de Dumnezeu în sufletul omului Prin urmare, pe de o parte, orice explicație mecanică a naturii bazată pe presupunerea unei legături reale între lucruri, ca cauze și efecte, este absurdă Pe de altă parte, interpretarea teleologică a naturii este destul de legitimă, întrucât ordinea generală a ideilor noastre depinde în întregime de liberul arbitru al lui Dumnezeu, îndreptat către anumite scopuri Prin urmare, este posibil să se justifice un "miracol" ca o schimbare liberă, ieșită de la Dumnezeu, în această ordine, adică legături de reprezentări, sub forma oricărui scop special În acest fel, Berkeley se gândește să realizeze reconcilierea viziunii bisericești-religioase asupra lumii cu cea științific-filosofică Desigur, în învățăturile lui Berkeley, ca și în toate sistemele filozofice coerente în interior, există destul de multe afirmații paradoxale și concepte unilaterale: negarea demonstrabilității existenței spațiale și materiale a lucrurilor, precum și cauzalitatea lor reală , pare acum plin de duh Biblioteca "Runivers" PRINCIPALE PUNCTE ÎN DEZVOLTAREA UNEI NOI FILOZOFII paradox Recunoașterea existenței numai a sufletelor și a lui Dumnezeu în fruntea lor nu satisface cerințele viziunii științifice moderne asupra lumii Dar dacă luăm în considerare sistemul lui Berkeley din punct de vedere istoric, ca un moment de tranziție la doctrina lui Hume despre fundamentele psihologice subiective ale ideilor de substanță și cauzalitate, și în continuare la doctrina lui Kant despre formele subiective de percepție și gândire, și chiar mai departe la doctrina lui Schopenhauer despre posibilitatea de a cunoaște lumea ființei numai din intuiția interioară a voinței noastre, a substanței noastre mentale, atunci sistemul Berkeley va trebui să fie recunoscut ca unul dintre cele mai mari fenomene din ideile filozofice ale timpurilor moderne Este de la sine înțeles că Berkeley îi datorează cele mai bune și profunde aspecte lui Locke: Berkeley îl tratează pe Locke aproape în același fel cum îl tratează Malebranche pe Descartes, Gobbess Bacon, cu diferența că sistemul său este mult mai important și intră direct ca o verigă în lanț de momente inamovibile în dezvoltarea gândirii filosofice europene în timp ce învăţăturile lui Malebranche şi Hobbes sunt fenomene întâmplătoare Pentru a înțelege acum neajunsurile și unilateralitatea învățăturilor originale ale lui Locke și Berkeley, ne vom întoarce la o analiză a unui alt tip de viziune asupra lumii contemporane acestora - sistemul lui Leibniz, strălucitul succesor al lui Descartes și Spinoza N Grot Întrebări de filosofie, KN Iъ Biblioteca "Runivers" Legea percepției *) Lucrările lui Wundt, Exner, Donders și alții au stabilit că există trei forme ale celor mai simple procese mentale, și anume: i) percepția,) discriminarea și) alegerea Dacă fac o mișcare de semnalizare prin simpla percepere a stimulului, atunci obțin durata percepției: acesta este cel mai scurt timp psihometric Dacă fac o mișcare doar când disting stimulul A de stimulul E, atunci voi obține timpul discriminării: este mai mult decât timpul de percepție și mai puțin decât timpul de alegere În cele din urmă, dacă sunt de acord să răspund la iritația A cu mișcarea unui astfel de deget și la iritația B cu altul, atunci voi găsi timpul de alegere, voință și este mai lung decât toate precedentele Cercetările mele m-au condus la convingerea că la baza tuturor acestor procese există un singur principiu, una și aceeași lege și, în plus, o lege cu o natură foarte generală și cu un conținut foarte particular Această lege generală poate fi exprimată astfel: procesul oricărei percepții constă

într-o schimbare extrem de rapidă a unei serii întregi de momente sau etape, fiecare etapă anterioară reprezentând o stare psihică de un caracter mai puțin concret, mai general, și fiecare urmând un unul particular si diferentiat În acest fel, fiecare senzație este recunoscută de noi în primul moment ca un "impuls în conștiință" complet simplu, fără nici un "impuls" calitativ: suntem conștienți că ceva s-a întâmplat, dar ce anume, în acest moment nu suntem încă conștienți Apoi, în al doilea moment, apare conștiința *) Acest articol reprezintă elaborarea unui rezumat care urmează să fie prezentat atenției Congresului Internațional de Psihologie Experimentală de la Londra în luna august a acestui an Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI > nimic despre ce fel de iritare este aceasta, de exemplu vizual, fie onog sau auditiv, sau tactil; în acest moment suntem conștienți, de exemplu, că stimulul care a apărut este vizual, dar conștiința unei anumite culori este încă absentă În următorul, deja al treilea moment, apare conștiința unor proprietăți și mai particulare ale iritației care a apărut, adică știm deja ce fel de culoare este, sau ce fel de sunet este, etc , dar forma sau figura obiectului vizual nu ne este încă clară Cunoașterea formei, sau mai degrabă localizarea, apare abia în al patrulea moment Cu alte cuvinte, procesul de percepție în sensul cel mai larg al cuvântului constă într-o schimbare rapidă a unor stări mentale din ce în ce mai particulare, diferențiate Viteza acestei schimbări este atât de semnificativă încât în condiții obișnuite nu observăm deloc acești pași și ni se pare, de exemplu, că am văzut imediat o anumită culoare într-un anumit loc Dar prin schimbarea condițiilor obișnuite de percepție, prin aranjarea experimentului în așa fel încât să putem întrerupe, la anumiți pași, lanțul acestor stări de conștiință în schimbare rapidă, ne vom convinge de corectitudinea principiului propus, nu indiferent cât de surprinzător poate părea la prima vedere În aceste etape ale conștiinței, așa cum vom arăta mai jos, trebuie să se constate un paralelism cu acele etape care s-au dezvoltat în procesul evoluției generale a animalelor: pe măsură ce organele de simț și centrii nervoși se diferențiau, proprietățile speciale ale lucrurilor erau din ce în ce mai mari dezvăluit pentru conștiința animalului, complet paralel cu acesta, că principiul menționat mai sus se găsește în conștiința individului Așa cum dezvoltarea embriologică a omului repetă în câteva luni etapele prin care a trecut cândva dezvoltarea generală a genului, tot așa se repetă percepția individuală câteva zecimi de secundă sunt pașii care s-au dezvoltat de-a lungul a milioane de ani în evoluția generală a animalelor În studiul propus vom arăta, de asemenea, că același proces de percepție stă la baza a ceea ce numim conștiința asemănării și a diferenței, precum și judecata în general, deoarece în judecata subiectului există încă ceva general și nediferențiat și primește un definiție ulterioară în predicatul său * Biblioteca "Runivers" N LANGE I Metoda cercetării Cele mai bune mijloace de verificare și demonstrare a afirmației noastre pot fi oferite de acele metode atât de bine dezvoltate de psihologie experimentală, care se numesc psihometrice și a căror sarcină este măsurarea duratei proceselor mentale Într-adevăr, dacă percepția constă în succesiunea succesivă a judecăților din ce în ce mai particulare, atunci măsurarea duratei formelor de judecată, diferite ca grad de generalitate, ar trebui să dezvăluie clar că o judecată cu caracter mai general necesită mai mult timp decât o judecată a unuia mai particular, și tocmai despre limita întregului succesiv de pași ai percepției Pentru aceasta masurare am folosit metoda binecunoscuta de psihometrie: determinarea

duratei actelor mentale prin durata reactiei motorii După cum se știe, nu putem determina direct (instrumental) durata proceselor mentale Toate ceea ce suntem capabili să facem este să stabilim durata dintre apariția unei iritații externe și o parte din mișcarea semnalului nostru, ceea ce înseamnă că această iritare este conștientă de noi Această durată se numește timp fiziologic sau timp de reacție Compoziția timpului de reacție include, evident, o serie întreagă de procese și anume: i) timpul de iritare a organului perceptor periferic și conducerea acestei iritații de-a lungul nervilor aferenți la creier,) timpul unor mici -procese cunoscute si complet necunoscute la nivelul creierului si aparitia unor stari in b constiinta si) timpul de transmitere a impulsului motor de-a lungul nervilor si contractiei musculare aferente *) *) Diversi cercetatori dau diferite scheme de raspuns motor, mai mult sau mai putin complexe si mai mult sau mai putin asemanatoare intre ele, in functie de teoriile lor neurofiziologice si psihologice Deci, pentru Wundt, care distinge, pe motive psihologice, percepția, apercepția și alegerea, timpul de reacție este compus din cinci elemente: i) conducerea iritației de la organul de simț la creier, punct de conștiință - apercepție sau atenție,) stimularea volitivă, care excită un impuls motor în creier și) conducerea acestui impuls de-a lungul măduvei spinării, nervilor motorii și contracția mușchilor corespunzători (Physiol Psychologie, II , p) Aceeași schemă este menținută, cu unele modificări, de către elevii lui Wund Biblioteca Runiverse LEGEA PERCEPȚIILOR Din durata totală a timpului de reacție, nu putem, cel puțin, suficient de precis *) să distingem durata fiecăreia dintre aceste părți constitutive ale acestuia *) Prin urmare, în studiile lor psihometrice, psihologii nu trebuie să determine direct durata unui act mental dat, ci să recurgă la un ocol special Acest ocol constă în faptul că într-un anumit fel complicăm partea mentală propriu-zisă a procesului de reacție, păstrând restul procesului identic, iar apoi comparăm valoarea totală obținută a timpului de reacție în condiții complicate cu valoarea totală a timpul unei simple reacții Întrucât complicația a vizat doar latura psihică (sau procese ale creierului), diferența de timpi obținute indică durata complicației psihice introduse Din punct de vedere matematic, putem descrie esența acestei metode în felul următor Din experiență aflăm valoarea generală a timpului unei simple reacții Fie = A Acest A constă dintr-o serie întreagă de ori XfYLZ, care corespund componentelor de mai sus ale procesului de reacție și pe care nu le putem evidenția direct din A Dar putem aranja experimentul în așa fel încât elementul mental real al acestui proces (să fie Y) să fie complicat într-un anumit fel, de exemplu vom introduce o condiție în experiment: să se producă o mișcare reacționară nu după apariția vreunei iritații, ci de exemplu după ce a comparat această iritare cu altele În acest caz, primim un nou că, de exemplu Berger, care subliniază că, cu o experiență prelungită în reacție, o mișcare reacționară poate apărea fără iritare volitivă și chiar fără un moment aperceptiv (Ueber den Einiluss der Reiz-starken, Philos Stud I, p), de asemenea Calteli (Psychometrische) Untersuchungen, Philos Stud III, p) și L Lange (Neue Experimente, Philos Stud IV > p) *) S-au făcut însă unele încercări de izolare a duratei acestor anumite momente Așadar, S Exner în Experiment-telle Untersuchungen der einfachsten psychischen Processe (Arhiv VIIr al lui Pflüge p), remarcându-se de la timpul total de reacție la o stimulare electrică a mâinii, egală cu v pentru el (sigma înseamnă aici, ca altundeva, o miime de secundă), timpul de conducere de-a lungul măduvei spinării și de-a lungul nervilor aferenti și

aferenti, a obținut σ, pe care îl numește timp de reacție redus Biblioteca "Runivers" N LANG E timp de reacție = A', evident mai lung decât A Cu toate acestea, părțile constitutive A' și A sunt toate la fel, cu excepția adunării la partea Y (elementul psihic) Deci, scăzând A din A', obținem exact mărimea acestei complicații mentale, pentru A = XH-y-hZ, și A' = X + (Y + Y') + *) Timpul de reacție, adică, după cum s-a spus, timpul dintre apariția unui stimul extern și mișcarea semnalului a respondentului, este de obicei determinat de cronoscopul electric al lui Hipp, care (în vechiul său design) face posibilă determinarea timpului de întrerupere a curentului galvanic În același timp, experimentul este aranjat astfel încât deschiderea curentului să coincidă cu momentul apariției iritației, iar noua sa închidere se realizează printr-o mișcare reacționară Neavând însă un cronoscop hipian la îndemână, a trebuit să folosesc o altă metodă, și anume, să determin intervalele de timp măsurate prin oscilațiile unui diapazon electric, scriind pe un tambur rotativ al unui kimograf În special, metoda experimentelor mele a fost următoarea Un diapazon electric, făcând exact vibrații duble într-o secundă, le-a tras pe hârtie de funingine întinsă peste un tambur kimograf care se rotește rapid În același timp, un peri special, atașat de pârghia care constituia ancora electromagnetului, își trasa linia pe tambur Astfel, în acel moment, când curentul galvanic a fost trecut prin înfășurarea electromagnetului, linia perilor a făcut o abatere, iar când curentul a fost întrerupt, acesta a revenit la poziția anterioară Calculând câte oscilații ale liniei diapazonului au corespuns intervalului dintre prima și a doua deviere a perilor, determinăm exact intervalul de timp dintre închiderea curentului și întreruperea acestuia În ceea ce privește stimulii externi la care pacientul trebuia să răspundă, aceștia erau produși și de aparate electrice și erau de trei feluri: optici, acustici și tactili Stimularea tactilă a fost excitată de loviturile de inducție ale bobinei Ruhmkorff; aku- *) Vezi, de exemplu, excelenta lucrare a lui Wtzndt: Uéber psychologische Methoden (Philos Stud I, p și urm) Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI • loviturile unui ciocan electric pe nicovala acestuia au servit drept static; în final, pentru iritația vizuală, s-a amenajat o "pârghie specială unilaterală", care constituia împreună ancora unui electromagnet și era dotată la capăt cu o încăpere pentru un obiect vizual (hârtii de diferite culori și cu imagini diferite): când curentul galvanic a fost închis, electromagnetul a atras pârghia, iar în fanta ecranului a apărut obiectul vizual ъ, care până atunci îl ascunsese de reactiv În sfârșit, în ceea ce privește legătura dintre aparatele care dau stimularea necesară și aparatele care determină timpul, s-a stabilit, desigur, în așa fel încât începutul stimulării externe a coincis cu prima abatere a perilor, și miscarea reactiei cu revenirea ei in pozitia initiala Pentru primul a fost amenajat un întrerupător electric dublu, închizând simultan atât circuitul galvanic al perilor cât și circuitul galvanic al unuia dintre stimulii externi; pentru al doilea, respondentului i s-a prevăzut o cheie electrică specială introdusă în circuitul perilor, astfel încât reactivul, ridicând degetul, apăsând tasta tastei, întrerupse instantaneu curentul din circuitul perilor Așa a fost aranjarea instrumentelor, dar experimentul a fost realizat în felul următor Experimentatorul (șeful instrumentelor) a pornit kimograful și l-a pus pe Summerton în oscilație; apoi a făcut semn reactivului să fie gata, după care (după - ") a apăsat tasta care a închis ambele circuite: peri și iritație externă *) ' Reactivul, totuși, ținând cheia închisă în prealabil (inclusă în lanțul de peri),

a perceput iritația, a distins-o sau a efectuat, în general, actul mental necesar și imediat apoi a ridicat degetul care a strâns cheia și că *) Astfel, toate experimentele următoare se încadrează în categoria reacțiilor cu un semnal precedent, dar fără un interval definit între semnal și stimul Semnalul este necesar, deoarece fără el starea de atenție rămâne întotdeauna extrem de nedeterminată, dar în studiul nostru, așa cum vom arăta, o anumită stare de atenție este condiția cea mai importantă pentru corectitudinea rezultatelor Variabilitatea intervalului dintre semnal și stimul are scopul de a elimina reacțiile foarte posibile, altfel, nu la stimulul propriu-zis, ci în funcție de nuanța intervalului de timp dintre semnalul "pregătiți-vă" și stimul Pentru mai multe despre aceasta, vezi ¿a^, Neue Experimente (p p) Biblioteca "Runivers" N L AR G E În acest fel, a readus perul în poziția anterioară Cu stimuli auditivi și tactili, reactivul a ținut ochii închiși, în timp ce cu cei vizuali și-a acoperit capul cu o mantie întunecată, lăsând deschisă doar porțiunea ecranului care era in fata lui Aceste precauții sunt foarte utile în eliminarea amprentelor accidentale, accidentale În cazuri excepționale de reacție nereușită (de exemplu, prematură), reactivul imediat (adică, încă prin auto-observare) a informat experimentatorul, care a eliminat această experiență atunci când a obținut valoarea medie Fiecare serie de experimente a constat din observații, din care apoi a fost derivată media, cele două experimente care se abate cel mai mult de la aceasta fiind eliminate Din restul datelor, a fost calculată o nouă medie și varianță medie Eliminarea celor mai abate două mărimi sporește, fără îndoială, normalitatea mediilor*) Reactivul nu a fost scos într-o cameră separată, care acum se practică des **) și care, desigur, este util pentru un reactiv fără experiență, dar pentru unul mai experimentat are o importanță mică Eu însumi eram agentul în toate experimentele, iar controlul instrumentelor a fost lăsat în seama asistentului meu Această împrejurare prezintă, desigur, un inconvenient considerabil, stârnind suspiciuni cu privire la subiectivitatea rezultatelor Dar neputând avea un reactivi suficient de mare cu experiență, cu care abaterile aleatoare să se echilibreze reciproc, am preferat să am măcar o serie de date, de a căror fiabilitate sunt destul de convins și de care sensul intern este destul de clar pentru mine: non multa, sed multurn În general, cred că, cel puțin în starea actuală a psihologiei experimentale, este mai util să rezervi locul obiectului experienței, lăsându-ți tovarășul mai puțin experimentat să gestioneze instrumentele În ceea ce privește subiectivitatea concluziilor bazate pe experimente pe o singură persoană, aceasta este mult mai mică decât s-ar putea presupune: aceste acte mentale de bază sunt percepția, discriminarea, alegerea și *) Catell a scos din date - , iar după eliminarea fiecăreia dintre aceste valori, a calculat o nouă medie (cit , p) - un proces obositor și abia necesar **)L; Langty I cit , p t Got^ Martius Mușchiul Ueber Reacție (Philos-Stud VI, p) Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI etc - s-au dovedit a fi foarte asemănătoare cu diferiți experimentatori atât ca calitate, cât și ca durată, așa cum vom afla mai jos Diferențele individuale semnificative au loc numai în epocile superioare și, comparativ, în epocile mai recente ale stărilor mentale stabilite II Reacții musculare și senzoriale Dorind să constatăm durata pașilor succesivi în percepția unui stimul extern, trebuie evident să stabilim în primul rând durata unei simple reacții motorii, care să servească drept punct de plecare pentru comparații psihometrice ulterioare O reacție motrică simplă se numește, așa cum am spus deja, o anumită mișcare condiționată produsă

de reactant în momentul în care observă stimularea externă pe care o primește Până de curând, o simplă reacție motrică era considerată un act omogen, dar experimentele lui Ludwig Lange, efectuate în în laboratorul de psihologie din Leipzig, au arătat că trebuie să se facă distincția între două forme, în funcție de cea că reactantul va acorda atenţie: mişcării reacţionare pe care trebuie să o producă, sau iritaţiei exterioare la care se aşteaptă Wundt a propus să numească prima formă o reacție musculară, a doua, o senzorială *) Prima este mult mai scurtă decât a doua Existența și diferența accentuată dintre aceste două forme de răspuns motor trebuie considerate acum un fapt ferm stabilit, deoarece este confirmat de o serie întreagă de studii **) Aceeași diferență între cele două forme de reacție a fost demonstrată de experimentele noastre Au dat următoarele valori: *) Aceste denumiri nu pot fi numite adecvate, deoarece, după cum vom vedea mai jos, tensiunea de inervație a mușchilor mâinii în reacția musculară joacă un rol nesemnificativ, dar păstrăm terminologia lui Wundt de dragul confortului extern **) Münsterberg: Beitrage z experiment Psihologie, I, p sq ; I cit al lui G Martius, p etc ; G, Dwelshauvers: Untersuchungen zur Mechanik der activen Aufmerksamkeit (Philos Stud , VI, p sqq) Dacă examinăm cu atenție rezultatele cercetătorilor timpului de reacție care l-au precedat pe Ludwig Lange (Hirsch, Hankel, Donders, Wittich, Wundt, Exner, Kries și Auerbach, Buccola), atunci putem distinge cu ușurință aceleași două forme în ele Biblioteca "Runivers" N LANGE Tabelul I Eu ce! iritație Ce reacție Valori pentru serii individuale de experimente Avg ' Auditiv muscular ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) Senzorial (i) ( ) (I)¡ ° ( ) ( ) (i i) Tactil Muscular ( ) ( )I I ( ) ( )ι o ( ) (io)¡ Senzorial ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )' I j Vizual Muscular ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) (u) Senzorial ( ) (I) (u) (δ) ° ( ) ( ) Valorile din acest tabel (precum și în următoarele) sunt în "miimi de secundă", deci, de exemplu, înseamnă , secunde Fiecare serie de experimente a constat din observații, dintre care cele cele mai abate au fost eliminate Din restul s-au calculat media aritmetică și variația medie* Ultima coloană verticală oferă media pentru toate cele cinci rânduri de experimente Variațiile medii sunt afișate între paranteze **) Care este, ne întrebăm, sensul psihologic al acestor cantități, ce semnificație psihologică au aceste două tipuri de reacții: musculară și senzorială? În opinia noastră, esența *) Variația medie a fost calculată ca de obicei, adică conform formulei (M-a)+ (M-b)+(M-c)h- + (M p) ni unde M este media aritmetică pentru mărimile a, b, c, n și m este numărul •aceste cantitati **) Valorile reacției musculare conform tabelului nostru sunt oarecum mai mari decât valorile obținute de Ludwig Lange pentru mine Motivul pentru aceasta este unele dintre caracteristicile instrumentale ale experimentelor mele (timp de atracție în electromagneți etc), a căror explicație ar fi prea lungă aici Este suficient să observ că aceste trăsături au rămas complet neschimbate pe parcursul întregii mele cercetări și, prin urmare, nu au nicio importanță pentru noi, deoarece sarcina noastră nu este să stabilim timpi absoluti, ci doar comparativ Biblioteca Runiverse LEGEA PERCEPȚIILOR asa-zisa reactie musculara consta in faptul ca reactantul produce aici o miscare atunci cand simte ca a aparut un fel de iritatie, dar cand calitatea acestei iritatii nu este inca recunoscuta de el; esenţa reacţiei senzoriale constă, dimpotrivă, în faptul că mişcarea reacţionară are loc în ea la unul din etapele ulterioare ale percepţiei, adică de exemplu atunci când reactantul este conștient de calitatea generală a senzației, exact ca auditivă, sau tactilă sau vizuală - sau chiar atunci când este conștient de o anumită calitate a

senzației, adică îl recunoaște ca un anumit sunet, sau o anumită culoare sau o anumită senzație de piele Cu alte cuvinte, o reacție musculară este o mișcare care urmează stadiul cel mai inițial de percepție, în timp ce una senzorială este una dintre cele ulterioare Dacă este așa, atunci este perfect clar că reacția musculară ar trebui să dea aceeași amploare, în timp ce durata celei senzoriale este o valoare destul de nedefinită și depinde de care dintre etapele ulterioare ale percepției (și există mai multe dintre ele, după cum vom vedea) corespunde O astfel de vedere a esenței diferenței dintre răspunsul muscular și cel senzorial pare deja plauzibilă la prima vedere În timpul reacției după metoda reacției musculare, reactivul încearcă să nu se gândească deloc la calitatea celei mai grave iritații și face o mișcare spre un impuls încă complet obscur în conștiință; dimpotrivă, în timpul unei reacții senzoriale, el trebuie să se concentreze asupra unei anumite impresii, distingând-o de toate traieste pe altii, si reactioneaza doar daca iritatiile primite corespunde celei asteptate De aici rezultă particularitatea reacției musculare deja indicată de alți investigatori: această reacție apare adesea eronat, tocmai nu la impresia corectă, ci la o anumită iritare care se întâmplă accidental în timpul experimentului, de exemplu la un sunet aleatoriu, străin *) Dimpotrivă, nu există astfel de reacții greșite în forma senzorială Acest lucru este perfect clar din cele spuse mai sus: o reacție musculară este o mișcare care are loc într-un moment în care calitatea senzației nu a devenit încă clară pentru subiect și, prin urmare, orice confuzie este destul de posibilă *) L Lange' cit , p mp Wundt' fiziol Psihologie, II , p Biblioteca "Runivers" N LANGE O astfel de explicație a diferenței dintre răspunsul muscular și cel senzorial diferă semnificativ de explicațiile date acestei diferențe de către alți cercetători, și anume, în primul rând, L Lange și, în al doilea rând, Munsterberg Prin urmare, înainte de a merge mai departe, este necesar să examinăm critic aceste puncte de vedere, care diferă de teoria noastră Ludwig Lange vede motivul conciziei reacției musculare în principal în tensiunea de inervație preliminară *) Ideea este că diferența dintre răspunsul muscular și cel senzorial a fost inițial descoperită prin autoobservarea internă și apoi deja verificată prin rezultate psihometrice obiective Este unul dintre reactivi Ludwig Lange a observat că, concentrându-și atenția asupra unei mișcări care urma să aibă loc, a produs-o cu o ușurință deosebită; cronoscopul a arătat atunci că timpul de reacție a fost deosebit de scurt Dezvoltând apoi acest fapt, Ludwig Lange, și după el alți cercetători, au acceptat că tensiunea preliminară de inervație a "centrilor motori" este o conditio sine qua non a reacției musculare Între timp, o astfel de afirmație nu poate fi în niciun caz recunoscută, căci o reacție musculară poate avea loc fără să se acorde atenție mișcării care ar trebui să fie produsă Așadar, de exemplu, în trei serii de experimente privind reacția musculară la o impresie vizuală, făcute fără a ține cont de mișcarea care urma să fie produsă, am obținut următoarele cantități: Tabelul II Ce supărare Ce reacție Valori pentru serii individuale de experimente Mediu - Visual Muscular i ( )i ( ) ( ) ; i ( ) i íí După cum putem vedea, aceste valori sunt chiar mai mici decât valorile reacției vizuale musculare prezentate în tabel I și obținut cu tensiune de inervație Evident, așadar, această tensiune nu este o condiție esențială Condiția necesară pentru scurte sau așa-numitele reacții musculare nu este *) L Lange: cit , p , Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI tensiune preliminară a centrilor de inervație și nerespectarea calității impresiei așteptate, adică

disponibilitatea de a răspunde oricărei iritații de moment ca și cum ar fi o simplă împingere în minte În această condiție, s-au obținut valorile din Tabelul II Pentru o dovadă completă a acestei afirmații, am ales următoarea metodă; reacția a fost făcută la stimuli diferiți, incorect schimbători, la care, totuși, se cerea să reacționeze la fiecare dintre ei, dacă se poate fără a-i distinge; orice atenție acordată inervației motorii preliminare a fost strict eliminată; atenția s-a concentrat pe așteptarea unei iritații instantanee de orice fel în general, adică așteptând o simplă împingere în minte Aceste experimente au dat următoarele valori: Tabelul III : Ce supărare Valori pentru dep serie de experimente In medie vizual ( ) ( ) ( ) ( ) ! Tactil ( ) ( ) ( ) ( ) Comparând aceste valori cu valorile răspunsului muscular din Tabelul I, obținute prin metoda obișnuită, vedem că sunt în deplin acord cu acestea: Tab : și Tab III: și Această coincidență remarcabilă demonstrează suficient că concizia așa-numitei reacții musculare nu depinde de tensiunea de inervație a centrilor motori, ci de faptul că reacția se produce aici în acel stadiu inițial de percepție a unei impresii externe, când nu sunt încă deloc conștienți de senzații prin calitățile lor, t -e când răspundem la zguduirea inițială a conștiinței Dar ce rol joacă, sub această ipoteză, să acorde atenție preliminară mișcării așteptate? Într-adevăr, atât în experimentele noastre (Tabelul I), cât și în experimentele lui Ludwig Lange, precum și în studiile lui G Martius și G Dwelshauvers, aceasta starea s-a dovedit totuși potrivită pentru obținerea unui răspuns redus, astfel încât este imposibil să negem caracterul adecvat al acestui agent pentru obținerea unui răspuns muscular Raspunsul la aceasta intrebare este destul de clar: concentrarea atentiei asupra miscarii reactionare ne distrage atentia de la ideile despre calitatile impresiei asteptate si astfel face posibil sa reactionam deja in prima etapa a perceptiei, i e în stadiul unei simple împingeri în conștiință Pentru a clarifica mai bine acest lucru, să ne oprim puțin asupra analizei rolului general al atenției în actele de reacție Atenția, în cel puțin una dintre formele sale, constă în asimilarea sau fuziunea unei amintiri rememorate activ cu o percepție reală cunoscută A concentra atenția, de exemplu, asupra unui sunet cunoscut înseamnă, în primul rând, a evoca o memorie preliminară a sunetului așteptat (pe baza unor experiențe anterioare), în al doilea rând, a avea o percepție reală a acestui sunet și, în al treilea rând, a îmbina ambele aceste reprezentări într-una, la care percepția reală, evident, va primi o mai mare intensitate și claritate din sprijinul memoriei Această intensificare a impresiei reale printr-un act mental special constituie latura valoroasă a atenției Dacă acceptăm acum că o percepție reprezintă o serie de pași în conștiința fiecărei impresii exterioare, atunci este clar că prin intermediul atenției putem crește artificial oricare dintre acești pași Când primim, de exemplu, un anumit stimul vizual, ne putem concentra atenția fie pe așteptarea unui impuls general, nedefinit în conștiință - și astfel intensificăm prima etapă a percepției -, fie să ne concentrăm asupra așteptării unei senzații vizuale în general , și astfel să consolideze a doua etapă, sau se așteaptă anumite culori, și astfel pentru a consolida etapa a treia, și așa mai departe vom reacționa la stimulul vizual de mai sus fie în momentul în care îl recunoaștem ca un simplu impuls în conștiință, fie în momentul în care este încă o senzație vizuală incoloră, *) Această teorie, pe care am expus-o deja în paginile Questions of Phil and Psych, câștigă fără îndoială adepți Vezi de ex într-o nouă lucrare frumoasă Sully, The Human Mind, I, pp sq

De asemenea cp James, Principiile psihologiei, I, p Biblioteca "Runivers" LEGI sau în asta - când o percepem ca o senzație de o anumită culoare etc d Dar este destul de clar că nu este ușor să întârziem procesul, percepția, la o anumită etapă, încă nefinală, de asimilare, iar o astfel de întârziere nu pare a fi un fenomen normal Cursul normal este ca impresia așteptată să treacă prin toate etapele percepției Pentru a răspunde, de exemplu, la o simplă zguduire a conștiinței, trebuie să ne menținem atenția asupra aceleiași reprezentări nedefinite tremurătoare Cea mai bună și mai ușoară modalitate de a produce o astfel de așteptare nedefinită poate fi metoda general acceptată pe care o sugerează Ludwig Lange: să ne gândim la mișcarea reacționară, la modul de a o produce cât mai curând posibil Într-adevăr, în acest fel reactantul este distras de la aproape inevitabila, în alte condiții, așteptarea unei anumite forme de iritare: habar nu are care va fi această iritare, ci doar se așteaptă la ea în general Cu alte cuvinte, reactivul într-un astfel de caz este gata să răspundă în același mod la orice iritație, adică la un simplu şoc în conştiinţă sau la prima etapă a percepţiei Astfel, vedem că în toate experimentele noastre de determinare a duratei și secvenței stadiilor individuale de percepție, atenția este un factor necesar Doar cu ajutorul lui reușim să fixăm sau să consolidăm etapa necesară a procesului perceptiv, pentru a preveni ca acesta să ajungă la final Dar un asemenea rol al atenției în experimentele noastre nu ar trebui să ridice nicio îndoială În toate cazurile și pentru toți cercetătorii psihometriei, tensiunea atenției a jucat un rol important Deci, de exemplu, S Exner, relatând experimentele sale privind determinarea timpului de reacție, spune: "când am făcut aceste experimente, transpiram și eram extrem de obosit, deși stăteam calm pe un scaun" *) Este adevărat că s-au încercat să se determine timpul de reacție fără a forța atenția; astfel sunt tocmai experimentele fără un semnal preliminar de "pregătire " Dar rezultatele acestor experimente arată neajunsurile lor: uneori în acest caz s-au obținut reacții foarte scurte, care nu se deosebesc în niciun fel de cele musculare, uneori extrem de lungi, indicative *) Exper, cit (Arhiva lui Pilùger, VII, p ι) Biblioteca "Runivers" N LANGE la participarea fricii de surprindere, uneori, în cele din urmă, media, corespunzătoare celor senzoriale Într-un cuvânt, aceste experimente au fost efectuate nu atât cu eliminarea influenței atenției, cât cu starea sa nedefinită, schimbătoare Prin urmare, îndrăznim să afirmăm că sarcina psihometriei nu este eliminarea (întotdeauna nedefinită) a atenției, ci reglarea ei clară În ceea ce privește a doua teorie a reacției musculare propusă de Münsterberg, aceasta se bazează pe experimentele sale, care au arătat că o reacție scurtă și lungă are loc nu numai în acele procese mentale cele mai simple, în care au fost găsite de Ludwig Lange, ci și în multe mai înalt, dar tocmai în acte complexe de distincţie şi alegere Ieșind din asta, Munsterberg afirmă că diferența dintre o reacție musculară și una senzorială este că în timpul primei noi, deși facem acte de distincție și alegere, nu suntem conștienți de ele, iar în timpul ultimei mișcări apare doar atunci când conștiința din aceste acte se adaugă *) În ceea ce privește această teorie a lui Münsterberg, notăm următoarele:) Experimentele lui Münsterberg sunt destul de explicabile din punctul de vedere al teoriei noastre Dacă procesul de percepție constă dintr-o serie de etape succesive, atunci desigur că putem reacționa ca după etapa necesară acestei distincții și alegeri și după ce și-a trecut complet toate etapele; iar în primul caz vom obține reacții mai scurte decât în al doilea) Dar din experimentele lui Munsterberg nu rezultă

deloc că, în cazul unei reacții musculare, distincția și alegerea se fac cu totul în afara conștiinței Mai mult, rolul atenției, pe care el însuși îl recunoaște în reacțiile musculare **), contrazice direct o astfel de inconștiență completă) Nu există niciun motiv pentru a identifica complet răspunsul muscular la aceste procese superioare de selecție și discriminare cu răspunsul muscular la stimularea simplă Aceste două forme de reacții musculare sunt similare una cu cealaltă, deoarece ambele se bazează pe eliminarea unor etape suplimentare inutile ale percepției, care și *) Münsterberg: Beitrage zur experim Psihologie, I, p **) Münsterberg: cit , I, p ib Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI se regăseşte în concizia lor în comparaţie cu reacţiile senzoriale corespunzătoare Dar sunt și diferențe între ele, căci reacția musculară într-o simplă senzație necesită perceperea doar a unei simple împingeri în conștiință, în timp ce reacția musculară în selecție și discriminare (ca la Münsterberg) necesită conștiința mai multor dintre etapele următoare de percepție Acest lucru este evident din datele lui Münsterberg însuși, căci, în timp ce primul tip de reacție musculară la el sa dovedit a fi egal cu , //, al doilea tip de reacție atinge de aproape patru ori magnitudinea Am încercat să explicăm reacția musculară ca o mișcare ca răspuns la o simplă, încă nediferențiată calitativ, împingere în conștiință Necesitatea recunoașterii existenței unor astfel de impulsuri decurge, pe lângă cele spuse mai sus, deja din faptul că ele nu sunt, evident, altceva decât cele mai simple fenomene mentale, în timp ce reacția musculară, care dă cel mai scurt timp psihometric, poate corespund doar celui mai simplu act mental Dar, întrucât conceptul de simplu impuls în conștiință a fost până acum puțin folosit în psihologie, nu va fi inutil să-l clarificăm oarecum După cum remarcă excelent Helmholtz, avem tendința de a acorda atenție senzațiilor noastre doar în măsura în care acestea sunt utile pentru cunoașterea lumii exterioare, totuși senzațiile care sunt inutile pentru aceasta sunt ignorate de noi, adică si aici, ca si in cunoastere in general, suntem adaptati pentru activitate reala, pentru practica*) Această împrejurare ar trebui să explice și particularitatea că de obicei nu observăm acest șoc în conștiință, cu care, totuși, începe toată percepția noastră În cursul obișnuit al vieții noastre mentale, când suntem înconjurați de lucruri care ne sunt bine cunoscute, atenția este pregătită în avans pentru percepțiile unor niveluri deja superioare, adică ne așteptăm deja dinainte să întâlnim nu o impresie complet nediferențiată, ci anumite senzații calitative, unite în grupuri și localizate, adică deja ne pregătim atenția asupra percepției *) Nestolin^ Physiol Optik, ed , p Acest lucru a fost deja subliniat de Locke (Eseu privind înțelegerea umană, cartea II, cap XXIII, §), iar această gândire profundă ar trebui să stea la baza oricărei teorii a cunoașterii despre Întrebări de filosofie, carte u Biblioteca "Runivers" N LANGE de lucruri Datorită acestui fapt, primele etape ale percepției parcurg prea imperceptibil, fără a lăsa urme nici măcar în memorie Dar dacă primim o impresie neașteptată, atunci putem observa cu ușurință acest prim pas - o simplă împingere în conștiință: ceva a apărut, dar ce anume, nu știm încă Așa sunt, de exemplu, primele impresii la trezirea din somn, când această trezire este realizată de un stimul extern: ne trezim conștienți că ceva s-a întâmplat, dar în primul moment nu suntem conștienți de calitățile iritației Cu o atenție deosebită acestei prime etape a percepției, o observăm, totuși, în condiții obișnuite, de exemplu, când reacționăm la stimularea externă Așteptarea unei astfel de iritații nedefinite este indicată, de exemplu, de cuvintele lui S Exner, care

descrie astfel tensiunea preliminară a atenției în timpul experimentelor de reacție: "aceasta este starea de spirit cu care ne așteptăm la un incident special și poate cel mai bine să fie comparat cu entuziasmul cu care așteptăm începutul alergării spre lansări *) Aceasta este exact starea de spirit care este necesară pentru obținerea unui răspuns muscular, iar valorile obținute de Exner corespund cu cele ale lui Ludwig Lange**) Existența unor astfel de iritații nehotărâte, nepercepute pe deplin este subliniată și de alți cercetători ***), dar cuvintele lui G Spencer, pe care le vom cita integral, sunt deosebit de remarcabile în acest sens În "Fundațiile psihologiei" el spune următoarele ****: "Ne putem imagina că există un element original al conștiinței și că toate nenumăratele tipuri de conștiință apar datorită combinației acestui element cu el însuși și cu cele ulterioare recombinarea elementelor complexe astfel obţinute între ele, iar aceste recombinări ajung la grade din ce în ce mai înalte, cca *) Exner: cit , p **) Pentru stimulii vizuali Exner a primit , pentru auditiv , pentru piele ; amploarea reacţiilor musculare la Ludwig Lange este următoarea: pentru stimulii vizuali - , pentru auditivi - , pentru iritaţiile pielii ***) De exemplu Cotteli: cit , p ****) Spencer Main Psihologie, § o (traducere rusă, vol I, pp i $ și urm) Biblioteca "Runivers" À k o N b П EP C E P C ι π aducând astfel la iveală o multiplicitate, diversitate și complexitate din ce în ce mai mari - Avem vreun indiciu despre acest element primar? Cred ca da Acea impresie mentală simplă, care, după cum reiese din experimente, este o unitate de structură pentru acea senzație pe care o numim ton muzical, este asemănătoare cu alte impresii mentale simple, care apar într-un mod diferit de ea Efectul subiectiv produs de o crăpătură sau un zgomot fără durată perceptibilă nu este aproape altceva decât un șoc nervos Deși distingem un astfel de impuls nervos ca cel care aparține a ceea ce numim sunete, totuși nu diferă foarte mult de impulsurile nervoase de alte tipuri Un șoc electric comunicat corpului produce o senzație asemănătoare cu cea produsă de o lovitură puternică bruscă O impresie puternică, neașteptată, făcută asupra ochilor, de exemplu, de un fulger, în același mod dă naștere unui înfior sau a unei împingeri; și deși sentimentul așa numit pare să-și aibă locul, ca un șoc electric, în întregul corp și, prin urmare, poate fi privit ca fiind mai degrabă corelativ decât să aducă tulburări nervoase moleculare; totuși, amintindu-ne de schimbarea mentală care urmează atunci când un obiect strălucește instantaneu prin câmpul vizual, nu este greu, cred, să observăm că sentimentul care însoțește tulburarea nervoasă moleculară aferentă este el însuși redus destul de aproape de aceeași formă Starea de conștiință astfel generată poate fi într-adevăr echivalată în calitate cu starea inițială de conștiință produsă de o lovitură mecanică (distingerea acestei stări de durere sau alt sentiment care începe chiar în imediata clipă următoare după lovitură); și această stare de conștiință produsă de un șoc mecanic este cea care poate fi luată ca forma originală și tipică a unui impuls nervos Faptul că stimulii brusci, scurti, produși în acest fel de diferiți stimuli în diferite grupuri de nervi, dau naștere la senzații greu de distins unul de altul ca calitate, nu ni se va părea ciudat atunci când vom Biblioteca "Runivers" N LANGE să ne amintim că un sentiment perceptibil presupune o anumită durată notabilă a acestuia și că atunci când această durată este prea scurtă, nu știm nimic mai mult decât că o anumită schimbare mentală a avut loc și a încetat A avea senzația de roșeață, a ști că așa și atare ton este scăzut sau ridicat, a recunoaște un anumit gust ca fiind dulce, necesită în fiecare caz o

durată destul de considerabilă a acestei stări de conștiință Dacă o astfel de stare nu durează suficient de mult pentru a permite să fie luată în considerare, ea nu poate fi clasificată ca stare de un fel sau altul; apare în acest caz ca pur și simplu o schimbare instantanee, foarte asemănătoare cu schimbările instantanee produse în diferite alte moduri A accepta existența unor astfel de stări de conștiință încă complet nediferențiate, pe care le-am numit impulsuri în conștiință, este de asemenea necesar din motive biologice generale Căci, în primul rând, care pot fi senzațiile animalelor inferioare din genul ameba, care nu au organe de simț special, cu excepția unei excitații omogene complet necalificate Și în al doilea rând, cel puțin unele dintre reflexele omului, care sunt de obicei considerate a fi complet inconștiente, par să implice o oarecare excitație mentală elementară **) În acest sens, putem fi de acord cu Ludwig Lange, precum și cu Wundt și James, că o reacție musculară este un simplu reflex al creierului ***); dar acest lucru nu trebuie înțeles în așa fel încât în reacția musculară ♦) Spencer este obiectat de James, Principies I, , Baldwin^ Handbook I, sqq și Sully,) The Human Mind, I, , dar toate aceste obiecții se referă nu atât la faptul însuși al unei "împingeri în conștiință", cât la întrebarea mult mai dificilă dacă toate senzațiile noastre calitative sunt suma unor astfel de șocuri conștiente precum spune Spencer, sau nu Totuși, chiar și aceste obiecții nu sunt definitive, așa cum vom vedea mai jos Despre cele mai simple elemente ale conștiinței, vezi și Taine, De l'intelligence I, III, cap II, § , a de asemenea, literatura citată în James, I, **) În acest sens, S Exper a dat indicații interesante în articolul său recent "Ueber Sensibilità! u Motilità!" tipărit în Pílüg Arhiva ***) Wundt: cit , II, p : "ein durch Einübung entstandener Gehirnreflex" Jantes Principies, I, p sqq   nu există nici un element psihic, ci doar că acest element este extrem de primitiv și simplu Deci, însumând raționamentul nostru despre esența reacției musculare, putem spune că această reacție dă cei mai scurți timpi, adică corespunde celui mai simplu act mental, primul stadiu al percepției Această concizie nu depinde, așa cum credeau L Lange și alții, de pregătirea inervației, ci are loc și în absența completă a unei astfel de pregătiri (Tabelul II) Cu această reacție, încă nu percepem calitatea senzației (Plansa III), adică iritația are pentru conștiință aspectul unui simplu șoc Așa se explică și reacțiile eronate de mai sus, care nu mai au loc în reacția senzorială Într-un cuvânt, avem aici prima etapă a percepției, care este încă străină de orice diferențiere Acum ar fi necesar să spunem ceva despre reacția senzorială În opinia noastră, o reacție senzorială este o mișcare care are loc atunci când senzația a trecut deja la una dintre următoarele etape de percepție, de exemplu când este perceput ca vizual sau auditiv etc , sau chiar când este perceput, o anumită culoare, sau un anumit sunet etc Cu alte cuvinte, o reacție senzorială presupune întotdeauna deja o oarecare distincție, diferențiere Deoarece, totuși, există mai multe niveluri de distincție, mărimile reacției senzoriale sunt și ele diferite, cu alte cuvinte, nu este un proces mental complet definit Având în vedere acest lucru, ar trebui în primul rând să studiem aceste "Grade de distincție" în individualitatea lor (Va urma) N Lange CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Revizuirea revistelor Rivista di filosofia scientifica Despre acest venerabil jurnal italian, va fi acum oportun să spunem câteva cuvinte cu ocazia încetării sale Morselli, fondatorul și redactorul-șef al revistei, caracterizează starea jurnalismului filozofic italian în felul următor după

înființarea revistei sale (vezi ianuarie) Revista "Rivista italiana di filosofia", editată de Ferri (și purtând până în , adică din punctul de vedere al acelei religii care are ca cod evanghelia; și principalul său principiu filosofic va fi considerat poziția că "critica filosofică nu a distrus încă nici ideea de Dumnezeu, nici ideea de spirit, nici ideea de libertate a acestui spirit; că, dimpotrivă, a scos la lumină două elemente indestructibile: puterea psihică și ideea Infinitului (la forza psichica e Videa dell'Infinito) Filosofia catolică are ca organ jurnalul La Sapienza, care este editat de V Pope Apoi, recent, spune Morselli, a apărut un jurnal, al cărui titlu, Il Rosmini, este destul de potrivit cu programul, care se limitează la lupta din cadrul cercului restrâns al legalității catolice Pe lângă aceste reviste, în care filosofia este mai mult sau mai puțin subordonată religiei, mai există și Nuova Scienza, o revistă fondată, editată și întreținută exclusiv de Prof Caporali Dacă, spune Morselli, am înțeles corect o serie de articole destul de obscure^ Biblioteca "Runivers" RIVISTA DI FILOSOFIA SCIENTIFICA plasat de Caporali sub denumirea de "formula pitagoreică", apoi se pare că vrea să restaureze filosofia pitagoreică a "Numerelor" și "Unul și mai mulți" de Giordano Bruno Astfel, înainte de apariția revistei Riv difil științific " în Italia nu exista un organ de filozofie ştiinţifică sau pozitivă Aceeași jurnal și-a propus să propagă filosofia științifică și a decis să se alăture vieții filosofice europene generale și să nu se limiteze la căutarea unei filosofii italiene "naționale" imaginare (care nu are mai mult sens decât filosofia "cu adevărat rusă" așteptată de unii) Jurnalul, care avea printre angajați scriitori precum Ardigo, Sergi și alții, și-a putut îndeplini cu onoare scopul: timp de zece ani a fost organul gândirii științifice și filozofice italiene și a familiarizat publicul cu viața filozofică și științifică a Europei (nu uitând Rusia, așa că în au fost publicate două articole de introducere a științei ruse, aceasta este Noua Școală de Drept Penal din Rusia a lui A Frassati și un raport despre cel de-al VIII-lea Congres al Naturaliștilor și Medicilor Ruși) Totuși, după cum notează Critica Sociale (Anno I, nr , p), experiența repetată a arătat că în Italia modernă nu poate exista o revistă dedicată exclusiv cercetării filozofice abstracte Ca ultime victime, Critica sociale indică Rivista di filosofia scientifica și Rassegna critica, o revistă critică științifică și filozofică, care a încetat și ea spre sfârșitul anului P Mokievski Creierul Jurnal de Neurologie , cap și În aceste cărți, de interes filozofic general este articolul dr Morton Prince: Goeglings Jackson's Teachings on the Relationship Between Spirit and Brain Neuropatologul american critică ipoteza lui Göglings Jackson și a adepților săi cu privire la "paralelismul fenomenelor mentale și nervoase", conform căreia, după cum se știe, stările mentale apar în timp și nu ca urmare a proceselor nervoase *), și nu nu sta în nicio interacțiune *) Vezi nota noastră despre C Mercier: Sanity and Insanity, Questions of Philosophy and Psychology, cartea , pp - Biblioteca "Runivers" N ABRIKOSOV cu acesta din urmă, fiind în afara lanțului fenomenelor fizice "Cei care acceptă această doctrină a concomitenței fenomenelor mentale cu fenomenele materiale", spune Geglings Jackson în Evoluția și dizolvarea sistemului nervos, nu vor crede că voința, gândul, emoția poate produce mișcare sau orice altă stare fizică Huxley și-a exprimat un punct de vedere similar în celebra sa comparație a conștiinței care însoțește activitatea organismului fizic cu "șuieratul unei mașini cu abur" care însoțește activitatea mașinii fără nicio influență asupra mecanismului acesteia În opinia autorului, doctrina anterioară a "concomitentății"

conduce la concluzii chiar mai false decât orice doctrină materialistă, pe care speră să o demonstreze în acest articol O asemenea viziune asupra relației dintre spirit și corp este atât de contrară bunului simț și limbajului comun, încât nu poate deveni proprietate comună Falsitatea acestei ipoteze este înrădăcinată în premisele în sine, din care susținătorii ei ajung în mod logic la concluziile absurde despre independența acțiunilor noastre față de voință Se presupune că materia, așa cum o știm noi, adică molecule și mișcare, are o realitate obiectivă și nu este doar o stare a conștiinței noastre De aici astfel de întrebări fără sens: "Le urmează fenomenele mentale pe cele fizice sau fenomenele fizice îi urmează pe cele mentale?" "Cum sunt transformate vibrațiile materiei nervoase ale creierului în gânduri și sentimente?" Nu există nimic de urmat și nu este nimic de transformat, deoarece în realitate există un fapt, despre care, este adevărat, avem două reprezentări diferite și separate, dintre care una se numește fenomen mental, iar cealaltă fenomen fizic Acest fenomen fizic se reduce, ca toate celelalte, la mișcări moleculare Analiza ulterioară reduce moleculele înseși la puncte de mișcare, la centre de vârtejuri, "la puncte de aplicare a forțelor" Însă conceptul de forță ne este accesibil doar prin senzațiile noastre musculare și tactile, și nu înseamnă altceva decât cele cunoscute nouă din experiența noastră interioară - sentimente de efort și sentimente de rezistență A aplica acest termen lumii materiale înseamnă a dota materiei cu calități care derivă sens exclusiv din stările spiritului nostru Și nu avem niciun termen din care să nu fi luat Biblioteca "Runivers" CREIER starea conștiinței noastre, care ar fi potrivită pentru a determina ceea ce nu este conștiința noastră Stările complexe ale spiritului nostru care alcătuiesc conștiința noastră pot, în analiză, așa cum a încercat să arate Spencer, să fie descompuse în stări mai simple, chiar, poate, într-un fel de unitate mentală, dar, în orice caz, în stări de spirit, direct si imediat cunoscut de noi Fiecare stare mentală este un "lucru în sine", în timp ce vibrațiile substanței nervoase sunt "imaginile vizuale" pe care le-ar avea un observator dacă aparatul său optic ar putea percepe stările mentale ale altuia Într-un cuvânt, stările mentale sunt realitatea însăși, esența fenomenului de vibrații moleculare ale medularei Conștiința este esența manifestărilor de forță cerebrală, singura accesibilă cunoașterii noastre directe a tuturor forțelor lumii materiale Astfel, de exemplu, "mișcarea" într-un nerv senzorial, ca și nervul însuși, este doar o imagine mentală, un simbol a ceva necunoscut Sunt cunoscute doar sentimentele și alte stări de spirit care apar în același timp Există un proces, un fapt - psihic, nu există nimic de urmat și nimic de transformat Cu ajutorul analizei sale consecvente din punct de vedere logic, după cum crede el, autorul introduce fenomenele mentale în lanțul fenomenelor fizice, iar fenomenele mentale se dovedesc a fi însăși esența unor verigi din acest lanț Aceasta este în armonie cu experiența conștientă a fiecaruia, conform caruia fiecare isi considera propriile sentimente si vointa ca fiind cauza actiunilor sale, si nu ca un simplu "suierat al unei masini cu abur" care nu poate modifica functionarea organismului Nikolai Abrikosov Philosophisehe Studien, herausgegeben von W Wundt, or VII, ttr Wundt Observaţii asupra doctrinei asociaţiilor În cartea a -a deși "regulile metodologice ale lui Locke nu au suficientă claritate și separare", mai puțin sunt ele aceleași reguli care de atunci au fost elaborate și formulate, mult mai distinct și mai clar, dar exact în același spirit și direcție, de către cunoscuți reprezentanți ai acelorași școli psihologice și filozofice cărora avem onoarea să

aparținem Mai precizăm că, întrucât Locke a urmat aceste reguli metodologice, Biblioteca Runiverse Recenzie de carte așa a anticipat "psihologia experimentală științifică modernă bazată pe observație sau experiment" În măsura în care nu a respectat regulile conturate de el, în măsura în care a căzut în diverse, neștiințifice și inaccesibile verificări prin metoda științifică naturală, ipoteze despre suflet ca substanță, originea, proprietățile și activitățile lui; și, de asemenea, a inventat neștiințific principii și forțe înnăscute a priori, susținând că cunoștințele noastre despre ele, obținute prin intuiție, sunt incomparabil mai fiabile și mai înalte decât orice cunoaștere experimentală Toți filozofii menționați mai sus ar putea susține acest discurs cu referiri și indicații la mulți filosofi și psihologi de autor, precum, de exemplu, Hume, Kant, Bain, D S Mill, Spencer, Lewis, Taine, Ribot, Richet etc , și chiar școli întregi, precum, de exemplu, psihologia asociaționistă, școala hegeliană de stânga, neokantianismul, pozitivismul german în general, psihologia fiziologică etc Nu știu ce ar fi răspuns domnul Serebrenikov la acest discurs, dar nu pot să nu recunosc că ar fi avut o bază destul de solidă pentru el în propriile sale poziții, pe care le-am subliniat mai sus și care acum mi-a trezit pronunțată nedumerire · H) Acum, din nou, urmează o nedumerire fără importanță În diferite locuri din cartea sa, domnul Serebrenikov argumentează împotriva părerii unor scriitori că Locke era un senzualist În opinia mea, în această controversă, venerabilul autor are dreptate doar atâta timp cât argumentează împotriva expresiilor extreme ale acestei opinii Dar dacă îl clasificați deja pe Locke cu orice școală și îi lipiți o etichetă, atunci cel mai probabil puteți scrie pe această etichetă: "senzualist" În general, senzualiștii puri nu sunt ușor de găsit, pentru că fiecare senzualis, la fel ca orice pozitivist sau sceptic, nu numai că are tendința de a trece la materialism, dar de multe ori, fără să-și dea seama și chiar să nege, la figurat vorbind, se așează gâtul lui în materialism Totuși, domnul Serebrenikov însuși vorbește pe un alt ton când îl epurează pe Locke de senzaționalism și empirism la sfârșitul celui de-al -lea capitol al cărții sale și când, în ultimul capitol, îl denunță pentru "o înclinație către senzaționalism, utilitarism și materialism " Din acest domeniu Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE * Microfoanele autorului împotriva lui Locke pot fi văzute clar că "înclinarea" a fost destul de abruptă Mi se pare că dorința de a slăbi senzaționalismul lui Locke vine din ideea autorului că era un creștin sincer religios Dar credința creștină - ca să nu mai vorbim de diferitele secte raționaliste protestante (Locke, îmi amintesc, era unitaran), dar chiar și în catolicismul strict dogmatic, susținut de puternica autoritate a bisericii - nu împiedică câtuși de puțin o persoană în filozofie din a fi nu numai senzualist și sceptic, ci (prin dualism), poate și materialist În această privință, pot indica un exemplu remarcabil al duhovnicului Bisericii Catolice, starețul Condillac, care în același timp în filosofie a fost cel mai pur senzualist Încheind cu aceasta observațiile mele, îmi permit să-i doresc venerabilului autor să-și continue activitatea în domeniul științelor filozofice cu aceeași conștiinciozitate, seriozitate și succes cu care a început-o în această lucrare A Kozlov Lloyd Morgan Viața animală și inteligența Londra - p În cercetările psihologice moderne, observațiile asupra vieții mentale a animalelor ocupă un loc foarte important, deoarece oferă material bogat despre stările embrionare ale diferitelor abilități mentale Această zonă a psihologiei a fost până acum puțin dezvoltată Odată cu apariția filozofiei

evoluționiste și a zoopsihologiei, aceasta capătă o semnificație deosebită Evoluţioniştii au trebuit să demonstreze continuitatea dezvoltării mentale de la animale la oameni Cel mai semnificativ reprezentant al școlii evoluționiste ar trebui considerat romani, care au încercat sistematic să demonstreze această idee prin scrierile sale "Dezvoltarea mentală a omului", "Dezvoltarea mentală a animalelor" și "Mintea animalelor" Lucrările sale, în ceea ce privește completitudinea materialului pe care l-a colectat și originalitatea dezvoltării, sunt fără comparație Cartea lui Lloyd Morgan, celebru în literatură pentru scrierile sale: "Biologia animalelor", "Izvoarele conduitei", are scopul de a revizui din nou interpretările date de evoluţionişti în general şi de romani în Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți în special, iar în acest sens lucrarea lui Morgan este de mare interes, deoarece netezește unele dintre extremele teoriei lui Romani Având în vedere dezvoltarea mentală a animalelor, romanii s-au răzvrătit în primul rând împotriva părerii că animalele au cunoștințe doar despre anumite fapte Pentru romani, este cert că ei posedă și idei generice elementare (he-cepte, în contrast cu ideile generale, concepte) Acestea sunt și idei generale, dar doar foarte elementare Ele ocupă, ca să spunem așa, un loc de mijloc între cunoașterea unor lucruri particulare și conceptul în adevăratul sens al cuvântului Pentru romani, dovada existentei acestui gen de constructii mentale este importanta pentru ca in acest fel continuitatea dezvoltarii de la animale la om ar putea fi facuta fara indoiala Ideile noastre generale simple sunt combinații de imagini, create destul de spontan sau fără comparația și abstracția deliberată care sunt necesare pentru departamentele superioare ale activității mentale; se obțin și se creează concepte Morgan constată, de asemenea, că elementul de activitate are o mare importanță în construcțiile mentale: există construcții complet pasive, uneori acordăm o atenție deosebită unor calități și o scoatem în evidență, o luăm în considerare separat, fără a acorda atenție altor calități Acest proces de izolare introduce o caracteristică cu totul specială în construcțiile mentale Dăm nume, dăm simboluri condiționale doar acestor construcții Există trei etape în cunoaștere: i) senzație (senzație),) percepție (percepte) și) concept După cum am văzut, după Romani, între produsele percepției simple și conceptele, există încă idei generale elementare (recepte), ca o verigă intermediară Raționament (Intelligence) Morgan numește capacitatea de a folosi concluziile percepției, iar concluziile din concepte sunt activitate rațională (rațională) Animalele nu au capacitate de distragere a atenției sau de formare de idei abstracte Facultatea de simpla percepție în diferitele sale grade diferă în mod specific de facultatea de a forma concepte Formarea conceptelor este mai mare decât abilitățile unui animal; lumea mentală a omului este în mod specific diferită de lumea mentală a animalelor Mintea lui Morgan determină modul în care capacitatea de a Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE apa din concepte; și din moment ce animalele nu o au, ele sunt în acest sens lipsite de rațiune Capacitatea de distragere a atenției, izolare, începe atunci când începe limbajul Când începe desemnarea, atunci devine posibil să se distingă calitățile; atunci rațiunea se termină și rațiunea începe Astfel, potrivit lui Morgan, se poate trasa o linie de demarcație strictă între rațiune și rațiune În ceea ce priveşte sentimentele animalelor, chiar şi aici evoluţioniştii au încercat să arate că chiar şi sentimente atât de înalte precum cele estetice, morale etc , în stare embrionară pot fi întâlnite în lumea animală Darwin, Spencer, Romans au dat multe exemple pentru a dovedi această propoziție Morgan

analizează exemplele date de acești scriitori pentru a arăta că există o mare parte de antropomorfism în interpretările lor În primul rând, el neagă complet existența unui sens estetic la animale în sensul general acceptat al cuvântului Ceea ce numim simțul estetic al frumosului include un număr mare de elemente complexe de percepție, concepție și emoție Chiar dacă admitem că florile viu colorate, împreună cu nectarul, au fost în principal obiectul dorinței insectelor și că penele strălucitoare, împreună cu puterea sexuală, au fost factori pentru împerecherea predominantă a păsărilor, aceasta, totuși, nu este la fel ca în alegerea plantelor de către insecte sau în împerecherea păsărilor, motivul estetic conștient a avut o importanță decisivă Deși animalele pot fi ocazional atrase de obiecte frumoase, ele nu au simțul estetic al frumuseții Sentimentul de frumusețe este un sentiment abstract Același lucru se poate spune despre etica animalelor Romani afirmă că unele maimuțe și câini antropoizi sunt capabili de "moralitate nedefinită" Morgan obiectează că etica, precum gândirea în concepte și estetică, este dincolo de limita pe care o pot atinge animalele În descrierea sentimentelor animalelor, diverși scriitori cad într-un antropomorfism uimitor "Nu neg", spune Morgan, "că unii germeni ai stărilor emoționale superioare pot fi găsiți la animale Asta nu este mai puțin Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE, când, în explicarea acțiunilor animalelor, folosim termeni precum "remușcare", "simț de dreptate și nedreptate", "idee de dreptate", "tendință de a înșela", "răzbunare", "rușine" etc etc , atunci nu trebuie să uităm că acești termeni pot fi aplicați doar comportamentului uman, că sunt complet saturati de gândire în concepte și că trebuie eliberați în mare măsură de conținutul lor înainte de a putea fi aplicați la nivelul emoțional conștiința animalelor În capitolul despre "obișnuința și instinctele", Morgan vorbește împotriva obiceiului străvechi de a atribui instinctului totul în viața mentală și de a nega complet influența imitației și adaptării raționale Romani subliniază următoarele trăsături distinctive între "acțiuni reflexive" și "instinct" Dacă acțiunile sunt inconștiente, atunci avem de-a face cu un act reflexiv; dacă sunt conștiente, atunci avem de-a face cu instinctul Morgan consideră acest principiu nesatisfăcător; în primul rând, pentru că criteriul conștiinței, datorită naturii sale pur inferențiale, practic nu poate fi aplicat exact; în al doilea rând, aceeași serie de activități pot fi o dată conștiente, altă dată inconștiente; în al treilea rând, multe acțiuni, care sunt în general recunoscute ca acțiuni reflexive, pot fi uneori însoțite de conștiință și apoi trebuie recunoscute ca instincte Întrebările ridicate de Morgan sunt acum subiectul celei mai aprinse discuții din revistele engleze și americane Îl trimitem pe cititorul interesat de aceste întrebări la cartea lui Morgan, care, de altfel, este scrisă într-un mod foarte accesibil E Chelpanov E de Roberty Agnosticisme, essai sur câteva teorii pesimiste ale cunoașterii Ediția a doua Paris VI - p Introducerea și primele două capitole ale acestei noi lucrări a lui M de Roberti au fost deja tipărite, cu foarte mici modificări, în cartea a VIII-a de Întrebări de filosofie și psihologie În trei capitole noi, care sunt pentru prima dată în limba franceză Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE În contextul publicației, autorul evidențiază contradicțiile conceptului de "incognoscibil", care este dat în filosofia evoluționismului de Spencer Autorul reproșează evoluționiștilor englezi faptul că, observând corect legătura "incognoscibilului" modern cu personalitatea centrală a teogoniei și sistemelor metafizice, ei nu au creat nici o psihologie, nici o sociologie a "incognoscibilului" și a modurilor sale

(materie, forțe, mișcări etc) Revenind la antinomiile existenței obiective a timpului și spațiului, divizibilitatea infinită a materiei, existența vidului, autorul insistă asupra necesității unei soluții psihologice a acestor probleme în "psihologia conceptelor generale", întrucât acestea sunt mintale construcțiile și toate construcțiile mentale ar trebui să fie legate de psihologie, ca știință specială, și nu de acele științe din care sunt preluate elementele construcției În mod similar, antinomiile de natură biologică și psihologică - transformarea forței mecanice în senzații și idei și invers, problema începutului și sfârșitului conștiinței, problema sufletului ca substrat al unei secvențe continue de senzații și idei, problema subiectului-obiect și așa mai departe - trebuie să fie decis pe motive biopsihologice și psihologice În opinia lui M de Roberti, "a afirma existenţa incognoscibilului înseamnă a-l nega", întrucât odată ce se ştie că el există, nu mai este "incognoscibil" Deși existența "incognoscibilului" este admisă de majoritatea oamenilor needucați, aceasta nu dovedește nimic, cu excepția faptului că majoritatea nu este familiarizată cu legile care guvernează natura și omul și că ignoranța la oameni precede de obicei cunoașterea Mintea dezvoltată a metafizicii încearcă să unească gândirea și obiectul său; nu reușește și trage concluzii despre diferența fundamentală dintre idee și fapt, gândire și obiectul ei și, în consecință, ajunge la recunoașterea substratului misterios al lumii Între timp, însăși ireductibilitatea gândirii și a lumii exterioare, subiect și obiect, în opinia autorului, este departe de a fi necondiționată Autorul încheie cu încredere în viitorul triumf al științei și sfătuiește mai întâi să infirme rezultatele cercetărilor științifice din ultimele patru secole, iar apoi să ceară renașterea cultului "incognoscibilului" Acestea sunt, în termeni generali, opiniile autorului Multe dintre ele sunt foarte controversate Ocolește prea ușor travaliul Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE caracteristici ale analizei psihologice, este prea ușor pentru el nu-Eu (mișcarea externă) "trece" mai întâi în procesele mentale inconștiente, apoi în conștiință, în Eu Ol' "tranziție" nu explică nimic aici Deși autorul spune într-un loc că el recunoaște "o diferență urgentă, necesară, importantă între idee și fapt", între subiect și obiect, cum să înțelegem atunci afirmația sa că "în viziunea unui fiziolog, eu sunt în întregime redus la" ¿-l? " Mai mult, el nu spune nimic despre energia psihică originară recunoscută de psihologii moderni și consideră, după cum se vede din unele expresii, spiritul ca un depozit mecanic, un receptor pasiv al mișcărilor venite din mediul exterior În ceea ce privește întrebarea "incognoscibilului", atunci, desigur, este foarte bine și util în vremea noastră să luptăm peste tot împotriva pesimismului și, în consecință, în domeniul cunoașterii; este util și necesar să întărim și să inspirăm credința în cunoaștere, în știința strictă și exactă Dar este cu adevărat posibil să spunem că limitele cunoașterii sunt nelimitate, că nu există nimic inaccesibil cunoașterii? Nu este domeniul științei delimitat de limitele experienței noastre? Cunoașterea umană este condiționată și limitată, - limitată, în primul rând, de imperfecțiunea organelor noastre de percepție, apoi de condițiile existente și de natura atât a subiectului, cât și a obiectului; atunci, cunoștințele noastre sunt limitate în timp, în spațiu, limitate de alte fenomene ale spiritului nostru etc , etc În cele din urmă, putem pune mental ceea ce este supus experienței noastre în astfel de poziții, pentru cunoașterea cărora nu avem noi nu au experiență; va fi din nou incognoscibilul și nu numai necunoscutul Deci, există întrebări care sunt în esență de nerezolvat,

adică nu este susceptibil de reducere la datele experienței, ceea ce înseamnă că există și "incognoscibilul" V Ivanovski Iosif Pachoeky Metoda de clasificare și unitatea științelor Kiev , pagini Pentru a dezvolta o viziune corectă asupra lumii, potrivit autorului acestei cărți, este necesar să fii familiarizat cu corelarea fenomenelor și cu corelarea învățăturilor despre aceste fenomene, adică științe Dezvoltarea metodelor de clasificare a acestor ultimi autori şi Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE, a ales o temă pentru lucrarea sa Analizând critic clasificarea științelor de către Comte și Spencer, el ajunge la concluzia că ambele clasificări sunt într-o anumită măsură unilaterale: în timp ce Comte a pornit de la principiul generalității obiective, Spencer și-a concentrat toată atenția asupra generalității subiective Însă clasificarea științelor trebuie să satisfacă condițiile atât ale generalității obiective, cât și ale subiectivelor Ca sistematizare a fenomenelor simbolizate, ea trebuie să corespundă dependenței obiective a acestora din urmă între ele, adică trebuie să se bazeze pe evoluția fenomenelor; pe de altă parte, ea, ca sistematizare a conceptelor, trebuie să se bazeze pe evoluția acestora din urmă, adică pe dezvoltarea unor învățături abstracte din cele concrete Împărțind științele în abstracte și concrete, autorul recunoaște însă această împărțire ca fiind artificială, întrucât de la conceptul cel mai concret la cel mai abstract trecem printr-o serie întreagă de concepte tranzitorii Ca posibilitate, toate științele generale sunt la fel de abstracte, deși de fapt cele mai simple sunt în prezent mai abstracte decât cele mai complexe, în care elementul "științific" abstract este temporar înlocuit de ipoteze și metafizică În plus, autorul subliniază că științele, ca și fenomenele, nu pot fi aranjate într-un rând liniar, deoarece acest lucru nu ar indica faptul compatibilității dezvoltării lor și că, prin urmare, este posibil să se reprezinte clasificarea "schematic" numai sub forma unui corp spaţial Pe baza doctrinei unității fenomenelor (monism) și a dezvoltării unor fenomene mai complexe din altele mai simple (evoluționism), el alege conul ca atare schemă La suprafața acestui con se află cele mai concrete științe, sau mai bine zis materialul pentru ele, istoria și geografia, care, ca posibilitate, sunt atotcuprinzătoare Urmează apoi științele concrete: matematică (beton), astronomie (beton), mineralogie, meteorologie, botanică și zoologie, antropologie și etnografie; după rezumat: matematică, mecanică, fizică și chimie, biologie și psihologie cu etică și sociologie; tot mai aproape de mijloc sunt departamentele filozofice ale științelor abstracte; însăşi axa conului este ocupată de filozofie în general, ca doctrină cuprinzătoare O astfel de aranjare a științelor va satisface, în opinia autorului, ca o condiție Întrebări de filosofie, KN IJ Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE generalitatea obiectivă, în direcția de la vârf la bază (generalitate descrescătoare), și condiția de generalitate logică sau subiectivă, de la suprafața conului la axa acestuia În plus, generalitatea subiectivă scade în direcția de sus în jos, dar aceasta are doar o valoare temporară, din moment ce chiar și cele mai complexe științe pot fi la fel de abstracte ca și matematica În anexa lucrării sale, autorul oferă o expunere detaliată a clasificării pozitiv-evolutive a științelor de către N Groth, al cărui avantaj principal îl vede în recunoașterea necesității de a combina două principii: obiectiv (extrospectiv) și subiectivă (introspectivă) Rezumând întreaga sa cercetare, el spune: "întreaga noastră lucrare este mai degrabă un rezumat decât un eseu terminat", și nu putem decât să fii de acord cu aceasta, deoarece multe întrebări foarte importante au fost atinse de

el prea scurt Așa sunt, de exemplu, întrebări despre poziția logicii în sistemul general de cunoaștere, despre locul ce revine științelor normative în general în domeniul acestora din urmă, despre relația reciprocă dintre etică, logică și psihologie etc O discuție mai detaliată a acestor întrebări și a multor alte întrebări nu numai că nu l-ar duce pe autor "prea mult dincolo" de sarcina sa, după cum crede el, ci, dimpotrivă, ar contribui, după cum ni se pare, la o soluție mai reușită a aceasta K Wentzel A Ganser Die Freiheit des Willens, die Moral und das UbeL Eine philosophische Abhandlung Graz p (Liberul arbitru, moralitate și rău) Perspectiva dezvoltată în acest pamflet este foarte curioasă Esența sa poate fi exprimată în câteva cuvinte - Toate fenomenele lumii pornesc dintr-un singur principiu Acest principiu este "voința inteligentă", pentru că ceva ce ar trebui să fie trebuie să-și dorească și el să fie Prin urmare, principiul lumii are două atribute principale - inteligența și voința Obiectul care ar putea fi obiectul voinței în principiul lumii, luat fără a se ține seama, ar fi doar o reprezentare a lui însuși Acest tip de ființă , - ca o conștiință a identității cu sine, yari Biblioteca Runiverse RECENZIE carte în toate împrejurările ar fi lipsit de sens Între timp, ceva care vrea și poate fi, poate dori să fie într-o singură stare satisfăcătoare, altfel "dorința" să fie nu ar avea nicio semnificație pe care să o putem înțelege În această împrejurare se află secretul universului: principiul lumii iese din autocontemplarea pasivă și creează o multitudine de indivizi spiritualizați Acest principiu este liber, deoarece poartă în sine condițiile existenței sale Plecând de la principiul liber, crearea unei multitudini trebuie să fie un act liber, motiv pentru care libertatea trebuie să se manifeste într-un fel sau altul în procesul mondial de dezvoltare "Deoarece principiul lumii, fiind unul veșnic, a ales formele spațiului și timpului și a creat mulțimea, atunci în fiecare ființă individuală trebuie să existe o particulă a celui veșnic și, în consecință, o particulă a acelei libertăți pe care principiul o are ca astfel" (hb) Principiul lumii este, de asemenea, "real și singurul izvor al moralității", deoarece este inerent dorinței de bunătate absolută de la început Răul în lume vine împotriva voinței ființei supreme, fiind rezultatul inevitabil al dezvoltării voinței individuale, străduința spre bine este înecată de afluxul multor idei care dau naștere la nemoderare în dorințe Concepția declarată a lumii, care privește în principal una dintre cele mai importante și mai dificile probleme ale filosofiei, merită o atenție atentă În primul rând, este izbitor că în rezolvarea acestei probleme autorul folosește exclusiv metoda deductivă logică Ideea unui principiu mondial este postulată în mod arbitrar, căruia îi sunt atribuite atributele adecvate, iar apoi din această idee totul este dedus pur silogistic Această tehnică se explică, pe de o parte, prin opinia autorului că liberul arbitru este o problemă specific filozofică, și nu în primul rând și în primul rând psihologică, pe de altă parte, prin concepția sa și mai restrânsă că "filozofia în toate formele și ramificațiile ei poate fie numai logic" (?o) Între timp, sigur? că o problemă atât de complexă precum liberul arbitru nu poate fi rezolvată corect și complet printr-o singură metodă dialectică pe baza unor construcții pur logice Pe baza unor premise ipotetice complet arbitrare, autorul încearcă Biblioteca "Runivers" G RECENZIE DE CARTE pentru a ne arăta că voinţa în individ nu poate fi neliberă Între timp, întrebarea nu este dacă voința umană poate și ar trebui * să fie liberă, ci dacă este într-adevăr liberă, iar pentru a rezolva acest lucru - atunci întrebarea principală trebuie să încep cu o analiză

critică a faptelor date în realitatea empirică Individul este manifestarea creatoare a principiului lumii, în esență întotdeauna liber și bun; sufletul individului este o "particulă" încarnată a acestui principiu; prin urmare, trebuie să fie întotdeauna în esență gratuită Iată cadrul logic al teoriei autorului Totul aici de la început până la sfârșit este fie nefondat, fie de-a dreptul fals Presupunerea de bază este că principiul lumii, singur cu el însuși, cufundat în autocontemplarea, ar fi supus chinurilor lui Tantal; dar de ce este așa nu este deloc clar pentru autor Presupunerea este sugerată autorului, evident, printr-o simplă analogie, construită pe ideea unei persoane care, într-un fel sau altul, experimentează suferința singurătății Nu este, totuși, prea îndrăzneț să extindem la ființa superioară sentimentele și stările inerente omului, cunoscute nouă doar din experiența personală și din observație? Dacă ființa absolută singură cu ea însăși nu găsește satisfacție, atunci de ce se poate crede că această satisfacție va fi obținută de el în procesul universului, care, ca act creator, ieșind în întregime din adâncurile minții sale, nu adaugă ceva nou la conținutul acestuia din urmă, nu îl îmbogățește cu noi reprezentări, ci realizează doar reprezentările care au fost de la început? În cele din urmă, "cea mai dificilă", după însuși autorul, problema filosofiei sub condeiul lui este rezolvată foarte simplu și ușor: trebuie doar să presupunem că natura divină este în esență identică cu a noastră; - iar teoria filozofică pregătit de Dumnezeu de dragul mulțumirii de sine creează indivizi, punând în ei o "particulă" a spiritului său liber și, prin urmare, voința umană, care se manifestă, ca întreaga lume observabilă, sub formele cauzalității, este în esență liberă Dar întrebarea este: ce valoare filosofică poate "a avea o teorie care ignoră interpretarea critică a faptelor vieții, bazată pe ceea ce în sine necesită dovezi? Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Dar teoria autorului nu rezistă în esență criticii și, în același timp, nu strălucește de originalitate Pentru a nu merge departe pentru un exemplu, voi indica lucrarea lui N Ya Grot (Proceedings of Psych General, numărul III), în care se exprimă exact aceeași idee de bază: o particulă a acelei libere voințe universale , care decide singură dacă să fie sau să nu fie" ( ) Concluziile ulterioare ale autorului, pornind de la același principiu de bază, sunt la fel de insuportabile Răul care domnește în lume este o simplă "posibilitate" și nu o necesitate transcendentală Dar dacă în principiul lumii de la început există o atracție pură pentru bine, iar răul în procesul de dezvoltare apare ca din întâmplare, indiferent de voința sa, atunci urmează unul din două lucruri: fie că principiul lumii nu este atotputernic , are o voință limitată, sau acel rău, toată suferința noastră este într-un fel sau altul necesară pentru satisfacerea sa deplină Să lupți pentru bunătatea pură și să îngădui cel mai mare, nemăsurat rău, astfel încât apoi să dispară de la sine, așa cum a venit, pentru ceea ce - nu se știe - nu este acesta un semn clar de slăbiciune sau voință, sau principiu, sau ambele împreună? Nefiind obiectul străduirii directe a principiului, răul vărsat în lume cu o mână generoasă impune însă o pată întunecată întregului proces de dezvoltare, făcându-i pe mulți să se îndoiască de oportunitatea lui Logica "transcendentală" a autorului ne conduce la astfel de concluzii, dar caracterizează ele o filozofie sănătoasă și cu adevărat logică? A Bao Cu privire la problema originii și naturii adevărurilor matematice (Despre cartea lui Λ Lopatin: Probleme pozitive ale filosofiei Partea a doua M) În cartea domnului Lopatin, printre alte întrebări filozofice de bază, este luată în considerare și problema originii și naturii

adevărurilor matematice Autorul refuză să recunoască caracterul inductiv al acestor adevăruri Dar faptul că Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE el înțelege prin însuși cuvântul "inducție" nu este în întregime clar și corespunde utilizării obișnuite a acestui cuvânt Astfel, de exemplu, oriunde avem de-a face cu o ipoteză, noi, în opinia domnului Lopatin, nu mai avem de-a face cu inducția: aici intră în joc abilitățile noastre a priori Între timp, conform utilizării generale a cuvântului "inducție", judecățile inductive înseamnă nu numai o indicație a ceea ce este dat direct în acest sau acel fapt, ci și diverse feluri de conjecturi, presupuneri, ipoteze care apar pe baza acestor fapte , precum și concluziile private, deduse din asemenea prevederi Mintea noastră inductivă, judecând după sensul care este atașat de obicei acestui cuvânt, este o fabrică în care printr-o poartă - sentimentele noastre - este adusă sub formă de senzații materie primă, prin altele se obțin diverse produse din acest material - ideile noastre, concluzii, generalizări și etc În interiorul unei astfel de fabrici funcționează diverse, încă necunoscute pe deplin nouă, mecanisme, care prelucrează materia primă în aceste sau alte produse Cu toate acestea, aceste mașini nu adaugă absolut nimic la conținutul dat de simțuri; sub influența lor, apar doar modificări de formă, rearanjare, descompunere și noi combinații ale diferitelor părți ale materiei prime Aici există creativitate, dar creativitatea este pur, ca să spunem așa, psihomecanică Metafizicii ne privesc altfel mintea Potrivit opiniilor lor, abilitățile noastre spirituale nu numai că modelează și regrupează aceste sentimente, ci și pun ceva al lor în ele, trăgând acest ceva din conținutul original al esenței lor eterne, extra-spațiale și atemporale Este posibil, așa cum cred metafizicienii, să avem astfel de idei pentru care nu există material sensibil în experiența noastră personală și nu ar fi putut fi în experiența strămoșilor noștri cei mai îndepărtați moșteniți de noi * În consecință, întrebarea naturii adevărurilor matematice trebuie pusă mai clar, și anume sub această formă: pot fi explicate propozițiile matematice prin procese de natură pur psihomecanică? Îmi voi permite să exprim câteva considerații pe această temă, nu atât obiecții la teoria respectului Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Mago al autorului "Probleme pozitive ale filosofiei", cât de simplu având în vedere însăși explicația problemei Mă flatez că domnul Lopatin nu va refuza să semnaleze gafele și erorile care ar putea apărea în raționamentul meu, ca nespecialist în chestiuni filozofice Unul dintre cele mai puternice motive invocate pentru originea a priori a adevărurilor matematice este că aceste adevăruri au o universalitate și o necesitate pe care adevărurile extrase din experiență nu o au Ne putem imagina că unele legi ale naturii se vor schimba, dar nu ne putem imagina că X devine egal cu , sau suma unghiurilor unui triunghi încetează să mai fie egală cu două unghiuri drepte Să vedem, însă, de unde această universalitate și necesitate? Să ne întoarcem în primul rând la adevărurile matematicii pure, lăsând deocamdată geometria, ca știință aplicată În același timp, la fel ca domnul Lopatin, nu voi depăși limitele cunoștințelor matematice generale și mă voi limita la aritmetică și algebră generală Aici toate acțiunile sunt reduse fie la așa-numitele primele patru acțiuni - adunare, scădere, înmulțire și împărțire, fie la compilare după formule date, care, de exemplu, este înmulțirea algebrică La rândul său, înmulțirea (aritmetica) nu este altceva decât adunare repetată, împărțirea se reduce la scădere Adunarea și scăderea sunt în esență două laturi ale aceleiași acțiuni: într-unul, prin mai mulți termeni, se găsește suma lor, în cealaltă, prin suma și un

termen, există altul Astfel, pentru a afla ce sunt operațiile aritmetice și algebrice, este suficient să luăm în considerare care este esența adunării și de ce -|- întotdeauna = și, de asemenea, să luăm în considerare ce compoziție după formule date ' Adunarea (precum și scăderea) nu este, practic, altceva decât o simplă numărare, un număr cunoscut de unități fiind notat printr-un nume sau semn convențional Capacitatea de a număra nu este altceva decât capacitatea de a distinge și se dezvoltă doar încetul cu încetul, în legătură cu creșterea experienței, Tn este excelent dovedit de copii și chiar mai mulți sălbatici, dintre care unii nu pot număra mai mult Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE numărul degetelor de pe mâini Cu o astfel de numărare, desemnăm în mod convențional ι-pi prin cuvântul sau semnul , i-pi-ji prin cuvântul sau semnul z etc Acest lucru este deosebit de clar în operațiile algebrice Acolo ne întâlnim constant cu astfel de expresii: notăm afbfcJd prin η etc În ceea ce privește compilarea după aceste formule, este evident că acesta este un proces pur mecanic, iar formulele în sine sunt obținute în cele din urmă prin primele patru acțiuni și aceste acțiuni nu sunt produse efectiv, ci doar notate, ca în multe alte operații matematice Toate operațiile matematice superioare nu sunt, în cele din urmă, altceva decât numărare simplificată Necesitatea și universalitatea unor astfel de adevăruri este pur și simplu - pe - pur și simplu respectarea acelei reguli practice pe care odată ce am numit ceva printr-un anumit cuvânt convențional, atunci prin acest cuvânt trebuie să continui să numesc chiar acest lucru, și nu altceva Oricât de complicat ar fi calculul, în orice ceață mistică ar putea apărea calculele complicate ale unui matematician, nu este mai puțin decât doar o relatare și nici abilități creative a priori, * țesând adevăruri lumii din adâncurile misterioase ale spiritului, sunt necesare pentru aceasta Există propoziții matematice care nu sunt rezultatul unei relatări, dar iau în considerare forma generală a formulelor cunoscute Dar aceste propoziții sunt fără îndoială de origine empirică Așa, de exemplu Legea binomială a lui Newton, unde se demonstrează direct prin încercare că dacă este valabilă pentru η binoame, atunci va fi valabilă pentru pC-i Se spune că Newton însuși a găsit teorema binomului prin inducție, ridicând binomul succesiv la un anumit număr de puteri și comparând aceste puteri una cu alta, până când a descoperit dependența unei formule algebrice de orice grad de exponent a acelei puteri și pe cei doi termeni ai binomului Astfel, deși adevărurile pur matematice sunt deopotrivă universale și necesare, totuși, trebuie să le recunoaștem natura a priori și să le reducem la un fel de metafizic, așa cum spune domnul Lopatin, cognoscibile "nu este nevoie" Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Poate că au o natură a priori a adevărului geometriei, obținut prin reflexii logice, pornind de la concepte geometrice? De fapt, nici linii absolut drepte, nici triunghiuri în care suma unghiurilor ar fi exact egală cu două drepte, nici cercuri în care toate razele ar fi exact egale între ele etc , nu avem în natură De unde astfel de concepte? Într-unul dintre articolele mele, despre relația dintre știință și filozofie, mi-am exprimat deja părerea despre acest subiect Dacă nu avem figuri geometrice în natură, atunci avem acelea care se apropie mai mult sau mai puțin de ele Figurile geometrice sunt limitele pentru astfel de figuri naturale Am mai subliniat că limite sau tipuri similare ne formăm nu numai în geometrie, ci și în alte domenii ale cunoașterii Deci, de exemplu, speciile zoologice, genurile etc , nu sunt altceva decât limite similare Multe legi fizice și chimice sunt de natură limitativă Cu

asta, din câte știu, domnul Lopatin este de acord Pentru a explica apariția unor astfel de concepte, trebuie să admitem procese speciale, într-un fel creative, în care se vede idealul, limita sau tipul spre care tind lucrurile Nu este greu de văzut în ce constau astfel de procese Ele constau, cel puțin în matematică, în respingerea diferențelor mărunte și impermanente Deci, de exemplu, razele cercurilor care există efectiv nu sunt egale Dar diferența dintre ele este volubilă și nesemnificativă Avem ideea inexistenței unei astfel de diferențe și de aici se naște ideea unui cerc matematic Este greu de crezut că vreo facultate a priori a fost implicată aici, deși nu adaugă absolut nimic în sine, ci se limitează doar la abstractizarea diferențelor mărunte și inconstante Se pare că avem aici un proces pur psihomecanic Poate chiar și aici întreaga chestiune se reduce la caracteristicile fiziologice și anatomice ale aparatului nostru senzorial În urmă cu aproximativ doi ani, N I Shishkin, în rezumatul său citit la o reuniune a Societății de Psihologie, a subliniat că principala lege psihofizică, legea lui Weber, care exprimă dependența senzației de magnitudinea iritației, are un caracter nu continuu, ci intermitent, adică Biblioteca Runiverse RECENZIE carte aceleiași senzații corespund unor stimuli care diferă între ei cu mai puțin de o anumită cantitate Această lege psihofiziologică, evident, trebuie să aibă o bază în structura anatomică a centrilor nervoși și se poate ca ea să stea la baza capacității noastre de a ne construi limite În orice caz, dacă există chiar și cea mai mică posibilitate de a explica apariția conceptelor ultime într-un mod natural, nu ar trebui să se recurgă la niciun factor metafizic L M Lopatin vorbește, însă, nu atât despre originea conceptelor matematice, cât despre originea concluziilor matematice Dar în ceea ce privește deducțiile geometrice, ele nu sunt altceva decât o dezvăluire a conținutului conceptelor geometrice: nu există nimic în deducțiile geometrice care să nu fie conținut în însăși definițiile - așa este cel puțin idealul geometriei Teoremele geometrice sunt universale și necesare numai pentru că sunt expresii ale aceleiași legi logice de bază a identității și contradicției Pentru ca orice teoremă geometrică să fie vreodată greșită, definițiile geometrice de bază din care rezultă trebuie să se schimbe Deoarece am convenit că spațiul delimitat de trei drepte care se intersectează reciproc se numește triunghi, că unghiurile adiacente egale se numesc drepte etc , atunci a spune în continuare că suma unghiurilor dintr-un triunghi nu este egală cu două drepte înseamnă a spune că unghiurile adiacente egale nu sunt unghiuri drepte sau că pot exista mai mult de trei unghiuri într-un triunghi etc , i e încalcă legea identității Nu este nevoie să se recurgă la nicio facultăți a priori în acest fel, decât dacă toate judecățile deductive sunt numite a priori, chiar dacă sunt făcute din concepte și propoziții obținute prin experiență și observație Adevărat, atunci când în științele naturii, prin deducție din legi obținute anterior, tragem concluzii despre proprietățile unui obiect sau fenomen nou, atunci concluzia noastră, până când se verifică prin experiență și observație, este doar mai mult sau mai puțin probabilă, în timp ce concluziile verificarea experimentală a geometriei nu este necesară Dar acest lucru nu depinde deloc de faptul că suntem activi în primul caz Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE abilități psihomecanice, în a doua a priori, dar din însăși natura pozițiilor inițiale În primul caz, se deduce dintr-o lege mai mult sau mai puțin probabilă, în al doilea dintr-o definiție odată stabilită pentru totdeauna Prin urmare, în primul caz, concluzia va fi doar probabilă, în al doilea, de încredere Procesul deducției în sine

este exact același în ambele cazuri Nu este nimic de spus despre faptul că, întrucât conceptele geometrice de bază sunt conceptele de limită, iar concluziile geometrice capătă un caracter de limită și pot fi verificate în realitate doar în măsura în care, în general, fenomenele existente cu adevărat iar lucrurile pot corespunde tipurilor lor Astfel, participarea la propozițiile matematice a oricăror alte abilități și procese, altele decât cele psihomecanice, este îndoielnică și ar fi foarte de dorit ca domnul Lopatin să supună problema naturii matematicii unei discuții tocmai din acest punct de vedere și nu din partea inductanţei sale în acel sens pe care o ataşează acestui cuvânt Nick Ivantsov Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică, Sesiune anuală închisă (LXXXVI) ianuarie Întâlnirea a avut loc sub președinția lui N A Zverev cu secretarul HA Ivantsov în prezența a membri titulari și a membrilor concurenți Conform protocolului ședinței de urgență anterioare din ianuarie , președintele a raportat Societății că deputația aleasă la ultima ședință a adus la timp felicitări în numele Societății, d V I Gerye cu ocazia împlinirii a treizeci de ani de la calitatea sa de profesor Președintele a raportat Societății că N< Ya Grot, la cererea adresată lui în numele întregii Societăți, de a nu demisiona de la titlul de președinte, a răspuns cu o scrisoare într-un sens favorabil Societății Citiți procesul-verbal al ședinței Consiliului din decembrie Citiți procesul-verbal al ședinței Consiliului din ianuarie La ședință au participat: N A Zverev, L M Lopatin, N A Ivantsov, V P Preobrazhensky, I, N Kolubovsky, S S Korsakov și Ή A, Abrikosov, După ce a revizuit lista membrilor Societății, Consiliul, pe baza § din Cartă, a considerat necesar să propună Societății ca dintre membrii titulari și dintre membrii concurenți să fie considerați pensionari S-a decis să nu se aplice temporar paragraful menționat mai sus persoanelor care sunt afiliate la Universitatea din Moscova, precum și membrilor din alte orașe Având în vedere caracterul vag al § din Cartă, referitor la procedura de înscriere a membrilor concurențiali, Consiliul a considerat necesar Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ propunem Societății să decidă, pe baza § din Statut, sub forma unei explicații și dezvoltări a § , ca de acum înainte persoanele care doresc să se alăture numărului de membri concurenti să fie supuse votării în Consiliul Societate Pe baza paragrafului din termenii publicării revistei "Întrebări de filosofie și psihologie", adoptat de Societate în ședința din decembrie , Consiliul a aprobat "Regulile pentru conducerea comitetului editorial la revista Questions of Philosophy and Psychology " Societatea a acceptat toate propunerile Consiliului Programul ședinței publice anuale a fost aprobat Şedinţa a fost suspendată la / oră vech Adunarea anuală solemnă (LXXXVII) din ianuarie Întâlnirea a fost deschisă la ora */ în sala de adunări a universității sub președinția lui N A Zverev cu secretarul N A Ivantsov, în prezența a de membri titulari, membri concurenți și un public numeros Secretarul a citit: Scurt raport despre activitățile Societății de Psihologie din Moscova pentru perioada ianuarie până la ianuarie Consiliul Societății pentru anul trecut a fost format din următoarele persoane: președintele N Ya N A Abrikosov, candidatul său S S Korsakov, bibliotecar și redactor permanent al Proceedings of Society of V P Preobrazhensky La sfârșitul anului trecut, N Ya Grot se considera obligat de cursul evenimentelor să renunțe la titlul de președinte al Societății Apreciind foarte mult meritele sale și având deplină încredere în acțiunile sale, Societatea de Psihologie, în ședința sa din ianuarie, în componența a de membri titulari, a decis în unanimitate să-i ceară lui N Ya Grot să continue

să conducă activitățile Societății în calitate de președinte Grot a răspuns la apelul Societății cu un acord scris, astfel încât în nici un Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ în primul an de existenţă, Societatea intră cu componenţa anterioară a Biroului În componența Societății au avut loc următoarele modificări: a) A A Kozlov, Vl S Solovyov, P G, Redki n, I M Sechenov și B N Chicherin; b) persoane au fost realese în numărul membrilor titulari; c) persoane s-au alăturat din nou la numărul de membri concurenţiali: d) au părăsit membrii de onoare din cauza decesului persoane au părăsit membrii şi dintre concurenţi Astfel, în prezent Societatea este formată din membri de onoare, membri activi (inclusiv membri activi) membri fondatori), de membri concurenți și membri corespondenți Activitățile Societății au fost exprimate în principal prin citirea și discutarea rezumatelor în cadrul întâlnirilor; au avut loc dintre toate întâlnirile în anul de raportare, iar în ele au fost raportate și discutate următoarele rezumate: A Kalenova "Doctrina lui Schiller despre frumusețe și sentiment estetic" V A Goltseva "Ideale și realitate" H N Bazhenova "Regiunea și limitele sugestiei" N I Shishkina "Despre psihologia matematică" Vl S Solovyov "Idealuri și idoli" E Astafieva "Despre valoarea vieţii" TS N Wentzel "Moralul vieții și idealul liber" J Grota pe jurnalul nou apărut: Annales des sciences psychiques, recueil d'observations et d'expériences V Preobrazhensky "Despre iluziile percepției: iluzii de mărime, formă, distanță, puterea luminii și a culorii Ipotezele viziunii cromatice ale lui Helmholtz și Goering K N Wentzelya "Critica doctrinei etice a lui Guyot" A Ivantsova "T G Huxley ca reprezentant al viziunii științifice moderne asupra lumii E I Chelpanova "Despre percepția spațiului" Vl, S Solovieva "Despre cauzele declinului perspectivei lumii medievale" , £ Astafiev "Pe criteriul necondiționat al moralității" Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ V A Goltseva "Ideea de dreptate în operele gânditorilor francezi din secolul al XIX-lea" P E Astafieva "Despre atitudinea diferită a gândirii față de subiectul său în credință și cunoaștere" Societatea a publicat cea de-a V-a ediție a Lucrărilor sale, care a fost întocmită de "Etica lui Spinoza" tradusă de N A Ivantsov Cu toate acestea, cu participarea Societății, publicarea revistei "Întrebări de filozofie și psihologie" sub conducerea prof N Ya Grota În ultimul an, Premiul L A Stolypin a fost acordat pe tema "O examinare critică a învățăturilor lui O Comte despre coincidența naturală a legilor primitive ale naturii anorganice și a legilor de bază ale vieții organice și asupra efortului tuturor reală cunoașterea unei persoane spre unitatea logică și științifică" Pentru acordare au fost depuse trei eseuri, pentru care a fost aleasă o comisie specială de către Societate, formată din președintele Societății N Ya Grot, N V Bugaev, N A Ivantsov, L M Lopatin și V P Preobrazhensky Comisia a acordat jumătate din premiu în valoare de de ruble pentru un eseu sub deviza C'E\" καί πολλά cu titlul "Filosofia pozitivă și unitatea științei", al cărui autor, la deschiderea plicului, a fost membru de onoare al Societății B N Chicherin Alte două lucrări au fost recunoscute ca nu merită nici premiul, nici o parte din acesta Conform termenilor de atribuire, partea rămasă (i ooo r) a fost lăsată de comun acord cu donatorul subiectului vechi Fondurile Companiei în ultimul an au fost in urmatoarea pozitie: Pe parcursul anului a primit: Contribuțiile membrilor activi " 'membrii concurenti Indemnizatie de la universitate Vândut de Societatea Muncii pentru , % din capitalul Societății , , Consumat: Pentru publicarea celui de-al V-lea număr al Lucrărilor Societății , " şedinţe ale Societăţii Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA

PSIHOLOGICĂ Pentru articole de papetărie, poștă, premii, anunțuri, re- scârțâit și așa mai departe, cheltuieli ^ - Tipărirea antetului etc , , ' ^ A fost eliberat un premiu din capitala D A Stolypin B N Chicherin Pentru ianuarie rămâne: Capital D A Stolypin eua " Societăţi Total , În aceeași întâlnire, dr A A Kornilov a citit rezumatul: "Despre structura vorbirii umane" D ch carte, S N Trubetskoy a citit rezumatul: "Despre contradicțiile în filosofie" *) Întâlnirea a fost închisă la ora zi Închis (LXXXVIII) ședința din februarie Întâlnirea a avut loc sub președinția lui N A Zverev cu secretarul N A Ivantsov în prezența a de membri titulari și a membri concurenți D ch N A Ivantsov a făcut un raport: "Problema existenței lumii exterioare" Esența raportului este rezumată de autor în următoarele cuvinte: "Noi ne cunoaștem direct doar senzațiile și este imposibil să dovedim că lucrurile din afara noastră le corespund Astfel problema existenței lumii exterioare este teoretic insolubilă Adevărat, ei încearcă să o rezolve pe baza conceptului de cauzalitate, spunând că senzațiile noastre trebuie să aibă un anumit motiv, iar un astfel de motiv sunt lucrurile din afara noastră Cu toate acestea, este imposibil să demonstrez că cauzalitatea nu este viziunea mea personală, una dintre formele minții mele sau un termen convențional pentru relațiile cunoscute dintre fenomenele care îmi apar, ci are un loc în lumea din afara mea Pentru a face acest lucru, ar fi necesar mai întâi să demonstrez că această lume în sine nu este doar ideea mea, *) Ambele rezumate într-o formă revizuită ar trebui să fie publicate în cărțile următoare "Probleme de filosofie" * '· Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ dar există în afară de acesta din urmă, în afara mea, și numai atunci ridică întrebarea dacă relațiile cauzale au loc în ea Dar deși astfel nu cunoaștem existența obiectivă a lumii din afara noastră, totuși toți credem în ea Este convingerea noastră de bază, care stă la baza tuturor celorlalte convingeri Rămâne să examinăm temeiurile pe care se întemeiază o astfel de convingere O astfel de bază stă în asemănarea completă a celorlalți oameni pe care îi simțim cu noi înșine Pe baza acestei asemănări, noi, ghidați de analogie, le atribuim aceeași existență pe care o simțim direct în noi înșine Nu mai este greu să treci de la recunoașterea realității obiective a altei persoane la recunoașterea realității întregii lumi exterioare, iar acest lucru se poate face în mai multe moduri, întărindu-se reciproc Pe baza analogiei, însă, putem trage o concluzie care este doar probabilă, dar deloc sigură Probabilitatea ipotezei existenței reale a lumii exterioare devine cu atât mai puternică, cu atât această ipoteză se dovedește a fi mai fructuoasă Nu sunt multe de spus despre rodnicia ipotezei existenței obiective a lumii exterioare, pentru că ea este sub ochii tuturor Toate acele concluzii care se fac pe baza acesteia cu privire la o persoană, i e noi înșine și tocmai originea și dezvoltarea senzațiilor noastre și a altor stări de conștiință sunt rezultatele acesteia După ce am recunoscut lumea exterioară ca existentă, vedem direct că ea devine odată cu senzațiile noastre despre ea în relație cu cauză și efect, iar acest lucru ne dă dreptul de a concluziona că cauzalitatea are un sens obiectiv Sensul principal al abstractului poate fi formulat în cuvinte foarte scurte: crezând în altă persoană ca noi, credem în lumea exterioară Astfel, o altă persoană, externă nouă, este o verigă de legătură între noi înșine și lumea exterioară, iar prin el viața noastră mentală se contopește cu viața materială a lumii într-un întreg inseparabil O astfel de cale nu este o cale sigură, ci doar mai mult sau mai puțin probabilă Cu toate acestea, este mai simplu decât altele și duce mai aproape de obiectiv *) Raportul original ar trebui să fie

publicat în revista Questions of Philosophy Întrebări de filosofie, carte ́O Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Procesele-verbale ale ședințelor din și ianuarie au fost aprobate Președintele a raportat că S V Serikov și N I Mazarovici au fost aleși ca membri concurenți în Consiliul Societății G A Rachinsky și rectorul Academiei Teologice din Moscova, arhimandritul Anthony, au fost aleși ca membri cu drepturi depline ai Societății, Având în vedere faptul că D A Stolypin nu a fost de acord cu nicio modificare a subiectului pentru eseul pentru premiul stabilit de el (iooo ruble), subiectul a fost lăsat pe același Societății a fost prezentată cu o nouă listă tipărită a membrilor Societății Au fost dezbateri despre raportul lui N A Ivantsov A A Tokarsky a remarcat că vorbitorul exagerează importanța altei persoane în construcția lumii exterioare Cealaltă persoană de aici are doar o valoare corectivă, dar pentru a recunoaște o astfel de valoare pentru el, trebuie să-i recunoști deja existența, adică, să revenim la vechea cale pe care am mers până acum, dovedind totodată existența lumii exterioare Ca răspuns la aceasta, vorbitorul s-a referit, printre altele, la faptul că la un copil ideea de lume exterioară se formează mult mai devreme decât conceptul de cauzalitate, ceea ce îi confirmă punctul de vedere, precum și la faptul că, potrivit unor cercetători, copiii și sălbaticii inspiră obiecte exterioare, adică - de ex judeca-i singuri L M Lopatin, alăturându-se reproșului făcut de vorbitorul A A Tokarsky, credea că toate întrebările din acest ordin se contopesc cu problema cauzalității în așa măsură încât depind și de aceasta soluţie Idealismul fenomenal, care consideră cauzalitatea ca viziune subiectivă a spiritului nostru, și totuși admite că este posibil să vorbim despre lucruri din noi înșine în afara noastră, ca despre ceva probabil, este o doctrină foarte inconsistentă Dacă vedem în legea cauzalității doar forma subiectivă a minții noastre și nimic altceva, atunci într-un astfel de caz a spune că existența lumii exterioare ne este necunoscută înseamnă a spune prea puțin: atunci este complet de necrezut, adică , trebuie doar respins Dimpotrivă, dacă recunoaștem legea cauzalității ca o proprietate obiectivă a realității date însăși, independentă de gândirea noastră, atunci nu este suficient să afirmăm doar existența altor oameni: atunci pentru toată lumea Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ starea liberă a conștiinței noastre, trebuie să ne asumăm cauza, ca ceva real și independent de noi Și acest lucru este egal cu recunoașterea unei lumi obiective din afara noastră O confirmare clară a acestui lucru poate fi găsită în rezumatul însuși Pe linia interioară a argumentului vorbitorului, se poate observa că și el nu se poate lipsi de conceptul de cauzalitate El conchide la prezența altor oameni din analogia lor cu noi înșine Dar să ne imaginăm că suntem complet cufundați în lumea senzațiilor subiective: într-un astfel de caz, ce analogie va exista între ideile noastre despre noi înșine și despre ceilalți oameni? Noi percepem propriul nostru "eu" în totalitatea experienței noastre spirituale, - "eu" altcuiva doar într-o foarte mică parte din el, ca unul dintre nenumăratele sale elemente - care este asemănarea dintre unul și celălalt? Noi percepem fiecare dintre propriile noastre mișcări în percepții interioare și externe diverse, complicat împletite, și percepem mișcarea altcuiva doar ca exterioară și, în plus, în senzații care nu sunt deloc omogene cu senzațiile mișcării în sine, unde este analogia Aici? Este destul de clar că analogia începe doar atunci când am presupus deja existența unui l străin, care este în aceeași relație cu mișcările sale ca și l-ul nostru cu ale noastre, iar când am recunoscut că senzațiile noastre despre mișcările altor oameni în alții, corespund senzației propriilor

noastre mișcări Dar este posibil să se gândească în vreun fel această corespondență, dacă nu se recurge la conceptele de dependență, conexiune sau, altfel spus, cauzalitate, dacă nu presupunem că senzația noastră despre acțiunea altuia este cumva sau altul cauzat de performanța sa în sinele altuia? Astfel, problema existenței lumii exterioare se reduce inevitabil la problema cauzalității și a obiectivității acesteia, iar referentul cade într-o evidentă neînțelegere, separându-le Nu credința oarbă ne îndeamnă să recunoaștem lumea exterioară, ci o convingere perfect rațională Ideea este că viziunea subiectivistă a cauzalității, pe deplin dezvăluită, se dezintegrează în cele mai grosolane și ireconciliabile contradicții logice Iar atunci când permitem obiectivitatea cauzalității, problema lumii exterioare se rezolvă foarte ușor N A Ivantsov, dimpotriva, credea ca: i Nu a fost dovedit că viziunea subiectivistă asupra cauzalității nu poate fi dusă până la capăt G*   Este imposibil să dovedim, pe de altă parte, că cauzalitatea nu a fost viziunea noastră personală, una dintre formele spiritului nostru sau un termen convențional pentru a desemna o succesiune neschimbătoare în fenomenele pe care le simțim și a avut un sens în lumea din afara noastră Pentru a demonstra aceasta din urmă, este necesar mai întâi să dovedim că această lume exterioară în sine există Analogia cu noi înșine în reprezentarea noastră a altor oameni nu este deloc o dovadă sigură a existenței obiective a acestor ceilalți oameni și, prin urmare, a întregii lumi exterioare, ci oferă doar o bază pentru o concluzie mai mult sau mai puțin probabilă Această cale duce doar mai aproape de scop decât altele, dar în sens strict obiectivitatea lumii exterioare rămâne încă o problemă insolubilă La dezbatere au participat și V Preobrazhensky și V E Gyacintov Ședința a fost închisă la iunie/ora vech Şedinţă publică (LXXXIX) martie Întâlnirea a avut loc sub președinția lui N A Zverev cu secretarul N A Ivantsov în prezența a membri titulari și membri concurenți Conform protocolului ședinței precedente, dr E I Chelpanov a făcut un reportaj: "Viziune și atingere" Esența raportului este exprimată de autor în următoarele cuvinte: "În psihologia engleză încă de pe vremea lui Berkeley, s-a stabilit următoarea teorie a percepției vizuale: percepem de fapt extensia, distanța și alte calități spațiale prin atingere și avem idei tactile despre ele; atunci când percepem aceleași calități prin ochi, atunci ideilor pe care le avem deja se adaugă anumite senzații de culoare, care sunt semne ale acestor sau altor calități spațiale În actul perceperii spațiului, viziunea joacă doar un rol mediator; senzațiile vizuale sunt doar simboluri, semne ale calităților spațiale deja cunoscute nouă prin atingere Percepția distanței etc , este o abilitate dobândită; această percepție nu aparține numai văzului, ci este rezultatul asocierii dintre văz și atingere Doar cu vederea, putem percepe doar   diverse culori Găsim această teorie la Bain, Mill, Spencer, Taine și alții Acești psihologi își dovedesc poziția în principal prin fapte din observațiile copiilor orbi De exemplu, un orb în primul moment al vederii susține că obiectele ((atinge-i ochii ca și cum i-ar fi atins pielea "I se pare că vede obiectele ca în ochi În primul moment după operație, orbul nu poate spune care dintre cele două obiecte care i se arată este un cub și care dintre ele este o minge, până nu le atinge cu mâinile cel care vede pentru prima dată trebuie să experimenteze senzații destul de noi pentru el, astfel încât să fie extrem de greu pentru el să dea socoteală despre ele Dacă încearcă să facă acest lucru, va încerca să-și exprime noile senzații, folosind

cuvinte împrumutate din senzații, care sunt cele mai bune pentru el "familiare, adică din atingere Va spune că i se pare că obiectele îi ating ochii, pentru că aceasta este singura expresie pe care o poate folosi pentru a clarifica efectul imediat al unei noi senzații Mai mult, deoarece nu există nicio asemănare între senzațiile tactile și cele vizuale, nu există niciun motiv pentru un orb să recunoască prin vedere ceea ce a perceput până acum doar prin atingere Dacă, totuși, în mintea noastră există două idei eterogene de extensie, atunci nu este clar cum o idee tactilă, complet diferită de cea vizuală, o poate completa pe aceasta din urmă; ideea vizuală poate înlocui complet ideea tactilă), dar nu se poate amesteca cu ea, deoarece este complet diferită de ea Există fapte empirice care arată că vederea nu are nimic în comun cu atingerea și, în acele cazuri în care pot exista împreună, atingerea dă loc văzului Observarea orbilor născuți arată că imediat după operație pot avea o anumită percepție asupra contururilor obiectelor, pot vedea obiecte la o anumită distanță de ei înșiși În consecință, presupunerea psihologiei engleze, că inițial vedem doar culori și nu extensii, cu greu poate fi considerată dovedită V A Goltsev a constatat că în raportul său interesant referentul a făcut o inexactitate, amânând luarea în considerare a sentimentului muscular până la următorul rezumat Ca urmare, opiniile școlii engleze de psihologi s-au restrâns foarte mult Din punctul de vedere al psihologiei engleze, nu se poate vorbi de atingere fără a atinge simțul muscular, care este transformarea atingerii Ochiul este rezultatul unei evoluții foarte îndelungate în care ereditatea joacă și ea un rol important E I Chelpanov a obiectat că în raportul său a avut în vedere atingerea în sens larg, adică ceea ce corespunde atingerii în sensul cel mai restrâns, împreună cu simțul muscular În ceea ce privește problema eredității, ar trebui lăsată deoparte în acest caz, pentru a nu explica întunericul și mai întunecat L M Lopatin a vrut să nu obiecteze la adresa vorbitorului, ci doar să facă câteva observații despre raportul său Obiecțiile la teoria reprezentărilor spațiale din psihologia engleză pot fi împărțite în două categorii de demnitate inegală Aceste obiecții sunt foarte puternice atunci când sunt îndreptate împotriva încercărilor engleze de a deriva orice idee de extindere în general dintr-o combinație treptată de elemente psihologice în care nu există niciun semn de extindere În tot raționamentul englezesc, în acest moment există un salt logic evident: o imagine spațială nu poate ieși dintr-o combinație de unități complet nespațiale - în comparație cu acestea, reprezintă ceva nou, diferit de ele ca calitate Prin urmare, ideile noastre de extensie cel puțin bidimensională sunt un fapt inițial al vieții noastre mentale (o astfel de extensie este prezentă în fiecare punct pe care îl vedem, în fiecare percepție tactilă etc) Dar întrebarea este mult mai dificilă: este ideea noastră despre un spațiu de trei dimensiuni ceva dat inițial în conștiința noastră? Pe baza investigațiilor făcute pentru ochi, cu greu poate fi supusă unei decizii incontestabile N A Ivantsov, La sfârșitul raportului său, referentul a remarcat că părăsește problema rolului pe care îl joacă sentimentul muscular în percepțiile vizuale și tactile deoparte până la timpul viitor Între timp, fără o analiză preliminară sau comună a simțului muscular, problema relației dintre vedere și atingere nu poate fi rezolvată, iar ceea ce înseamnă de fapt referentul prin vedere și atingere nu pare a fi pe deplin clar Prin unul și celălalt se pot înțelege două lucruri Vederea se numește, în primul rând, senzația de iritații ușoare ale

retinei - viziunea pe care am avea-o dacă ochiul ar rămâne nemișcat în spațiu; dată fiind senzația musculară a mușchilor oculari Exact la fel, prin atingere se poate înțelege fie senzația de iritații ale pielii, fie împreună cu palparea, unde senzația mișcărilor degetelor, mâinilor etc , se adaugă senzației de piele etc , adică din nou un sentiment muscular Ce înseamnă vederea și atingerea referentului, nu a lămurit suficient și se pare că în unele cazuri folosește aceste cuvinte într-un sens, în altele în altul Problema relației dintre vedere și atingere este tocmai problema rolului sentimentului muscular în percepțiile vizuale și tactile Există multe în comun între vedere și atingere Ochiul, nemișcat în spațiu, ne-ar putea oferi doar senzații superficiale, am percepe cu ajutorul lui doar în două dimensiuni sau coordonate Este la fel și cu senzația de piele Pentru a obține o percepție a fizicității obiectelor, pentru a vă face o idee despre cea de-a treia dimensiune, este necesar să simțiți un anumit tip de mișcare a suprafeței de percepție în sine Iar acest gen de senzație este dat de senzația musculară Pentru a percepe fizicitatea obiectelor, simțirea musculară este necesară atât în actul vederii, cât și în actul atingerii În acest caz, întrebarea se rezumă la dacă mișcările ochiului însuși și senzația musculară a organelor suplimentare ale aparatului vizual - mușchii oculari - sunt suficiente pentru ca, cu ajutorul organului vederii, să putem, a percepe fizicitatea obiectelor și a o judeca după impresiile de suprafață ale retinei, sau simțul muscular al aparatului vizual este insuficient pentru aceasta și este necesar să se recurgă la un simț muscular mai dezvoltat și perfect al organelor de mișcare și atingere Evident, rezolvarea acestei probleme fără analiză Liza diferitelor tipuri de sentimente musculare este imposibilă și tocmai asta nu a făcut referentul N A Zverev credea că, eliminând chestiunea sentimentului muscular din prezentarea opiniilor școlii engleze, vorbitorul i-a dat un caracter complet diferit, drept urmare nu i-a fost dificil să lupte Psihologii englezi spun? că, cu ajutorul simțului muscular al ochiului, o persoană poate distinge distanța, iar precizia acestei distincții este obținută cu participarea multor alți factori Nici nu se poate spune că, conform școlii engleze, doar culorile sunt percepute fără extensie Dimpotrivă, psihologii englezi spun că percepem pete colorate la infinit Vorbitorul a insistat asupra înțelegerii sale a punctelor de vedere ale psihologiei engleze și, în acest sens, sa bucurat de sprijinul lui A A Kornilov La dezbatere a luat parte și un vizitator extern V N Ivanovsky, alăturându-se părerii lui N A Zverev că, conform școlii engleze, percepem pete de culoare Întâlnirea a fost închisă la ora : p m serile Sesiune închisă (XC) pe martie Întâlnirea a avut loc sub președinția lui L M Lopatin cu secretarul N A Ivantsov în prezența atât a membrilor titulari, cât și a membri concurenți Procesul-verbal al ședinței precedente a fost aprobat Prezentat pentru distribuire membrilor Societății este un raport despre acordarea Premiului L A Stolypin, care conține recenzii ale eseului lui B N Chicherin "Filosofia pozitivă și unitatea științei" D ch V E Giatsintov a făcut un raport: "Definiția sarcinii generale a artei în Taine" Autorul a rezumat esența raportului său în următoarele cuvinte: "Întrebarea sarcinii artei îl interesează pe Taine, pe lângă interesul general, că o altă trăsătură distinctivă a teoriei artei lui Taine este legată de soluția sa specială, și anume viziunea sa asupra semnificației excepționale pentru opera artistică a artei mediul care i-a dat naștere Definiția lui Taine, considerând ca sarcina artei să fie cât mai clară și completă fotografierea

prin obiectul (sau fenomenul) reprezentat a unei proprietăți semnificative sau remarcabile, identifică astfel conținutul unei opere de artă cu conținutul uneia științifice Din acest punct de vedere, pe de o parte, oportunitatea coexistenței operelor de artă și a definițiilor științifice pare îndoielnică, pe de altă parte, efectul artei (spre deosebire de știință) asupra sentimentului, recunoscut de neînțeles de Taine Revenind la argumentele pe care se bazează definiția lui Taine, vedem că analiza sa critică a operelor așa-numitelor arte imitative i-a dat doar dreptul de a afirma că scopul artei nu este imitația; afirmația că acest scop este posibila descoperire clară și completă a unei proprietăți esențiale, nu numai că nu a fost dovedită, dar contrazice și faptele În ceea ce privește referirea lui Taine la natură, în scopul căreia el identifică scopul artei, presupunerea sa că natura urmărește, de asemenea, să facă ca proprietatea dominantă a obiectului din ea să fie cât mai dominantă posibil este complet arbitrară: dacă vorbim de esențial sau de bază proprietăți în natură, apoi, în cele din urmă, va fi necesar să recunoaștem o astfel de proprietate (absolută), la descoperirea căreia (și nu principalele proprietăți ale obiectelor individuale) se străduiește natura Dacă recunoaștem scopul naturii, iar după ea arta, care își continuă activitatea, este tocmai descoperirea acestui început absolut, atunci sensul artei, neexplicat de Taine, va deveni clar alături de definițiile științifice, care sunt imposibile în raport cu ceea ce este unul în felul său și care, în consecință, poate fi relevat nu prin indicarea genului, ci doar printr-o combinație de proprietăți particulare, adică printr-o anumită imagine Dar dacă arta se străduiește să descopere principiul absolut, atunci ea nu poate să lupte în același timp pentru dominarea nelimitată în fiecare lucru individual a proprietății sale principale Descoperirea unei anumite proprietăți ar trebui să servească artistului doar ca punct de plecare și nu ca scop Pe aceeași bază, și ca măsură a perfecțiunii unei opere de artă, claritatea proprietății cuprinse în ea nu poate servi, căci claritatea este o stare de spirit, ci un început absolut, dacă nu Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ" a-i recunoaște existența trebuie să fie înțeles de totalitatea facultăților mentale, a căror acțiune combinată este sentimentul estetic Din același motiv, teoria lui Taine a influenței mediului asupra operei de artă, care nu depinde numai de mediu, ci, străduindu-se să creeze un ideal (nu un tip), conform lui Guyot, ea însăși este capabilă să genereze noi forme de viață, nu pot fi recunoscute în exclusivitatea ei Fiind de acord în general cu obiecțiile referentului față de definiția lui Taine a artei, G A Rachinsky a vrut să atragă atenția asupra asemănării teoriei lui Taine cu teoria lui Hegel, o asemănare deloc întâmplătoare Taine a dorit prin experiență și fără a recurge la construcții metafizice să creeze o definiție a artei în locul definiției lui Hegel; în același timp, el a înlocuit termenul hegelian "ideea unui obiect" cu propriul său termen "proprietate esențială" sau "caracter esențial", ceea ce a provocat o oarecare incertitudine în construcțiile sale și o serie de contradicții observate în abstract Dar nu se poate fi de acord cu opinia referentului că singura cale de ieșire pentru Taine din contradicțiile pe care le-a creat este recunoașterea unei esențe, a unui semn, comun tuturor obiectelor frumoase, care zace în ele și constituie motivul obiectiv al frumuseții lor pentru noi Taine are o altă latură a problemei, pierdută în acest caz de referent din vedere: aceasta este partea stării de spirit a artistului, care își găsește expresia în lucrările sale și este condiționată de mediul,

naționalitatea și rasa artistului, caracterul său personal etc ezitare: fie admite că o operă de artă exprimă esenţa subiectului, fie pare a fi înclinat către faptul că serveşte ca expresie a structurii spirituale a artistului însuşi Această a doua viziune pare a fi cea mai apropiată de adevăr și în orice caz mai în acord cu explicația originii istorice a artei! • lucrări de Ten; Aici se află calea pentru derivarea și dezvoltarea definiției corecte a artei, ca exponent al stărilor sufletești ale omului, ale spiritului, așa cum spunea Socrate Dacă Ten ar merge pe această cale, nu ar fi niciun motiv să ajungă în mod logic la acea metafizică, la care, ca scop, indicăm referentul , Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Referentului i se pare că drumul indicat de G A Rachinsky ar trebui să conducă la aceeași metafizică, deoarece nu orice stare de spirit poate servi drept scop de descoperire pentru o operă de artă V P Preobrajenski Vorbitorul nu a evidențiat câteva puncte slabe, foarte esențiale pentru teoria lui Taine Definind arta ca imitație, Taine se află într-o pierdere în ceea ce privește muzica și arhitectura, pe care le consideră și imitative Aceste arte, dacă imită (ceea ce pentru ei are o importanță mai mult decât secundară), atunci numai sub formă de simboluri, asemănări, adică destul de diferit de artele plastice Astfel, Taine are un decalaj complet între cele două grupuri de arte Al doilea neajuns al teoriei lui Taine, nesubliniat de vorbitor, este explicația lui despre însăși originea caracterului estetic Aderând la teoria cognitivă în artă, Taine nu explică modul în care reprezentarea proprietăților esențiale ale unui obiect - un proces care este în esență logic - poate produce o impresie estetică; cu teoria sa, se va dovedi că evaluarea (critica) estetică a unei opere de artă, în timp ce înfățișează și proprietățile "esențiale" ale acesteia din urmă, va fi chiar mai mult o operă de artă decât opera de artă în sine, deoarece reprezintă, ca să spunem așa, potențarea aceluiași proces Al treilea neajuns al învățăturii estetice a lui Taine este teoria sa asupra influenței mediului asupra unei opere de artă Aceasta teorie este atat de generala incat face posibil sa se aduca sub ea cele mai diverse fenomene fara a explica catusi de putin trăsăturile lor cu adevărat esențiale În ceea ce privește propriile opinii ale vorbitorului, nu este nevoie de a explica trăsăturile distinctive ale științei și artei pur și simplu recurgând la presupusul lor sens metafizic Mai mult, cu greu se poate fi de acord cu definiția absolutului, ca cea mai generală, și, de asemenea, cu definiția sentimentului estetic, ca totalitate a tuturor abilităților umane Credința s-ar încadra mai degrabă în această definiție În sens estetic, însă, elementul de voință este slab reprezentat E Gyatsintov a fost de acord că expresia: "începutul absolut este cel mai general" nu este exactă, dar a apărat ideea pe care a exprimat-o că pentru a determina începutul absolut este imposibil să Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ un concept mai general În ceea ce privește asemănarea în definiția sentimentului estetic cu religios, atunci nu este nimic surprinzător în aceasta, întrucât sentimentul religios, potrivit vorbitorului, este cea mai înaltă manifestare a esteticului • N A Ivantsov "Pentru mine, în primul rând, teoria dumneavoastră a principiului absolut în aplicarea lui la operele de artă a rămas complet neclară Nu-mi este clar cum anume numești acest nume, ce rol joacă aici și de ce trebuie să stoarcem acest principiu în fiecare imagine, în fiecare figurină Totuși, începutul absolut este un lucru atât de obscur și de evaziv încât, dacă am începe să ne certăm pe acest subiect, probabil că nu am termina niciodată Prin urmare, mă întorc la alte remarci, nu atât cu abstractul tău în minte, cât cu teoria lui

Taine în sine Sarcina lui Taine, precum și a altor esteticieni, este să determine ce este arta și ce cerințe trebuie îndeplinite de operele de artă Două moduri pot duce la rezolvarea acestei probleme Lucrările artistice au ca sarcină satisfacerea nevoilor noastre estetice Dacă știm în ce constau aceste nevoi, atunci din aceasta nu va fi greu să stabilim ce opere de artă ar trebui să fie, astfel încât să își poată îndeplini scopul cât mai deplin posibil Aceasta este prima cale - calea urmată, de exemplu, de Hegel, care a ajuns la concluzia că o nevoie artistică este nevoia noastră inerentă de a exprima o idee într-o formă senzual-figurativă Pentru ca acest lucru să fie posibil, în i-x, ideea însăși trebuie să dobândească capacitatea de a se încarna și anume: să devină concretă, în , iar forma sensibilă trebuie să devină capabilă să perceapă ideea; pentru aceasta, liniile trebuie să devină mai corecte, să intre în anumite relații regulate între ele, într-o imagine, de exemplu, partea dreaptă ar trebui să fie simetrică cu stânga, sau să o echilibreze etc Artistică este acea lucrare care se află într-un forma frumoasă sau mai bună obișnuită întruchipează ideea Lgen merge într-un mod diferit, diametral opus El nu știe în ce constă capacitatea noastră estetică și nevoile noastre estetice și nu crede că acest lucru poate fi rezolvat într-un mod dialectic, așa cum încearcă Hegel Dar Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ, cunoaște operele de artă, care sunt recunoscute de toți ca fiind frumoase și artistice Din luarea în considerare și analiza lor, el încearcă să afle trăsăturile lor comune, iar de aici va deveni clară esența nevoilor noastre estetice care au determinat apariția lor Calea este absolut corectă și mai adevărată decât prima și întreaga întrebare este dacă Ten a urmat-o corect și a trecut prin ea până la sfârșit Privind operele de artă, spune Taine, prima concluzie la care se poate ajunge este că obiectul de artă pare să constă în imitație, iar scopul artei este imitația cea mai deplină și mai exactă Dar la o analiză mai riguroasă, reiese că imitația exactă nu este o trăsătură comună tuturor operelor de artă și nu constituie scopul acestora din urmă Se pare că o operă de artă nu poate decât să imite relațiile și dependențele reciproce ale părților din obiecte, să transmită regularitatea acestora Dar opera de artă nu se limitează la asta Artistul, dacă are nevoie, modifică relațiile dintre părți în așa fel încât să scoată la iveală un caracter tangibil esențial care nu se exprimă clar în fenomenele naturii Cei Zece se opresc si spune ca costul artei este completarea lipsei naturii, productia artistica va avea un intreg caracter substantial sau cel mai remarcabil, deci o idee predominanta, mai clara si cu atat mai mult, in care se manifesta in aceeasi masura Calea lui Taine este absolut corectă, dar nu și-a finalizat drumul până la capăt: mai trebuia să-și dezvolte poziția finală și să producă noi restricții în ea Multe dintre exemplele pe care însuși Taine le citează pentru a-și justifica pozițiile pot fi cu greu incluse în definiția sa generală Așadar, despre figurile de pe mormântul Medicilor, Taine spune: "Michel Angelo a descoperit aceste tipuri în propriul său geniu și în propria sa inimă", și nu doar a descoperit ceea ce nu se manifesta pe deplin în obiectele reale Evident, Ten sa oprit la jumătatea drumului Mai trebuia să facă un nou pas și cu mai mult decât face, mai mult sau mai puțin contrazicându-se, cu claritate și certitudine să spună că artistul are dreptul să nu Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ doar pentru a descoperi ceea ce apare în obiectele reale, dar și pentru a pune în operele sale o asemenea idee pe care să o tragă din adâncul propriului geniu Un exemplu clar a ceea ce vreau să spun poate servi drept două tablouri ale lui Ivanov Aceeași femeie evreică a slujit ca bună pentru

Botezătorul său și pentru Magdalena lui Dar ambele imagini au apărut în moduri diametral opuse Ivanov a plecat în străinătate cu o idee complet formată despre profetul pe care l-a dat El a găsit la evreică doar forma cea mai potrivită pentru perceperea acestei idei Dimpotrivă, Maria Magdalena i s-a arătat lui Ivanov din faptul că chipul evreii, când i-a pictat portretul, l-a izbit cu expresia celor mai diverse sentimente și a considerat că acesta ar fi trebuit să fie chipul Magdalenei*) când i s-a arătat Hristos cel înviat În acest caz, Ivanov a dezvăluit într-adevăr mai clar și mai deplin ceea ce nu s-a manifestat suficient în realitate Între timp, Taine ar fi trebuit să se gândească cum să-l aducă sub teoria lui pe Botezătorul Ivanovo, ideea căruia i-a venit complet necunoscută de unde și, în orice caz, cu greu din mediul său, conform teoriilor lui Taine A rămas astfel lui Taine să-și facă definiția și mai generală și să spună că sarcina artei este, în general, de a întruchipa (și nu numai de a descoperi) ideea într-o formă regulată senzual imaginativă Și atunci definiția lui în esența sa ar coincide într-un mod remarcabil cu definiția lui Hegel și două căi care pornesc din puncte diametral opuse; ar veni împreună" L M Lopatin a găsit prima parte a raportului, dedicată criticii opiniilor lui Taine, care atinge obiectivul Pentru aceasta, a doua parte a raportului suferă de o oarecare subestimare și incompletitudine Vorbitorul consideră că sarcina lucrărilor artistice este să înțeleagă începutul absolut al lucrurilor prin contemplarea unor expresii infinite Pentru el, tot ceea ce reprezintă forma finală a absolutului este frumos Dar din această definiție este greu de dedus vreo distincție *) Care reflecta atât tandrețe, cât și iubire dezinteresată, și frică, și dragoste și bucurie Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ un semn prin care s-ar putea distinge esteticul de non-estetic; deoarece fiecare lucru este expresia finală a esenței absolute a lumii, prin urmare acest semn nu poate fi o definiție specială a unor opere de artă Referentul trebuie să-și completeze cumva gândirea atât din punct de vedere psihologic, cât și metafizic, altfel referirea sa la esența absolută, ca principiu intern al artisticului, va rămâne neîntemeiată Vorbitorul a răspuns că nu și-a propus să-și prezinte propria teorie estetică, ci că are nevoie doar de un semn care să dezvăluie neajunsurile lui Taine Şedinţa a fost suspendată la miezul nopţii vech Sesiune închisă (XCI) pe aprilie Ședința a avut loc sub președinția lui L M Lopatin, cu secretarul N A Ivantsov, în prezența a membri titulari și membri concurenți Citiți procesul-verbal al ședinței precedente Membru-Sor B t Dolgintsev a făcut un raport: "Cu privire la problema eticii Talmudului" Esența sa a fost descrisă de vorbitor în următoarele cuvinte: "Palestina și Babilonul au fost locul de naștere al Talmudului; a început cu de ani înainte de PX și, în cele din urmă, sa format în d Hr Creatorul eroj au fost cele mai bune minți ale poporului israelit Epoca creării Talmudului este împărțită în trei perioade: Soferov, Tannaev și Amoraev) Soferii (de la întoarcerea din robia babiloniană până în anul î Hr) au emis noi prescripții pe lângă legea mozaică și au fost culegători și paznici ai tradițiilor și interpretărilor acesteia din urmă) Tannai (înainte de PX la după PX) Ultimul dintre ei, p Sfântul Yehudo, a adus masa acumulată de tradiții orale populare într-un sistem numit "Mishnah") Amorai (-) În această perioadă, Mishnah însăși a devenit subiect de studiu și interpretare Rezultatul activităților amoraitilor a fost Gemara, adică o adăugare la Mishnah; împreună cu acesta din urmă, constituie Talmudul; ultimul, inclusiv Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ dђ, în care a venit la noi, este format din folii cu foi În ceea ce privește

conținutul, este format din două elemente - Halakha și Haggadah Halakha se ocupă de luarea în considerare a departamentelor legislative din St Scriptura, iar Haggadah este partea poetică a Talmudului La încheierea acestuia din urmă s-a format o colecție de "Midrash", constituind un comentariu agadic asupra Bibliei Alegând din Mishnah, și mai ales din secțiunea a -a a acesteia, care se termină cu tratatul "Avot", precum și din Hagadă, zicători morale, legende, zicători, eseuri, alegorii, fabule care au un sens moralizator, se poate concluziona despre măreția viziunii asupra lumii, doctrina talmudiștilor: credință profundă în unicul Dumnezeu și speranțe în mila Lui, supunere față de Providența Sa, iubire față de aproapele fără deosebire de naționalitate și, în consecință, de religie, respect pentru știință și oameni de știință, respect pentru femei, înclinându-se în fața modelelor de blândețe și toleranță, uman de la purtare față de dușman - acestea sunt trăsăturile caracteristice ale eticii Talmudului, care a fost de mare importanță pentru poporul evreu A Kalenov, G A Rachinskyi, H M Gorbov, V, E Hyatsintov și Æ M Lopatin au participat la discuția despre rezumat Ședința sa încheiat la ora /^ seară Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ nu a mers deloc și aproape tot timpul doamna Konstantinova era conștientă A fost scoasă din hipnoză foarte ușor G Feldman a recunoscut-o deci ca un subiect nepotrivit studierii fenomenelor somnambulismului A P Popova s-a dovedit a fi același subiect nesatisfăcător în acest sens Al cincilea experiment cu ghicirea cărților a fost repetat în aceleași condiții ca și cele precedente Agent domnul Feldman, destinatarul doamnei Ulezko-Stroganova Toate cele zece observații au dat rezultate nesatisfăcătoare a -a experiență Ceva mai reușite au fost observațiile de același fel, cu același agent, asupra doctorului Stroganov, care din cinci cazuri a ghicit bine în trei; dar această ghicire, după afirmația celui care percepe însuși, nu avea nimic în comun cu un fenomen psihic, întrucât el, având o formă bine dezvoltată • după ureche, a ghicit cardul în direcția ciocănitului produs de domnul Feldman, pentru a indica cardul planificat celor prezenți Al -lea experiment de același fel a fost realizat de domnul Feldman și doamna Konstantinova Din zece observații, un rezultat complet satisfăcător a fost obținut doar într-un singur caz, când cardul a fost ghicit absolut exact; în alte două ocazii a fost luată o carte adiacentă; în restul, harta ghicită era departe de cea intenționată Al -lea experiment, efectuat pe domnul Feldman (destinatarul, sub agentul Dr Kraevsky, în condiții ușor modificate), a dat la prima vedere rezultate strălucitoare Legat la ochi și cu mâna agentului întinsă pe coroană, domnul Feldman a ghicit imediat cardul planificat dintre cele zece așezate pe masă, la o distanță considerabilă unul de celălalt Dintre cele trei observații făcute în această condiție, el a ghicit cardul în toate cazurile În urma acesteia, condițiile experimentului au fost oarecum modificate: agentul Dr Kraevsky l-a influențat pe domnul Feldman nu direct, ci printr-o batistă ținută de Dr Fisher (care nu cunoștea harta concepută de agent), care a atins perceptorul Re- rezultat a fost de asemenea absolut satisfăcător Apoi condițiile experimentele au fost din nou modificate: dgr Kraevsky a performat impresionant fără atinge, dar urmând dl o Protocol" "xsp psiho u Biblioteca "Runivers" OBPZHSTDO Ei^TSVRSCHMENTDLNOTS psihologie Feldman la oarecare distanță în spate În acest caz, în două cazuri cardul a fost ghicit absolut exact, iar într-unul, domnul Feldman a indicat cardul vecin În ciuda un rezultat strălucit al experimentului, dr Kraevsky a declarat că el însuși era foarte clar conștient că a ajutat, fără să vrea, pe destinatar să

ghicească cardul, făcând mișcări adecvate, de ghidare, care ar putea fi ușor percepute de un subiect care și-a dezvoltat sensibilitatea generală în măsura în care ca domnul Feldman Dr Stroganov a adăugat la aceasta că mișcările involuntare de ghidare ale agentului erau atât de nepoliticoase, încât chiar și el însuși, neștiind harta pe care o plănuise, a putut ghici fără nicio sugestie, urmărindu-l pe doctorul Kraevsky experimentul a fost efectuat de aceleași persoane și în aceleași condiții, cu singura diferență că agentul nu a urmărit perceptorul în conformitate cu mișcările acestuia din urmă, ci a stat nemișcat, făcând sugestia În aceste condiții, experimentul a dat imediat rezultate nesatisfăcătoare: din cinci cazuri, harta nu a fost niciodată ghicită de domnul Feldman Această observație a servit ca o excelentă confirmare a afirmațiilor doctorilor Kraev-skago și Stroganov, care au explicat rezultatele favorabile ale experimentului anterior doar prin sensibilitatea crescută a domnului Feld- mana și conducere involuntară din partea agentului dl Kraevsky, mergând în urmă la oarecare distanță Două experimente de acest fel pe domnul Feldman I au eșuat; sub agentul dr Leshchinsky Rezultate ceva mai bune au obtinut acesta din urma asupra doamnei Konstantinov- Howling, din cinci cazuri, ghicind cardul < in doua, cu aceeasi condiţii în care domnul Feldman nu a ghicit nici unul Acest protocol a fost semnat de toți membrii prezenți la experimente A șasea ședință a comisiei speciale pentru studiul manteivismului (¿ aprilie X, an) Prezent: prof H il Wagner, d^ra? F F Fisher, - F V | Elisiev, V F Kraevsky, D< V Leshchinsky, Ya M Mvl- ler, G A Pyankov, JB, V, Stroganov, Dr Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ doctorul anvelopelor K P Ulezko-Stroganova, O A Kleiber, domnul Feldman și ca persoane care s-au oferit pentru experimentele comisiei, doamna Konstantinov și Schultz După citirea procesului-verbal al ședinței anterioare, comisia a decis să continue experimentele cu telepatia pe domnul Feldman Dr Stroganov, înainte de începerea experimentelor, a declarat că multe dintre experimentele anterioare au fost configurate incorect În opinia sa, este necesar să se acorde perceptorilor mai mult timp să ghicească ce au planificat și ar fi util dacă nu un agent, ci toți cei prezenți, ar ști ce a fost planificat, astfel încât să poată contribui la succesul proiectului experimentează cu dorințele lor Prima experiență Prof Wagner a propus, printre altele, să afle pozitiv de ce depinde ghicitul - dacă se datorează hiperesteziei, după cum insistă Feldman, sau influențelor psihice Această propunere a fost acceptată, iar pentru primul experiment dr Leshchinsky a preluat rolul de agent, iar domnul Feldman, destinatarul Experimentul a fost făcut la ghicirea hărții concepute de agent și s-a încheiat cu un eșec total în sensul ghicirii - dar pentru asta, pentru acest caz, a fost clar influența pozitiv excepțională a hiperesteziei, cu ajutorul căreia domnul Feldman a produs atâtea experimente geniale în public Dr Leshchinsky, fiind un om care știe să se supravegheze, nu și-a permis să facă șocuri involuntare și alte indicații care să ajute perceptorul, iar domnul Feldman, ghicind doar cu ajutorul hiperesteziei sale, surprinzând cele mai mici mișcări ale agent, recunoscut imposibil de ghicit conceput în asemenea condiții • Al doilea experiment, efectuat pe doamna Konstantinova, cu agentul Dr Stepanov; a dat rezultate satisfăcătoare S-a intenționat ca destinatarul să ia una din cele trei cutii de chibrituri de pe masă, să scoată de acolo un chibrit, să-l aprindă și să-l pună într-una din scrumierele care stau pe aceeași masă "Doamna Konstantinova, după o lungă ezitare în jurul mesei, a spart cutia de chibrituri intenționată, a scos un chibrit, dar, fără să-l aprindă, a mers să se plimbe prin

cameră; apoi a intrat în altă cameră; acolo a aprins un chibrit și cu ajutorul lui o lumânare Experimentul a început cu ochii legați ai primitorului, în starea lui de veghe deplină, și s-a încheiat cu hipnoză, în care doamna Konstantinova a căzut spontan * Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ* În cel de-al treilea experiment, domnul Feldman era un agent, doamna Schultz, o persoană cu un fizic excelent, deloc susceptibilă de hipnoză, figurată drept destinatar Ideea a fost să luăm unul dintre multele creioane care stăteau pe masă și să i-l dăm lui H P Wagner Mâinile agentului au fost mai întâi așezate pe ambii umeri ai destinatarului, apoi mâna dreaptă a fost lăsată pe umăr, în timp ce mâna stângă a domnului Feldman ținea mâna stângă a doamnei Schultz Perceptorul s-a urcat la masă, a luat la început o hartă, dar apoi, după o lungă ezitare, a luat creionul pe care-l plănuise și a pășit îndelung prin cameră; în cele din urmă, creionul a fost predat domnului Wagner, dar, datorită multor influențe de ajutor similare, acest experiment trebuie considerat nu foarte precis Având în vedere lipsa disciplinelor potrivite, prof Wagner a propus comisiei să continue să investigheze problema calității influenței exercitate de agent asupra destinatarului în general și asupra domnului Feldman în special Pentru primul experiment a fost scrisă o serie de numere în următoarea ordine: i io , precum şi figuri se desenează: YUDEI G Feldman, condus de unul dintre agenți, a trebuit să ghicească una dintre figurile sau cifrele planificate Domnul Feldman nu a dorit să se supună acestui experiment, prevestind eșecul acestuia dinainte Potrivit domnului Feldman, pentru a realiza experimentul cu succes, el nu trebuie să înceapă imediat fără pregătire pentru ghicire, ci mai întâi să-și crească hiperestezia printr-un număr de alte experimente mai simple sau într-un alt mod În același timp, domnul Feldman a subliniat posibilitatea de a obține rezultate și mai uimitoare, dar în această condiție - prin dezvoltarea treptat a hiperesteziei, prin experiență îndelungată și entuziasm Având în vedere indicația specială a domnului Feldman cu privire la utilitatea excitării fizice, atât ca agent, cât și ca destinatar, chiar dacă numai prin mișcări energice, nepotrivite și neașteptate, iar inductorul, ca să spunem așa, se dă involuntar și ajută percipient des Chiar cu o indicație grosolană s-a decis să se afle această întrebare Deoarece o mare parte din presupunerile domnului Feldman se bazează pe capacitatea unui agent în timpul excitării fizice de a uzurpa identitatea, acesta din urmă a făcut mai multe experimente cu scopul de a elucida capacitatea diferiților agenți de a "în Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ ducție", așa cum a exprimat-o domnul Feldman, nu tocmai corect Primul care a suferit o asemenea experiență a fost doctorul Stepanov, pe care domnul Feldman l-a condus îndelung prin încăpere, obligându-l să facă adesea mișcări foarte viguroase și diverse contracții musculare Capacitatea doctorului Stepanov de a ajuta involuntar mișcările mușchilor membrelor și trunchiului a fost recunoscută de domnul Feldman ca fiind destul de puternică La Dr Albov, în același mod, domnul Feldman a determinat o slabă capacitate de "inducție" Chiar și mai puțin o astfel de abilitate s-a dovedit a fi în Dr Frenkel, cu care domnul Feldman s-a luptat mult timp După mai multe experimente similare, în timpul cărora a fost conceput un punct în direcția pe care trebuia să o indice domnul Feldman, condus de un agent sau altul, s-a descoperit că multe din aceste experimente depind nu numai de tactilitatea perceptorului și de agent de mișcări musculare favorizant Acest lucru s-a remarcat mai ales în experimentul efectuat de dr Stepanov, care abia după o lungă

aruncare prin încăpere, făcută de el la ordinul domnului Feldman, a făcut mai multe mișcări musculare împotriva voinței sale, care l-au ajutat pe acesta din urmă să ghicească ce se intenționează punct În urma acestor experimente, mult timp a fost dedicat elucidării teoretice a chestiunii efectului excepțional al fenomenelor termice și a altor fenomene hiperestetice în experimentele domnului Feldman Prof Wagner și alți membri au insistat mai mult asupra influențelor psihice, care nu sunt sesizate de inductor, încrezător în hiperestezia lui Prof Wagner, având în vedere eșecul ocupațiilor comisiei, care depindea parțial de aglomerarea sa semnificativă, care nu a ajutat, ci doar a îngreunat în multe privințe realizarea corectă a experimentelor, cu atât mai mult cu cât majoritatea celor prezentul nu a trebuit să ia deloc un rol viu la studii, a propus, pe baza § din Cartă, să se despartă în cercuri separate de - persoane, iar fiecare astfel de cerc ar trebui să fie un fel de comisie mică În aceste cercuri, în opinia domnului președinte, ar fi mai convenabil nu numai să se facă observații subtile asupra fenomenelor mentale, ci și să se pregătească și, ca să spunem așa, să antreneze subiecții La această propunere au fost făcute multe obiecții de către Dr Fisher și Stepanov, care nu au luat în considerare comisia în prezent alcătuirea compunerii excluzând corectitudinea și reușita orelor ► Întrebarea a rămas deschisă Acest protocol a fost semnat de toți membrii prezenți la ședință A șaptea ședință a comisiei speciale pentru studiul manteivismului (mai) Au participat: prof H P Wagner şi Dr : F F Fisher, A D Stepanov, V F Kraevsky, Ya M Miller, П F Semenov, D V Leshchinsky, K P Ulezko-Stroganova, V V Stroganov și HI Rachinsky Dintre persoanele care și-au oferit serviciile pentru experimentele comisiei au fost prezenți: S E K-ov, H GE Konstantinov și V I Konstantinov și ca inductor și hipnotizator O I Feldman G președintele a sugerat ca membrii comisiei să studieze experimentele cu manteism cu ajutorul lui S E K-ov, deoarece aceste experimente ar putea duce la concluzii teoretice complet diferite decât punctul de vedere exprimat la ultima întâlnire de domnul Feldman Adunarea a aprobat opinia președintelui, hotărând să se angajeze mai întâi în experimente pregătitoare pentru a aduce perceptorul la un anumit grad de entuziasm în care astfel de experimente reușesc În acest scop, experimentele au fost inițial puse la punct cu îndrumarea unui inductor, iar în calitate de acesta din urmă, Dr F F Fischer a fost luat ca inductor, mai obișnuit cu S E K-vu, care se implicase anterior în experimente cu el în manteevism Primul experiment (conceput, ca toate următoarele, nu în prezența domnului K-va) a constat în următoarele: să transferați o cană de porțelan cu o perie de pene dintr-un loc al mesei rotunde, la care stăteau cei prezenți , la o tavă de cerneală din lemn care stă pe aceeași masă la o distanță de sau sferturi de arshin Domnul K-ov și-a legat la ochi în prealabil și apoi și-a îndeplinit sarcina destul de calm și distinct - A doua experiență Sarcină: luați o cutie de chibrituri pe aceeași masă, scoateți un chibrit de pe ea, aprindeți-l, suflați-l și puneți-l stins în acest fel într-o farfurie de metal, ^stkda- gât pe aceeași masă, la o distanță de cinci sau șase sferturi de arshin Ca și în experimentul anterior și în acest experiment, inductorul F F Fischer a ținut percipientul de mâna stângă, lăsând dreapta liberă, deși această mână atingea din când în când mâna stângă a lui Fischer S E K-ov a luat cutia în mâna dreaptă, a deschis-o și a lucrat la ea destul de mult pentru a scoate chibritul din ea Apoi, scoțând aproape fără ezitare un chibrit, l-a aprins, l-a stins de două ori și,

plimbându-se în jurul mesei, a pus chibritul ars pe o farfurie de metal Experimentul a fost făcut legat la ochi A treia experiență Sarcină: luați un decantor cu apă, care stătea pe un suport pentru oglindă lângă perete, turnați apă într-un pahar și serviți-l doctorului Semyonov, care stătea la o masă rotundă, din mijloc, vizavi de ușa de la intrare, la capătul opus al camerei față de suportul pentru oglindă Experimentul s-a desfășurat cu ochii legați, complet calm și distinct După acest experiment, s-a decis să se continue cu experimentele de ghicire a cardului conceput, în plus, inițial cu îndrumarea aceluiași inductor, adică, F F Fisher A patra experiență Pe masa rotundă, la care a avut loc întâlnirea, s-au așezat cărți pe rânduri, la distanță de vârfuri U , unele de altele; a fost conceput unul dintre ele și anume: asul diamantelor, iar toți cei prezenți au ținut această carte în imaginație S E K-ov s-a urcat la masă cu Dr Fischer ținând-o cu ambele mâini și imediat, aproape fără ezitare, a acoperit cu mâna dreaptă asul de diamante, apoi și-a luat mâna, a mutat-o peste cărțile alăturate, de parcă simțindu-le, apoi destul de mult timp a apucat asul de diamante, în cele din urmă l-a împins afară din rând și l-a luat în mână După acest experiment, inductorul, fără a scoate percipientul de pe masă, a mai făcut două experimente, fără să declare cartea pe care o concepute, pentru a-i excita și mai mult capacitatea de ghicire În primul (experimentul j) a fost conceput un șapte de inimi, în al doilea experiment) - un jack de inimi Vb În ambele experimente, S E K-ov a ghicit și el cărțile calm și clar, oprindu-și mâna aproape imediat pe cartea care fusese concepută și apoi simțind-o destul de mult timp ■ ' Când aceste experimente au fost făcute, dr Fischer a propus să înceapă experimente pe cărți de ghicire când este conectat Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ el (agentul) cu perceptorul prin intermediul unei frânghii sau dantelă În acest scop s-a luat un șnur de mătase, cu grosimea de (aproximativ) mil si in / metri lungime Percipientul, legat la ochi, a părăsit încăperea alăturată, împreună cu inductorul, și s-a dus direct la masă, pe care erau așezate cărțile, ca mai înainte Sforul a rămas complet liber pe masă, nu în ultimul rând întins, și nu s-a mișcat pe parcursul întregului experiment Aproape fără nicio ezitare, domnul K-ov și-a oprit mâna peste cartea la care se gândiseră toți cei prezenți - asul de diamante - și după mai multe încercări l-a împins din rând și a luat-o în mână Experimentul a fost realizat atât de sigur și de încrezător încât toți cei prezenți au fost surprinși, iar domnul Feldman a declarat că nu a mai văzut așa ceva până acum în viața sa Prima sugestie făcută de majoritatea celor prezenți a fost gândul că norocul experimentului a fost pur întâmplător; de aceea, cei prezenți au decis să repete experimentul de mai multe ori Dar în acel moment domnul Feldman a intervenit cu scopul de a face el însuși câteva experimente pentru a testa capacitatea de ghicire a lui S E K-ov, la care toți cei prezenți au fost de acord Fără să părăsească masa cu cărțile întinse și ținând destinatarul de mână, doamna Feldman a făcut mai multe experimente cu ghicirea cardului pe care îl concepea și toate experimentele au fost destul de reușite În cele din urmă, domnul Feldman, fără să-și schimbe poziția, a hotărât ca, în loc de un card, destinatarul să ia o bucată de zahăr din vasul de zahăr care stătea chiar acolo, iar S E K-ov a făcut acest lucru imediat, fără nicio ezitare Apoi au început din nou să experimenteze cu ajutorul unei șireturi a -a experiență Cartela cu inimioare a fost concepută de toți cei prezenți Snurul a stat liber pe masă în timpul experimentului Un capăt al percipientului său a fost prins între degetele mijlocii ale

mâinii drepte, înfășurându-l de două ori în jurul degetului, iar celălalt capăt, opus, a fost ținut de F F Fisher Cardul a fost ghicit destul de corect, iar perceptorul a simțit-o de ceva timp a -a experiență Cartea concepută este șase de diamante; rezultat atunci Hçe , experienţă Cartea concepută este regele de pică Ea stătea întinsă Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ rândul de sus, lângă cele șapte de inimi Percipientul a ezitat mult timp între aceste două cărți, și-a pus mâna peste regele de pică și, în cele din urmă, a înaintat cele șapte de inimi După această experiență, F F Fisher a declarat că este extrem de obosit și a refuzat introducerea în continuare G președintele a sugerat reuniunii să facă mai multe experimente cu realizarea unor sarcini simple (nu cu cărți de ghicire) atunci când se conectează inductorul la percipient cu ajutorul unei frânghii io experiență Inductorul a fost D V Leshchinsky Snurul a fost același ca în experimentele anterioare, dar lungimea sa a fost mărită la metri, astfel încât să se târască de-a lungul podelei Percipientul era legat la ochi și urechile îi erau umplute cu bumbac Sarcina a fost următoarea: mergeți în colțul camerei unde era un șemineu, luați un poker în picioare lângă el, duceți-l în colțul opus ferestrei și puneți-l acolo Percipientul a fost condus afară din camera alăturată (studiu) și a mers direct în colțul opus, la fereastra, lângă care era ușa deschisă către baie (Initial s-a propus sarcina - sa merg la baie si sa inchida robinetul de la cada - sarcina pe care alti perceptori nu au putut-o indeplini in a -a sedinta a comisiei - insa unii dintre cei prezenti au spus ca aceasta sarcina nu este convenabila , deoarece era apă în baie, iar macaraua este foarte invizibilă) S E K-ov se întoarse spre baie, unde la vremea aceea domnul Feldman se juca cu greutăți de gimnastică Ușile băii au fost imediat încuiate Percipientul a stat pentru scurt timp în fața lor, s-a îndreptat spre masă, fără a lovi un singur scaun pe drum; stând lângă masă, s-a dus apoi la șemineu, dar, fără să se oprească lângă el, a mers de-a lungul peretelui, până în colțul în care trebuia să lase pokerul, a stat mult timp în acest colț, a simțit pereții , și în cele din urmă a refuzat să finalizeze sarcina Ulterior, la finalul experimentelor, S E K-ov i-a spus domnului Feldman, în prezența aproape tuturor membrilor disponibili, următoarele: între teoria sa, domnule Feldman, și îndeplinirea sarcinilor și experimentelor de către acesta, dl K-vym, diferența este că, conform teoriei domnului Feldman, problemele sunt rezolvate în mod conștient, în timp ce domnul K-Ov le rezolvă inconștient După experimente cu S E K-ym, a raportat domnul președinte Biblioteca "Runivers" : SOCIETATEA PSIHOLOGIEI EXPERIMENTALE un experiment făcut în aceste zile de el Feldman peste N I Konstantinov A căzut cu ușurință în hipnoză, sub influența paselor și a autohipnozei, iar domnul Feldman l-a mângâiat destul de mult pe cap, sperând să-l cufunde într-un somn mai adânc, ceea ce, în opinia lui N P Wagner era complet de prisos, întrucât subiectul era deja într-o stare somnambulică Apoi Pr Vagner a atras atenția asupra faptului că în timpul experimentului din prima sesiune (mai) N I Konstantinov, sub hipnoză, a declarat că domnul Feldman era mai puternic decât el P Wagner etc Wagner a cerut să afle ce putere înseamnă aici subiectul: fizică sau psihică? - G Feldman, după ce l-a hipnotizat pe domnul Konstantinov, i-a pus această întrebare G Konstantinov, după o lungă ezitare, a răspuns: "independent" G Feldman: "independent de ce"? G Konstantinov tace G Feldman: "Vrei să ne spui ce fel de forță este aceasta? Ne poți spune asta? Este o putere fizică? G Konstantinov: "curat" (tăcut) Feldman: Ce este? ce este curat? fizic?" G Konstantinov, după o lungă ezitare,

spune încet și neclar: "psihic" Acest protocol este semnat de toți membrii Societății prezenți la ședință A opta ședință a comisiei speciale pentru studiul manteivismului (mai) Au fost prof H P Wagner și Dr : F F Fisher, A V Elisev, V V Albov, I Ya, Bibinov, V F Kraevsky, Ya M Miller, A D Stepanov, HI Rachinsky, V V Stroganov, K R Ulmanezko-Stroganova, O I d O I Feldman a făcut un raport despre starea post-hipnotică și a indicat două tipuri de astfel de stare; conștient și inconștient În primul caz, subiecții execută cu ușurință toate ordinele logice, în timp ce ordinele inconsistente sunt executate doar sub influența afectului Deci, subiectul execută ordinul de a bea cu ușurință un pahar cu apă, dar nu poate îndeplini ordinul de a sparge oglinda Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ ■ G Konstantinov a adăugat în acelaşi timp că el acţionează întotdeauna în stare post-hipnotică inconştient Dr HI Rachinsky, V F Kraevsky și domnul Feldman au pus problema simulării, aceasta din urmă indicând în special metodele indirecte și simularea indirectă H P Wagner a subliniat imobilitatea pupilelor ochilor și a sfigmografului ca mijloc de a distinge hipnoza reală de simulare Dr I Ya Bibinov, alăturându-se părerii președintelui, a insistat asupra dezvoltării unor instrucțiuni precise pentru poziția mărimii pupilei, similare cu cea observată în timpul cloroformarii și anesteziei Domnul Feldman crede că în hipnoză poziția elevului nu joacă niciun rol și, în consecință, nu ar trebui să i se acorde atenție Dr VV Stroganov consideră, dimpotrivă, că schimbările la nivelul pupilei trebuie să joace un rol esențial în starea hipnotică G Feldman, apărându-și părerea, a raportat că ar putea extinde simularea nu numai la mișcarea pupilelor, ci și la pulsația inimii Potrivit lui, hipnoticele pot contracta și dilata în general pupilele după bunul plac Apoi domnul președinte a propus întrebarea despre posibilitatea hipnozei locale Domnul Feldman a declarat că hipnoza locală este posibilă, dar ar fi mai mult catalepsie decât hipnoză Președintele, obiectând la aceasta, a declarat că este posibil fără dificultate să hipnotizezi o mână cu pase Dr V F Kraevsky, opunându-se domnului Feldman cu privire la posibilitatea unui arbitrar în contracția pupilei la un hipnotizator, a declarat că acesta din urmă încă nu putea vedea nimic cu ochii deschiși -G Feldman a făcut ca acest ultim fenomen să fie dependent de Sugestie Pentru a-și confirma opiniile, domnul Feldman a fost de acord să arate comisiei mai multe experimente pe el însuși În primul rând, a arătat expansiunea și contracția pupilei, indiferent de influența lumânării, care a fost fie avansată, fie îndepărtată Ulterior, domnul Feldman, prin emoție fizică vizibilă, a adus activitatea inimii de la o la , bătăi Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ un șanț pe minut și a devenit foarte palid și a respirat greu și greu Ulterior, numărul de lovituri a fost redus la Domnul Feldman și-a încheiat experimentele în această direcție prin inducerea arbitrară a cutis anserinae (piele de gâscă) pe antebrațul gol al mâinii stângi Astfel, domnul Feldman a indicat un domeniu foarte larg pentru manifestarea simulării Apoi, președintele a propus să înceapă experimente pe N I Konstantinov Pulsul său înainte de experiment era de aproximativ ; când adormit fixând ochiul la o distanță de brațe, timp de minute a crescut la bătăi pe minut Când domnul Feldman i-a sugerat domnului Konstantinov să doarmă bine, pulsul i-a scăzut aproape la normal (de bătăi) Apoi subiectul, cerând tuturor celor prezenți să se îndepărteze de el la o distanță de sazhens, a început să spună că "o femeie egipteană stă lângă el *) și îți spune (Feldman) că nu faci asta și îți amintește (Feldman) de experiența cu fata din Vilna În același timp, domnul Feldman și-a

amintit cu adevărat de experiența sa cu fata pe care o vindecase G Konstantinov a adăugat: "Selectează-ți sinele din influența ta Nu te simt pe tine, ci altceva in jurul tau, prin care iti simt influenta fizica Tăiați cuvântul halucinație Nu există dacă există o idee despre sentimentul meu Ea spune: nu poți provoca o halucinație dacă vezi fapte care au existat cândva Oricine are puterea de voință și capacitatea de a face acest lucru, își poate disciplina creierul și poate aduce totul și parțial într-o stare inconștientă Dacă nu se dorește medierea fizică, atunci întregul creier poate fi adus într-o stare inconștientă În același timp, domnul președinte i-a sugerat domnului Konstantinov întrebarea: o persoană cufundată în hipnoză nu are voință sau nu? Răspuns Depinde de multe motive Dacă te expui unei influențe identice cu spiritul, atunci prin asemănarea sufletelor, prin forța voinței, agentul poate avea o mare influență; dar dacă cauți medierea fizică, atunci nu poți oferi ceea ce îți dorești *) Această halucinație pare să fi fost indusă în subiect, domnule Feldmängum, cu câteva zile înainte de întâlnire   Domnul președinte a întrebat: "Poți fi transportat într-o regiune îndepărtată și să vezi ce se întâmplă acolo"? Răspuns Cred ca pot Întrebare Poți să mergi mental în a treia cameră din stânga? Răspuns Chiar mult mai departe Întrebare Dar în a treia cameră? Răspuns Microscop, dar nu îl văd clar Subiectul cere apoi să fie trezit timp de zece minute G Feldman îi spune lui Konstantinov că el (Feldman) va număra, iar când va număra până la , el (Konstantinov) se va trezi, dar mai întâi trebuie să uite tot ce a spus în timpul somnului Omul liniştit s-a trezit cu adevărat imediat când Feldman a numărat până la opt Procesul-verbal al ședinței a fost semnat de toți membrii prezenți A treia reuniune generală a Societății Ruse de Psihologie Experimentală (octombrie) Au fost prof H P Wagner, Y N Polezhaev și Dr : F F Fisher, A V Elisiev, V F Kraevsky, M N Povarnin, A L Eberman, V D Leshchinsky, Ya F Semenov, V M Buyalsky, B M Shapirov și G V Bertenson S-a discutat problema tipăririi protocoalelor Societății După mai multe obiecții din partea doctorilor Fischer și Shapirov, chestiunea a fost decisă în principiu în favoarea tipăririi și a fost aleasă o comisie dintre președinte, vicepreședinte, secretar și dr Shapirov pentru a finaliza procesul-verbal Apoi prof Wagner a realizat un raport despre noua revistă Annales des sciences psychiques, editată de Dariex, și a fost făcut un extras dintr-o scrisoare a lui C Richet către editorul revistei despre starea problemei studiului fenomenelor psihice (oculte) După gradarea acestor fenomene, C Richet a ajuns la concluzii asemănătoare cu cele făcute de pr Wagner în discursul rostit de acesta la deschiderea Societății Având în vedere indicația lui Richet că "până acum nimeni nu a observat ridicarea meselor, despre care vorbesc atât de des spiritiștii, fără a putea face dovada acestui lucru", s-a propus de către președinte să facă următorul experiment, răspunzând acestei instrucțiuni Faceți o masă rotundă mică cu marginile rotunjite lângă blat și puneți-o într-un gard (din lemn sau   carton gros), fixat fix pe podea și nedozat permițând celor care stau la această masă să atingă picioarele mesei cu picioarele Pe această masă trebuie așezat un dispozitiv grafic, de a cărui săgeată este tras un cordon, care trece prin blatul mesei și este atașat de podea Este clar că cu un astfel de dispozitiv, ridicarea mesei pe toate cele - picioare va fi marcată de o săgeată pe cadran; mai mult, chiar momentul ridicării trebuie să fie fotografiat de aparat, stând deoparte de persoanele care stau la masă Acest experiment a fost stabilit a fi

efectuat și s-a decis ca cercul de persoane care participă la experiment să nu depășească cinci La întrebarea dr V D Leshchinsky cu privire la direcția viitoare a studiilor Societății, președintele a subliniat indezirabilitatea continuării direcției anterioare, sugerând, în același timp, împărțirea în cercuri private, în care experimentele ar putea avea succes și conduce la rezultate pozitive mai devreme Dr V D Leshchinsky a subliniat insuficiența materialului pentru studiul mai multor cercuri, dar președintele a obiectat că nu era vorba de material, ci de condițiile experimentelor în sine, care erau de neconceput pentru un număr mare de participanți Revenind la experimentul cu masa, președintele a cerut Societății, pentru rezultatele sale mai reușite, să-i încredințeze lui, președintele, alegerea unor persoane mai potrivite pentru acest experiment, chiar dacă nu aparțin Societății Dacă experimentul are succes, atunci președintele invită fiecare dintre membrii Societății care dorește să verifice rezultatul să fie prezenți la producerea acestui experiment, dar nu mai mult de o persoană într-o sesiune În urma acesteia, domnule președinte, s-a propus alegerea ca membru de onoare al Societății pe A N Aksakov, care adusese atâtea servicii psihologiei în domeniul cercetării fenomenelor psihice inconștiente Alegerile au avut loc în unanimitate Ulterior, B M Shapirov și F F Fischer au propus să-l aleagă pe N Ya Grot, care făcuse atât de multe în domeniul filosofiei și psihologiei, ca membru de onoare al Societății Alegerile au avut loc în unanimitate Apoi, președintele l-a prezentat pentru a fi discutat în cadrul SOCIETATEA DE PSIHOLOGIE EXPERIMENTALĂ Trimiterea în judecată a Societății o declarație cu privire la modificarea § din statutul Societății, precum și note la acesta, semnate de ambii membri dintre cei participanți la Sankt Petersburg, Problema a fost soluționată în unanimitate în favoarea unei petiții adresate ministrului Interiorul pentru modificările ce urmează a fi făcute La actuala ședință a Societății, Dr G V Bertenson a fost ales în unanimitate membru cu drepturi depline